

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK CEZA KANUNU'NDA
RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI

SONGÜL YENİGÜN

2501130563

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ SELMAN DURSUN

İSTANBUL–2021

ÖZ
TÜRK CEZA KANUNU'NDA
RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI
SONGÜL YENİGÜN

Çalışmamızda, kamu güvenine karşı işlenen suçlardan biri olan ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinde düzenlenen '*Resmi Belgede Sahtecilik Suçları*' incelenmiştir. Bu amaçla suçların oluşumu ile ilgili teorik bilgiler açıklanırken, bir yandan da suçların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, yüksek mahkeme kararları, doktrinde yer alan farklı görüşler ile güncel gelişmelere yer verilmiş ve konuyla ilgili daha önce yazılmış benzer çalışmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca, suçların 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemesi bakımından benzer ve farklı yönlerine değinilmiştir. Çalışmamızda amaç, teknik bilgi gerektiren ve gelişen teknoloji ile birlikte daha da karmaşık hale gelen resmi belgede sahtecilik suçlarında oluşan sorunlara ve tereddütlere çözüm getirmektir.

Tezimiz üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, suçlara ilişkin genel bilgilere yer verilip özellikle sahtecilik kavramı, sahtecilik suçlarının ortak özellikleri, belge, belgenin unsurları ve türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, suçların maddi unsurları, manevi unsuru, hukuka aykırılık unsuru ve suçların nitelikli unsurları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise suçların özel görünüş şekilleri, ceza muhakemesine ilişkin bilgiler ve bazı özel durumlara yer verilmiştir. Tezin sonunda, yapılan inceleme neticesinde ulaşılan sonuçlar ortaya koyularak çalışmaya son verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sahtecilik, Kamu Güveni, Belge, Resmi Belge, Türk Ceza Kanunu.

ABSTRACT
THE CRIMES OF FORGERY IN OFFICIAL DOCUMENTS
IN TURKISH PENAL CODE
SONGÜL YENİGÜN

In this study, we will investigate the crime of forgery in official documents which is one of offenses committed against the public confidence and regulated in the article 204 of Turkish Penal Code numbered 5237. In this thesis, on the one hand, the theoretical information about the accorrence of crimes is explained on the other hand, to make the understanding of crime much easier, high court decisions, different perspectives in the doctrines and curent developments have been analysed. We have also mentioned about the different and similar aspects of offense as issued in the abolished Turkish Penal Code numbered 765. The forgery of official documants necessitates technical information and it has become more complicated with the developing technology. Therefore, our purpose in this study is to find solutions to the problems and hesitations about the offences of fraud in the official documents.

Our thesis consists of 3 sections. In the first; we have focused on the general information crime, especially the term forgery, common features of offenses of forgery, the document, the elements of document and the types of documentation. In the second section; we have explained the material elements of crime and moral element of crime, qualified forms of crime and the unlawfulness element of crime. In the third section; we have mentioned special forms of crime, information about the criminal procedure law and some spesific cases. Finally, we have concluded the thesis, revealing the results of this study.

Key words : Forgery, Public Confidence, The document, The Official Document, Turkish Penal Code.

ÖNSÖZ

Kamu güveni, hukuki ilişkilerde ispat gücü verilen araçların doğruluğuna güvenmek ve bunların sahtecilikten korunduğuna inanmaktan oluşan genel ve toplumsal bir hak ve menfaattir. Kamu güvenine karşı suçların özünü sahtecilik suçları oluşturmaktadır. Sahtecilik, gerçeğin hileli şekilde değiştirilerek olduğundan farklı gösterilmesidir. Resmi belgede sahtecilik suçları, sahtecilik suçları arasındaki en karışık, incelemesi zor ve suçun unsurları yönünden karışıklığa en müsait suçlar arasındadır. Çok değişik biçimlerde ortaya çıkan resmi belgede sahtecilik suçlarında, bu zorluk söz konusu suçların genelde başka bir suçu işleyebilmek için araç olarak kullanılmasından, suçların teknik ayrıntılara sahip olmasından, ayrıca bu suçların hem bireyler hem de kamu görevlileri tarafından işlenebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum uygulayıcılarda suçun oluşumu konusunda tereddütlere yol açmakta ve bu nedenle gerek yerel mahkemelerde gerekse yüksek mahkemelerde benzer konuda birbirinden farklı kararların verilmiş olduğu görülmekte olup bu durum hukukun önemli ilkelerinden biri olan belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Resmi belgede sahtecilik suçlarıyla çok sık karşılaşılması ve uygulamada oluşan tereddütler ve farklı içtihatlarla bu suçların daha da karmaşık hale gelmesi nedeniyle, çalışmamızda, suçların oluşumu ile ilgili detaylı açıklamalar yapılarak, yüksek mahkeme kararları, doktrinde yer alan farklı görüşler ile gerekli görülen yerlerde kendi hukuki görüşümüze yer verilerek, resmi belgede sahtecilik suçlarının oluşumu ile ilgili karmaşıklığın giderilmesi ve daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Tezimin hazırlanması sürecinde desteğini esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans eğitimim sürecinde kendisinden ders almış olmayı ayrıcalık olarak gördüğüm danışman hocam Sayın Doktor Öğretim Üyesi Selman Dursun'a, desteklerinden dolayı anneme ve babama, sevgili kuzenim Perihan'a ve tez çalışmamın ilk okuyucusu olan sevgili arkadaşım Kübra Yaşar'a ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Songül YENİGÜN

İSTANBUL, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINA DAİR GENEL BİLGİLER

1.1. GENEL OLARAK KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR	3
1.2. SAHTECİLİK KAVRAMI VE BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA ORTAK ÖZELLİKLER	5
1.2.1. Genel Olarak Sahtecilik Kavramı	5
1.2.2. Maddi ve Fikri Sahtecilik	8
1.2.3. Aldatma Kabiliyeti	11
1.2.4. Zarar Verme İmkan ve Olasılığı	15
1.2.5. Faydasız Sahtecilik	18
1.3. BELGE KAVRAMI	19
1.3.1. Genel Olarak	19
1.3.2. Belgenin Unsurları	20
1.3.2.1. Yazılı Olma	20
1.3.2.2. Hukuken Önemli Bir İçeriğinin Olması	24
1.3.2.3. Düzenleyenin Belli Olması	26
1.3.3. Belgenin Türleri	31
1.3.3.1. Resmi Belge	31
1.3.3.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenme	33
1.3.3.1.2. Görev Gereği Düzenlenme	36
1.3.3.2. Özel Belge	37
1.3.3.3. Resmi Belge Hükmünde Belgeler	38
1.3.3.3.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambyo Senedi	39
1.3.3.3.1.1. Poliçe	41
1.3.3.3.1.2. Bono	42
1.3.3.3.1.3. Çek	43

1.3.3.3.2. Emtiyayı Temsil Eden Belge	46
1.3.3.3.3. Pay Senetleri ve Tahvil	47
1.3.3.3.4. Vasiyetname.....	48
1.4. KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ UNSURLARI

2.1. GENEL AÇIKLAMALAR.....	53
2.2. MADDİ UNSURLAR	53
2.2.1. Genel Olarak	53
2.2.2. Fail	54
2.2.3. Mağdur	56
2.2.4. Konu.....	57
2.2.5. Fiil	58
2.2.5.1. Genel Olarak	58
2.2.5.2. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu	58
2.2.5.2.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	59
2.2.5.2.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	62
2.2.5.2.3. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	66
2.2.5.3. Kamu Görevlisi Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu.....	70
2.2.5.3.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	71
2.2.5.3.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	73
2.2.5.3.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek	75
2.2.5.3.4. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	77
2.3. MANEVİ UNSUR	78
2.4. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	82
2.5. NİTELİKLİ UNSURLAR.....	85
2.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Unsurlar	86
2.5.1.1. Resmi Belgenin Kanun Hükmü Gereği Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması	86
2.5.1.2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi	90
2.5.2. Cezayı Hafifletici Nitelikli Unsur: Hukuki Bir İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Sahtecilik	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇLARIN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, YAPTIRIM VE CEZA MUHAKEMESİ HÜKÜMLERİ İLE BAZI ÖZEL DURUMLAR

3.1. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	95
3.1.1. Teşebbüs	95
3.1.2. İştirak	97
3.1.2.1. Genel Olarak	97
3.1.2.2. Faillik	98
3.1.2.3. Şeriklik.....	100
3.1.3. İçtima	103
3.1.3.1. Genel Olarak	103
3.1.3.2. Görünüşte İçtima.....	104
3.1.3.3. Gerçek İçtima.....	107
3.1.3.4. Fikri İçtima.....	111
3.1.3.5. Zincirleme Suç	112
3.2. YAPTIRIM VE CEZA MUHAKEMESİ HÜKÜMLERİ.....	117
3.2.1. Yaptırım	117
3.2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü	118
3.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	122
3.2.4. Zamanaşımı.....	125
3.3. BAZI ÖZEL DURUMLAR	126
3.3.1. Sağlık Mesleği Mensubu Kişilerin Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi	126
3.3.2. Elektronik ve Elektronik İmzalı Belgelerin Resmi Belgede Sahtecilik Suçları Bakımından İncelenmesi.....	130
3.3.3. Resmi Belgede Sahtecilik Suçları (TCK m. 204) ile Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunma Suçu (TCK m. 206) Arasındaki İlişki....	137
SONUÇ	144
KAYNAKÇA.....	149

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
AÜHFD	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	:Borçlar Kanunu
bkz.	:Bakınız
bkz.: yuk	:Bakınız yukarı
CD.	:Ceza Dairesi
E.İ.K.	:Elektronik İmza Kanunu
ERÜHFD	:Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.T.	:Erişim Tarihi
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İÜHFİM	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	:Madde
s.	:Sayfa
s.y.	:Sayfa numarası yok
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TBK	:Türk Borçlar Kanunu
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TMK	:Türk Medeni Kanunu
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
vb.	:Ve benzeri
vd.	:Ve devamı
vs.	:Vesaire
Yarg.	:Yargıtay
Yarg. CGK	:Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Toplumsal hayat geliştikçe bireylerin gerek kendi aralarında gerekse toplumsal sözleşme ile bir kısım yetkilerini devrettikleri devlet ile yaptıkları çeşitli iş ve işlemlerin daha güvenilir ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi amacıyla bazı şekil ve alamelere ihtiyaç duyulmuştur. İlk başlarda para, mühür, damga vb. olarak ortaya çıkan bu şekil ve alametler, daha sonra uygarlık geliştikçe resmi görevlilerin görevleri sebebiyle düzenledikleri belgeler ve son olarak da bireylerin kendi aralarında düzenledikleri belgeler olarak ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, zaman içerisinde toplumsal yaşamın bir ödevi olarak bireyler bu şekil ve alametlerin gerçekliğine inanmakla yükümlü kılınmıştır. İşte bu şekil ve alametlerin gerçekliğine toplum tarafından güven duyulması ve buna bağlı olarak ekonomik ve hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesi, bunların sahtecilik eylemlerinden korunmasını ve buna aykırı eylemlerin çeşitli yaptırımlarla engellenmesini gerektirmiştir.

Sahtecilik, gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi, gerçeğin hileli şekilde tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi olarak tanımlanabilir. Sahtecilik suçları arasında en karmaşık ve uygulamada en çok karşılaşılan suçlar, belgede sahtecilik suçlarıdır. İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçları, 5237 sayılı TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar*" başlığını taşıyan üçüncü kısmının "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" adlı dördüncü bölümünde 204. maddede düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusu, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenen belgelerdir. Resmi belgelerin bu özelliği nedeniyle, toplum tarafından doğruluğuna duyulan güven diğer belgelere göre daha yüksektir. Bu nedenle de resmi belgede sahtecilik suçları özel belgede sahtecilik suçuna oranla daha ağır cezalandırılmıştır.

Çalışmamızda, "*Resmi Belgede Sahtecilik Suçları*" üç bölümde incelenecektir. Birinci bölümde, kamu güvenine karşı suçlardan olan resmi belgede sahtecilik suçlarının 5237 sayılı TCK'nın kanun sistematigindeki yeri ve 765 sayılı mülga TCK'daki karşılığına değinilerek devamında sahtecilik kavramı ve sahtecilik suçlarının ortak özellikleri açıklanmaya çalışılacaktır. Belgede sahtecilik suçlarında maddi sahtecilik ve fikri sahtecilik arasındaki fark ile faydasız sahtecilik kavramı

kısaca açıklanacaktır. Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusu resmi belge olduğu için ‘‘Belge nedir, belgenin unsurları nelerdir, belgenin türleri nelerdir’’ soruları cevaplandırılacak, bölümün sonunda ise korunan hukuki değer üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde, resmi belgede sahtecilik suçları bakımından, suçların maddi unsurları olarak, fail, mağdur, konu, fiil açıklanacak, suçların analizi bakımından önemli bir yer tuttuğu için herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu ve kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun fiil unsuru ayrı ayrı ve ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Daha sonra suçların manevi unsuru, hukuka aykırılık unsuru açıklandıktan sonra suçların cezayı ağırlaştırıcı ve hafifletici nitelikleri unsurları irdelenecektir.

Üçüncü bölümde ise suçların özel görünüş şekilleri olan teşebbüs, iştirak ve içtima müesseseleri uygulamada verilen kararlar ve doktrindeki görüşler ışığında açıklanmaya çalışılacak, devamında suçlar için kanunda düzenlenen yaptırım, suçların soruşturma ve kovuşturma usulleri, görevli, yetkili mahkeme ve zamanaşımı üzerinde durulacaktır. Resmi belgede sahtecilik suçlarını bakımından önemli bir konu olan TCK’nın 210/2. maddesi açıklandıktan sonra, teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte toplumsal hayatta önemli bir tutmaya başlayan elektronik ve elektronik imzalı belgelerin resmi belgelerde sahtecilik suçları bakımından yeri açıklanacaktır. Ayrıca TCK’nın 210/2. maddesinde düzenlenen sağlık mesleği mensubu kişilerin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi suçu ile TCK’nın 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunun resmi belgede sahtecilik suçları ile ilişkisi irdelenecektir.

Tezimizin sonunda, inceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçları ile ilgili genel bir açıklama yapılarak çalışmamamıza son verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINA DAİR GENEL BİLGİLER

1.1. GENEL OLARAK KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR

“*Kamu Güvenine Karşı suçlar*” 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun özel hükümlerinin yer aldığı ikinci kitabının “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının dördüncü bölümünde düzenlenmiş olup, parada sahtecilik (m.197), paraya eşit sayılan değerler (m. 198), kıymetli damgada sahtecilik (m.199), para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar (m. 200), etkin pişmanlık (m. 201), mühürde sahtecilik (m. 202), mühür bozma (m. 203), resmi belgede sahtecilik (m. 204), resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (m. 205), resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (m. 206), özel belgede sahtecilik (m. 207), özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (m. 208), açığa imzanın kötüye kullanılması (m. 209), resmi belge hükmünde belgeler (m. 210), daha az cezayı gerektiren nitelikli hal (m. 211) ve içtima (m. 212) olarak kamu güvenine karşı suçlar düzenlenmiştir.

765 sayılı mülga TCK’da kamu güvenine karşı suçlar “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*” başlığı altında bu suçları beş fasıla ayırmıştır. Birinci fasılda paralarda, itibarı amme kağıtlarında veya kıymetli damgalarda sahtekarlık (m.316-331), ikinci fasılda devlete ait mühürler ve damgalarla sair alametlerin taklidi (m. 332-338), üçüncü fasılda evrakta sahtekarlık (m. 339-349), dördüncü fasılda hüviyet cüzdanı ve nüfus tezkeresi, pasaport, ruhsatname, ilmühaber, şahadetname ve beyannamelerde sahtekarlık (m.350-357), beşinci fasılda ise ticaret ve sanayie ve müzayedeye hile ve fesat karıştırmak cürümleri (m. 358-368) olarak düzenlenmiştir.

Belirsiz sayıdaki kişiye yönelik olan aldatıcı davranışın, toplumun belli bir güven beslediği nesneler veya beyanlar üzerinde gerçekleşmesi, kamu güvenine karşı

işlenen suçların esasını oluşturur.¹ Başka bir anlatımla toplumun inanma ve bireyin aldatılmama hakkının ihlaline neden olan kamu güvenine karşı suçlar, hukuk düzeninin herhangi bir hukuksal olayı ispatlama yeteneği tanıdığı şeylerle, doğruluk ve gerçekliğine herkesçe güvenilmesini öngördüğü şekil ve alametler; belirti, iz, işaret, nişan ve simgenin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmek biçiminde oluşmuş genel, sürekli, toplumsal hak ve yararın ihlali halinde söz konusu olmaktadır.²

Kamu güvenine karşı suçların özünü sahtecilik suçları oluşturmaktadır. Kanun koyucu 765 sayılı mülga TCK'da belgede sahtecilik suçlarını daha ayrıntılı ve farklı farklı maddelerde düzenlemişken, 5237 sayılı TCK'da tüm bu farklı düzenlemeleri içine alan daha sade ve basit bir düzenlemeye ihtiyaç duymuştur. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen '*Resmi Belgede Sahtecilik*' suçları; 765 sayılı mülga TCK'nın 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355, 356 maddelerinde düzenlenen memur tarafından işlenen ve 342. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenen; resmi belgenin özünde, onaylı suretinde ve özetinde sahtecilikler ile kimlik ve benzeri belgelerde, özel yarar sağlayan belgelerde sahtecilik suçlarını ve sahte resmi belgenin kullanılması eylemlerinin tümünü kapsamaktadır.³

Sahtecilik suçları, ceza özel hukukunun zor ve suçun unsurları yönünden karışıklığa en müsait suçları arasındadır. Çok değişik biçimlerde ortaya çıkan sahtecilik suçlarında, bu zorluk söz konusu suçların sistematik biçimde ele alınmasını ve tespit edilmesini güçleştirmektedir.⁴ 765 sayılı mülga TCK'da kanun koyucu bu hususa önem vermiş olacak ki kazuistik ve her ihtimali ayrı bir hükümle düzenleyen bir kanun sistemiği benimsemiştir. 5237 sayılı TCK'da ise kanun koyucu bu sistemden vazgeçerek daha sade ve basit bir düzenleme yapmıştır. Nitekim 765 sayılı mülga TCK'da farklı maddelerde düzenlenen '*Resmi Belgede Sahtecilik*' suçları 5237 sayılı TCK'da tüm farklı düzenlemeleri içine alacak şekilde tek bir maddede

¹ Devrim Güngör, **Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 16.

² Faruk Erem/Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Savaş Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ankara, 2000, s. 237-239.

³ Ahmet Gökçen, **Belgede Sahtecilik Suçları**, 4. Baskı. Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 33.

⁴ Güngör, **a.g.e.**, s. 15.

düzenlemiştir. Doktrinde bu yeni düzenlemenin 765 mülga TCK'da bulunan her olasılığı farklı hükümlerde düzenleyen kazuistik sisteme nazaran uygulayıcılara kolaylık, mevzuata sadelik getirdiğini ve düzenlemenin daha adil sonuçlara vesile olacağını söyleyenler kadar⁵ yeni sistemin bazı hukuka aykırı uygulamalara sebep olacağından bahisle eleştirenler de olmuştur.⁶

Her ne kadar sahtecilik suçlarının ortaya çıkardığı zarar ve tehlikenin ağırlığının birbirinden farklı olması nedeniyle farklı nitelikteki eylemlerin muhtelif maddelerde düzenlenmesi gerektiği, aksi durumun kanunun tatbikinde adil olmayan sonuçlara yol açacağı kimi yazarlar tarafından savunulmuş ise de, düşüncemize göre, yeni kanun daha sade ve basit bir sistem benimseyerek eski kanundaki karmaşıklığı gidermiş ve cezaların alt ve üst sınırları arasındaki makas açılmak suretiyle de yargı mercilerinin cezayı bireyselleştirme bakımından hareket alanları genişletilmiştir.

1.2. SAHTECİLİK KAVRAMI VE BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA ORTAK ÖZELLİKLER

1.2.1. Genel Olarak Sahtecilik Kavramı

Kamu güveni aleyhine gerçekleştirilen eylemlerde, fail gerçek olmayan, düzmece yani ‘‘sahte’’ olarak oluşturduğu olgularla kamu güvenini ihlal etmektedir.

Farsça kökenli olan sahte kelimesi, aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece, uydurma, gerçek olmayan, yalancı, yapmacık anlamlarına gelmektedir.⁷

⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s. 39; Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 573.

⁶ Arslan/Azizoğlu'na göre, 765 sayılı mülga TCK zamanında resmi belge olmasına rağmen sosyal ve hukuki olarak daha az kıymet biçilen ve bu sebeple de cezalarının daha az olarak belirlendiği m. 350, 351, 252, 353, 355, 356, 357'de yer alan ilimühaber, hüviyet cüzdanı, tescil belgesi, şahadetname, pasaport, ruhsatname hakkındaki sahteciliklerin, diğer esaslı resmi belgelerdeki sahteciliklere nazaran verdiği zararın daha hafif olmasından ötürü bağımsız suç olarak düzenlenmesi 5237 sayılı TCK'daki sisteme göre daha isabetlidir. Ayrıntı için bkz., Çetin Arslan/Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, Ankara, Asil Yayıncılık, 2004, s. 848-849.

⁷ ‘‘Güncel Türkçe Sözlük’’, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 04.11.2020.

Romalı hukukçu Paulus’a göre; gerçekte olmayıp da, gerçek olduğu iddia edilen her şey sahtedir.⁸

Arapça kökenli olan sahtecilik kelimesinin sözlük anlamı ise; yasal olarak geçerli olan bir belgenin benzerinin imal edilmesi veya üzerinde değiştirme, yıpratma, silme, karalama yapılmasını ifade eder.⁹ Ceza hukuku anlamında ise sahtecilik; gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi, gerçeğin hileli şekilde tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi olarak tanımlanabilir.¹⁰ Bu itibarla, hilenin sahteciliğin bir unsuru olduğunu ifade edebiliriz. Hile her zaman sahtecilik yapmak amacıyla değil, bunun dışında başka bir amaca ulaşmak maksadıyla yapılmaktadır. Örneğin, parada sahtecilik yapan failin asıl amacı kamu güvenini ihlal etmek değil, sahte paranın piyasaya sürülmesi ile doğacak olan gayrimeşru yararı sağlamaktır.¹¹

Sahtecilik kavramı doktrinde bazı yazarlar tarafından geniş ve dar anlamda olmak üzere iki ayrı şekilde ifade edilmiştir.¹² Erman, her hilenin aldatma yeteneğinin olduğunu, geniş anlamda sahteciliğin ceza kanunu tarafından müeyyideye bağlanan tüm yalan şekillerini kapsadığını ve geniş anlamda sahteciliğin başlı başına bir gaye olmayıp, başka suçları işlemek için araç olduğunu belirtmiştir.¹³ Dolayısıyla geniş anlamda sahtecilik, yazıyla, sözle ya da eylemle gerçekleştirilen her türlü sahtecilik olarak ifade edilebilir.¹⁴

Toplum düzenin gelişmesi ile birlikte toplumsal ilişkilerin güvenilirliği ve devamlılığını sağlamak amacıyla bireylerin bazı şekil ve alametlerin doğruluğuna ve gerçekliğine inanması ihtiyacı doğmuştur. İlk olarak paraya, ardından mühür ve damgalara, daha sonra uygarlık geliştikçe resmi görevlilerin görevleri sebebiyle

⁸ Sahir Erman, **Ticari Ceza Hukuku Cilt: III, Sahtekarlık Suçları**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basım Atölyesi, 1987, s. 248.

⁹ “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>. E.T. 04.11.2020.

¹⁰ Sahir Erman/Çetin Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul, “Globus” Dünya Basınevi, 1996, s. 247-248.

¹¹ Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 240.

¹² Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s.1-6; Gökçen, **a.g.e.**, s. 40

¹³ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 4,6; Kaylan Keskin, **Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar**, Yeni Türk Ceza Adaleti Sistemi Tanıtım Sitesi (Çevirimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm> E.T. 05.11.2020.

¹⁴ İsmail Malkoç, **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklikler ve İçtihatlarla)**, Cilt 3, Ankara, 2013, s. 3287; Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 3.

düzenledikleri belgelere, son olarak bireylerin kendi aralarında düzenledikleri belgelere toplum tarafından güvenilmiştir. Söz konusu bu şekil ve alâmetlerde yapılan sahtecilikler dar anlamda sahteciliğe neden olmaktadır. İşte dar anlamda sahteciliği geniş anlamda sahtecilikten ayıran husus, dar anlamda sahtecilik aynı zamanda bir gayedir.¹⁵ Geniş anlamda sahtecilikte kanun koyucu suçun oluşması için yapılan sahteciliğin yanı sıra başka birtakım şartların gerçekleşmesini ararken, dar anlamda sahtecilikte, gerçekleştirilen sahtecilikle birlikte başka bir şart aranmaksızın suçun oluştuğu kabul edilmiştir.¹⁶

Sahtecilik yönünden yapılan bu ayırım nedeniyle, bazı yazarlar sahteciliği sözde, yazıda ve fiilde olmak üzere üçe ayırmıştır.¹⁷

Sahtelik kelimesi ise, ‘*sahih*’ olmama ve ‘*gerçek*’ veya ‘*doğru*’ olmama olmak üzere iki anlama gelip, sahih olmama para gibi çeşitli nesneler, biçimsel yönüyle yazılar, damgalar bakımından söz konusu olurken, gerçek veya doğru olmama sadece ve her zaman yazıya geçirilmiş olsun veya olmasın beyanlar bakımından söz konusu olur.¹⁸ TCK’da yer alan ‘*sahte olarak üretmek*’, ‘*sahte olarak düzenlemek*’, ‘*değiştirmek*’ ifadeleri sahih olmama, ‘*gerçeğe aykırı olarak düzenlemek*’, ‘*yalan beyanda bulunmak*’ ifadeleri ise gerçek veya doğru olmama anlamlarına gelmektedir.¹⁹

İtalyan hukukçular Manzini ve Antolisei tarafından ‘*sahte*’ kelimesinin farklı anlamları arasındaki bu ayırmadan yola çıkarak ileride açıklayacağımız ‘*fikri sahtecilik*’ ve ‘*maddi sahtecilik*’ arasındaki fark açıklanmıştır.²⁰ Buna göre; belgenin sahih olmaması halinde maddi sahtecilik, sahih olmasına karşın, gerçek (doğru) olmaması halinde ise fikri sahtecilik söz konusu olur.²¹

¹⁵ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 5.

¹⁶ **A.e.**, s. 6

¹⁷ Kaylan Keskin, **Belgelerde Sahtecilik Suçları** (765 sayılı TCK. ile Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca Kabul Edilen Tasarı Metnindeki Düzenlemelere göre Karşılaştırmalı Bir İnceleme)in : Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara, 2004, s.16. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 40; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3287; Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 3.

¹⁸ Güngör, **a.g.e.**, s. 23; Toroslu/Erem,**a.g.e.**, s. 245.

¹⁹ Güngör, **a.g.e.**, s. 23.

²⁰ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018, s. 235.

²¹ **A.e.**, s. 235.

1.2.2. Maddi ve Fikri Sahtecilik

765 sayılı mülga TCK'nın 340. maddesinde özel olarak düzenlenen resmi belgede fikri sahtecilik, 5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesinde genel bir düzenleme içinde yer almıştır. 765 sayılı mülga TCK'da memur tarafından işlenen resmi evrakta sahtecilik suçlarında maddi ve fikri sahtecilik ayrımı yer almaktaydı ve fikri sahteciliğe içerik sahteciliği de denilmekteydi.

Gerek eski Kanunda gerekse yeni Kanunda maddi ve fikri sahtecilik tanımlanmamış olup doktrinde değişik ölçütler öne sürülerek her iki sahtecilik türü arasındaki farklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bir görüşe göre, maddi sahtecilik belgenin dış görünüşünde yapılan sahteciliktir. Bu yola başvuran failin elinde her bakımdan gerçek bir evrak mevcut olup fail ya gerçek yazıyı taklit veya tağyir etmekte ya da yok etmekte veya gizlemekte yahut okunamayacak bir hale getirmektedir. Bu gibi hallerde belgenin sadece dış görünüş itibariyle incelenmesi halinde sahte olduğu anlaşılabılır. Fikri sahtecilikte ise sahte olan bir belge ile gerçek olan bir belge arasında dış görünüş itibariye bir fark yoktur, sahte olan şey belgenin özü ve içeriğidir.²²

Doktrinde her iki sahtecilik arasındaki fark bakımından en çok kabul gören görüş ise sahte teriminin anlamından yola çıkılarak yapılan ayrımdır.²³ Sahte teriminin ‘*sahih olmama*’ ve ‘*gerçek ya da doğru olmama*’ olmak üzere iki anlamı vardır. Bir belge sahih değilse maddi sahtecilik, gerçek ya da doğru değilse fikri sahtecilik söz konusu olacaktır. Belgenin sahih olabilmesi için, belgede görünen düzenleyicisinin gerçek düzenleyicisi olması ve belge son şeklini aldıktan sonra üzerinde herhangi bir değişikliğe uğramamış olması gerekir. Belge oluşturulduktan sonra üzerindeki yazıların silinmesi, belgeye bir takım ilaveler yapılması belgenin değiştirilmesi anlamına gelir. Ayrıca belge düzenlendikten sonra düzenleyicisi ile ilişkisi kesildiğinden, düzenleyen kişi belgeyi daha sonra değiştirir ise üçüncü bir kişi

²² Erman/Özek, **a.g.e.** s.292.

²³ Erman/Özek, **a.g.e.** s. 292; Güngör, **a.g.e.**, s. 23; Yaşar/Gökcan/Artuç, **a.g.e.**, s. 5639; Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 851.

gibi hareket etmiş olacak ve bu belge artık sahih bir belge olmayacaktır.²⁴ Bir belgenin sahih olmakla birlikte aynı anda gerçek olmaması söz konusu olabilir. Sahih olan bir belge gerçeğe aykırı bir takım beyanlar içerdiği takdirde ise, ortada sahih olmasına rağmen gerçek olmayan bir belge bulunur ve fikri sahteciliğin varlığı kabul edilir.²⁵

Maddi sahtecilik belgenin maddi yapısına, fikri sahtecilik ise belgenin özüne, içeriğine ilişkin eylemlerdir. Başka bir deyişle belge nesnel açıdan gerçek olmadığında maddi sahtecilik, sahih olmasına karşın doğru olmaması halinde ise fikri sahtecilik söz konusu olur. Örneğin, gerçek bir vasiyetnameye bir hüküm eklenmesi halinde maddi sahtecilik söz konusu olurken, noterin bir belge düzenlerken tarafların beyanlarını değiştirmesi veya olmamış bir olayı olmuş gibi göstermesi halinde fikri sahtecilik söz konusu olur.²⁶

Maddi sahtecilik ile fikri sahtecilik arasındaki farkın anlaşılması bakımından, Yargıtay 11. CD.'nin konuya ilişkin bir kararında karşı oy kullanan üye Mesut Budak'ın muhalefet şerhine yer verilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyiz: *'Maddi sahtekarlık, tahrif olunan belgenin dış görünüşünde yapılan sahtekarlıklar olup bu gibi hallerde sahte varakanın taklit, tağyir veya imha edildiği gözle görülebilen, fiziki, kimyevi usullerle yahut taklit halinde grafoloji sayesinde meydana çıkarılabilen sahteciliklerdir. Fikri sahtekarlıkta ise, sahte varaka dış görünüş bakımından en ufak bir yolsuzluk dahi göstermemekte olup şekil itibariyle gerçek olan bir varakadan hiçbir farkı yoktur. Sahte olan, gerçeğe uygun bulunmayan cihet, varakanın özü ve muhtevasıdır. Fail şeklen sahih, fakat muhteva itibariyle sahte bir varakaya vücut vermiştir. Bu nevi sahtecilikte önceden mevcut hiçbir varaka yoktur, fail belirli bir varakayı zaten meydana getirmeye yetkili ve görevli olan kimsedir ki, bu varakanın tanziminde bütün kanuni şekil ve merasime tamamı ile riayet etmekle beraber, muhtevasını özünü değiştirmektedir.'*²⁷

²⁴ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2016, s. 505.

²⁵ Erman/Özek, **a.g.e.**, s 292; Yaşar/Gökcan/Artuç, **a.g.e.**, s. 5639.

²⁶ Güngör, **a.g.e.** s.75-76.

²⁷ Yarg. 11. CD. 11.01.2012 gün, 2008/16961 Esas, 2012/537 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T 12.11.2020.

Bu açıklamalar ışığında maddi sahtecilik ile fikri sahtecilik arasındaki farklara kısaca değinecek olursak; maddi sahtecilik herkes tarafından işlenebilirken, fikri sahtecilik ise sadece kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge üzerinde işlenebilir. Buna bağlı olarak, maddi sahteciliğin hem resmi hem de özel belgede yapılabildiğini, fikri sahteciliğin doğal olarak ancak resmi belgede söz konusu olabileceğini ifade edebiliriz.²⁸

Maddi sahtecilikte, daha önceden nesnel açıdan gerçek bir belgenin bulunması gerekmeyip sahtecilik daha önce mevcut olmayan bir belge oluşturularak işlenebileceği gibi, var olan bir belgenin değiştirilmesi suretiyle de gerçekleştirilebilir. Fikri sahtecilikte ise kamu görevlisi tarafından önceden mevcut olmayan bir belge hazırlanmaktadır.²⁹

Maddi sahtecilik belgenin maddi yapısına ilişkin olduğu için sahteliğin tespiti bilirkişi vasıtasıyla yapılabilirken, fikri sahtecilik muhtevaya ilişkin olduğundan sahteliğin tespiti daha zor olup,³⁰ tanık en kuvvetli delildir.

Belirtelim ki doktrinde maddi sahtecilik ve fikri sahtecilik ayrımının gerekliliği tartışma konusu olmuştur. Bu ayrımın yapılmasının gereksiz olduğunu savunan görüş, bir belgede yapılan her türlü sahteciliğin daima ve kesinlikle maddi olduğunu ve kanunda cezalandırılan ve fikri sahtecilik olarak kabul edilen pek çok durumun da aslında maddi sahteciliğin bir türü olduğunu, her iki sahteciliğin de içeriğe ilişkin olduğunu ve yalnızca maddi sahtecilikte önceden ortada bir belgenin varlığının ayrımı yapmaya değecek kadar önemli olmadığını savunmuştur.³¹ Ayrımı gerekli görenler ise sahte deyiminin sahih olmayan ve gerçek (doğru) olmayan şeklindeki iki farklı anlamından yola çıkarak bu ayrımın gerekli olduğunu savunmuşlardır.³²

²⁸ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 295; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 851.

²⁹ Sedat Bakıcı/Gürsel Yalvaç, **5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler 2**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s. 689.

³⁰ Şan, **Resmi Belgede Sahtecilik Suçu**, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2013, s. 114.

³¹ Kubilay Taşdemir, **Belgelerde Sahtecilik Suçları**, Ankara, Ütopya Grafik Ertem Basım, 2013, s. 278; Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 728.

³² Gökçen, **a.g.e.**, s.337; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 851.

Fikri sahteciliğin ancak kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlediği belge üzerinde yapılabildiği, zira kamu görevli olmayan kişilerin düzenledikleri belgelerin özü ve içeriğinin doğru olmasının kanunen zorunlu olmadığı, bu itibarla kanun koyucu tarafından fikri sahteciliğin TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlediği de dikkate alındığında, bize göre bu ayrımın yapılması yerindedir.

1.2.3. Aldatma Kabiliyeti

Belgedeki sahteciliğin ilk bakışta anlaşılmasını, başkasını aldatabilecek biçim ve içerikte olmasını ifade eden aldatma kabiliyeti deyimini³³, ‘*iğfal kabiliyeti*’, ‘*aldatma gücü*’, ‘*aldatma yeteneği*’ olarak da ifade edilen bir kavramdır³⁴. Aldatma kabiliyetini belirlemede ölçüt, aslında sahte olan şeyin görünüşte doğru olduğuna inanılması, sahte olduğunun anlaşılması için dikkatli bir incelemenin yapılmasının gerekmesidir.³⁵ Başka bir deyişle, sahtecilik kolayca ve pek açık, ilk görünüşte anlaşılabilir nitelikte olmamalı; belirsiz sayıda kişiyi aldatabilecek nitelikte olmalıdır.³⁶

Madde gerekçesinde; ‘*Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılmayan belge, sahte belge olarak kabul etmek gerekir.*’ şeklinde açıklamada bulunulmuştur.

765 sayılı mülga TCK’da aldatma kabiliyetine madde metninde açık bir şekilde yer verilmemiş ise de, doktrin ve Yargıtay tarafından suçun oluşumu için

³³ Kaylan Keskin, ‘‘Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar’’, s.y.

³⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 136.

³⁵ Sedat Şan, **a.g.e.**, s. 53.

³⁶ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 65; ‘‘ Sanığın sahte sürücü belgesi ve nüfus cüzdanı düzenleyip kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olduğu olayda; dosyada aslı bulunan suça konu nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi üzerinde heyetimizce yapılan gözlemde, sürücü belgesinde soğuk mühür izinin bulunduğu ve iğfal kabiliyetinin olduğu ancak nüfus cüzdanındaki fotoğraf üzerinde soğuk mühür izinin bulunmadığının anlaşılması karşısında, nüfus cüzdanı üzerinde yapılan sahtecilik ilk bakışta kolaylıkla anlaşıldığından; suça konu belgenin mevcut haliyle aldatma niteliğinin bulunmadığı görülmekle teşdit gerekçesinin dosya ile uyumlu olmadığı anlaşılmakla, temel cezanın belirlenmesi sırasında belge sayısı ile kastı dikkate alınıp teşdit hükümleri uygulanarak cezalandırılması, Yasaya aykırı, sanığın temyiz nedenleri bu itibarla yerinde görüldüğünden ...’’ 11. CD. 06.07.2020 gün, 2018/2014 Esas 2020/4036 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 07.11.2020.

belgelerin aldatma kabiliyetine sahip olması şartı aranmaktaydı. Zira aldatıcılık özelliği sahteciliğin özünde vardır, aksi halde sahtecilikten bahsetmek mümkün değildir. Resmi belgede sahtecilik suçlarını düzenleyen 5237 sayılı TCK'nın hem 204/1. hem de 204/2. fıkralarının gerçek bir belgeyi değiştirmek olan ikinci seçimlik hareketinde aldatma kabiliyeti suçun maddi unsuru olarak madde metninde yer almıştır.

Doktrinde, aldatma kabiliyetinin sahtecilik suçları bakımından ortak bir unsur olup olmadığı tartışılmış; bir görüş tarafından ayrı bir unsur olarak kabul edilmişken, diğer bir görüş ise aldatma kabiliyetinin zarar verme imkan ve olasılığı kavramı içinde değerlendirilmesi gerektiği fikrine varmıştır.³⁷ Bir görüşe göre; aldatma kabiliyetinin gerek ayrı ve bağımsız bir kimlik taşımayıp zaten zarar unsuruna dahil bulunması, gerekse özellikle henüz sahte varakanın kullanılmamış olması halinde, tespitinin zor olması sebebiyle aldatma kabiliyetinin ayrı bir unsur olarak sayılması gerektiği ifade edilmiş.³⁸ Diğer bir görüş ise, TCK'nın hükümleri ve gerekçeleri dikkate alındığında belgede "*aldatma kabiliyeti*"nin bulunmasının, suçun maddi unsurları içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini, "*aldatma*" özelliğinin sahteciliğin özünde var olan bir husus olduğu için bu niteliği taşımayan bir belgenin sahte sayılamayacağını, kanun koyucunun da böyle düşündüğü için TCK'da eski Kanunda olduğu gibi "*zarar imkan ve ihtimalinin varlığı*"na işaret eden bir ibareye madde metninde yer vermediğini savunmuştur.³⁹ Kanaatimizce de aldatma özelliği sahteciliğin özünde var olan bir husus olup, 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçlarının ikinci seçimlik hareketi olan "*gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme*" hareketinde aldatma kabiliyeti unsuruna açıkça yer verildiği, "*bir resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek*" şeklindeki ilk seçimlik harekette "*sahte olarak*" ibaresine yer verilmesi suretiyle de sahteciliğin özünde olan aldatma kabiliyeti unsuruna yer verilmesinin

³⁷ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 252.

³⁸ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 252.

³⁹ Gökçen, **a.g.e.** s. 138.

gereksiz olacağı, bu nedenlerle aldatma kabiliyetinin belgede sahtecilik suçları bakımından ortak bir unsur olduğunun kabulü gerekir.⁴⁰

Yapılan tartışmalardan biri de aldatma kabiliyetinin olup olmadığının nasıl tespit edileceği hususudur. Doktrinde ve istikrar kazanmış Yargıtay kararlarına göre, aldatma yeteneğinin tespitinde objektif kriter esas alınmalıdır.⁴¹ Buna göre, sahtecilik herkes tarafından anlaşılamıyorsa aldatma kabiliyetinin var olduğu kabul edilecektir. Sahtecilik ilk bakışta herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabiliriyorsa o zaman aldatma kabiliyetinin olmadığı sonucuna varılacaktır.

Özel bir inceleme yapılmadığı takdirde belgenin sahteliği tespit edilemiyorsa, belgenin aldatıcılık yeteneğinin bulunduğu kabulü gerekir. Bunun yanı sıra belgenin sunulduğu muhatabın dikkatsizliğinden, özensizliğinden, belgenin sahte olduğunu ilk görüşte fark edilememiş olsa bile, sahteliğin normal kontroller sonucunda anlaşılıyor olması halinde belgenin aldatma kabiliyetinin olmadığı kabul

⁴⁰Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe'ye göre, kanunun lafzı dikkate alındığında aldatma kabiliyetinin sadece "gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi" seçimlik hareketi bakımından geçerli olduğu sonucunun çıktığı, çünkü kanun ifadesinin bu şekilde olduğu, ancak öğretilde aldatma kabiliyetinin tüm seçimlik hareketler için geçerli olduğunun savunulduğu, buna karşılık öğretilde lafzi yorumu esas alarak buna karşı çıkan yazarların bulunduğu, kanaatlerine göre aldatma kabiliyetinin sahtecilik kavramının içinde yer alan ona mündemiç bir unsur olduğunu, bu nedenle kanunda ayrıca vurgulanmamış olsa dahi tüm sahtecilik suçları bakımından aldatma kabiliyetinin gerektiği, bu nedenle söz konusu ibareyi ya kanundan tamamen çıkarılması ya da tüm seçimlik hareketleri kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur. Ayrıntı için bkz. Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 848-849.

⁴¹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 850: Hasan Tahsin Gökcan, "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu", **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara, Yıl 67, S: 3, Y: 2009, s. 105; Mustafa Atalan, **Uygulamalı-Yorumlu-Örnekli Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 777; "Ayrıntıları Ceza Genel Kurulu'nun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı, 09.10.2012 gün 2011/8-355 Esas 2012/1804 sayılı kararında da açıklandığı üzere, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalın, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği, ... belgelerin ibraz edildiği şirket yetkilisi N. B. Tanık sıfatıyla dinlenerek sunulan belgelerin fotokopi olup olmadığı, sahteciliğe ait tereddütün neden hasıl olduğu ve ilgili belgelerin doğruluğunun kurumdan sorulmasının mutad olup olmadığı sorularak, suça konu belge asılları araştırılıp bulunması durumunda getirilip incelenerek aldatma yeteneğinin ne şekilde oluştuğunun mahkemece incelenerek özelliklerini duruşma tutanağına yazılması, denetime olanak verecek şekilde sahte belge asıllarının dosya içerisine konulması ve sonuca göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm verilmesi,..."Yarg. 11 CD. 30.04.2015 gün, 2013/9903 Esas 2015/25892 Karar sayılı karar, Ayrıntı için ayrıca bkz. Gökhan Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2017, s. 178.

edilmelidir.⁴² Nitekim Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; ‘... açıklanan şu hale ve sanığın sözü edilen parayı edinmesinin düzenlendiği belgelerin aldatıcı nitelikte olmalarından ileri gelmeyip, saymanlık görevlilerinin görevlerini savsayıp bordrolardaki dikey toplamı kontrol etmemelerinden kaynaklandığına ve sanığın yaptığı sahte işlemlerin saymanlıkça yapılacak olan ve basit bir kontrolle kolayca ve kesin biçimde meydana çıkacağından, suça konu olan maaş bordrolarında aldatıcılık yeteneği yoktur...’ açıklamalarında bulunulmuştur.⁴³

Belgede aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığı hakim tarafından yapılacak incelemede belirlenmelidir.⁴⁴ Ancak hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgisi ile belgede aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığı hususunda tereddütlerini gidermek için mahkeme tarafından görevlendirilecek uzman bilirkişinin görüşüne başvurulabilir.⁴⁵

Yargıtay kararlarında, belgenin fiziki nitelikleri, içeriği ve içeriğindeki şekil ve üslubun dikkate alınarak belgenin aldatma yeteneğinin tespitinin yapılabileceği açıklanmıştır.⁴⁶

⁴² Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: IV, Madde 147-204**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 5636; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3291; Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 728.

⁴³ Yarg. CGK. 12.06.1989 gün, 1989/161 Esas, 1989/226 Karar, ayrıntı için bkz. Kubilay Taşdemir/Ramazan Özkepir, **5237 sayılı TCK’da Açıklamalı İçtihatlı Sahtekarlık Suçları**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2009, s. 16.

⁴⁴ ‘... söz konusu çekin “TACİR” ibareli bölümünün alt kısmında daksilleme yapıldığının, daksil ile kapatılan bölümde daha önce “TEMİNATTIR. CİRO EDİLEMEZ.” içerikli yazıların bulunduğu tespit edilmesi ve sahte belgenin aldatma yeteneğini haiz olup olmadığına yönelik suça konu çek üzerinde Yerel Mahkemece herhangi bir inceleme yapılmamış olması hususları göz önünde bulundurulduğunda, belgede sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdirinin hâkime ait olduğu cihetle, Manavgat Adliyesi adli emanetinin 2012/471 sırasında kayıtlı bulunan suça konu belgenin, duruşmada incelenerek özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve denetime olanak verecek şekilde dosya içerisine konulmasından sonra işgal kabiliyeti bulunup bulunmadığının karar yerinde tartışılarak sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir.’ YCGK. 18.02.2020 gün, 2019/431 Esas, 2020/107 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 12.11.2020.

⁴⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 850; ‘Görüldüğü gibi, mahkemece, suçun konusunu oluşturan belge aslı getirilerek resmî belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, imza, mühür gibi zorunlu öğelerin incelenmesi, nesnel olarak aldatma gücü olup olmadığının saptanması, duraksama hâlinde ise mahkemeye yardımcı olma ve aydınlatma bakımından konusunda uzman bilirkişinin görüşüne başvurulmasında zorunluluk vardır.’ YCGK. 18.02.2020 gün, 2019/431 Esas, 2020/107 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 11.11.2020.

⁴⁶ Gökçen, **a.g.e.** s.143.

1.2.4. Zarar Verme İmkan ve Olasılığı

765 sayılı mülga TCK'da resmi belgede sahtecilik suçlarının oluşumu için ayrıca "zarar imkan ve ihtimali"nin bulunması aranmakta idiyse de, 5237 sayılı TCK'da bu unsura yer verilmemiştir.

Adalet Komisyonu Raporunda; "Yürürlükteki 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yansıması olarak Hükümet Tasarısında yer alan kamu güvenine karşı suçlarda, gerek içerik gerek sistematik bakımdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen "bu fiilden dolayı genel ve özel bir zarar meydana geldiğinde" (madde 279) veya "bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde" (madde 284) gibi ifadeler, madde metninden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleşikten sonra, bir "genel veya özel zarar"ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır." açıklaması yapılmıştır.⁴⁷

Sahtecilik eylemlerinde suçun oluşması için bir zararın meydana gelmiş olması şart olmayıp eylem neticesinde en azından bir zarar verme ihtimalinin gerçekleşmiş olması yeterlidir. Zarar verme imkan ve olasılığı, sahtecilik eyleminin suçla korunan hukuki yararı; yani, kamu güvenliğini ihlal etmesini ifade eder ki, şayet bir sahtecilik olmuşsa, bu durumda kamu güvenine olan inanç sarsılmış olacağı için zarar olasılığının her zaman var olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle ayrıca bir zararın gerçekleştiğinin ispatına gerek yoktur.

Sahtecilik eylemleri neticesinde kamu güveni ihlal edilmiş olacağı, dolayısıyla belgeye duyulan inanç sarsılacağı ve bunun sonucunda toplumun inanma, bireyin aldatılmama hakkı ihlal edilmiş olacağından kamusal zarar mutlaka oluşur.⁴⁸ Bununla birlikte bazı durumlarda özel zarar kamusal zarara eşlik etmektedir. Bu

⁴⁷Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, **a.g.e.**, s. 603.

⁴⁸ Malkoç, **a.g.e.**, s. 3292.

nedenle sahtecilikte bireysel zarar genellikle oluşurken, kamusal zarar ise muhakkak vardır.⁴⁹

Yargıtay kararlarında, suçun oluşması için somut bir zararın oluşmuş olmasının şart olmadığını, zararın doğma olasılığının yeterli olduğunu belirtmiştir. Konuya ilişkin bir kararda; “ Bu yazının delil olarak kullanılabilir olması hâlinde hukuken korunması söz konusu olur. Bu nedenle, delil değerinden yoksun (hukuken anlamı olmayan bir yazıyı içeren) yazılı bir kağıt üzerinde yapılacak değişikliğin, herhangi bir zarar olasılığı da olmadığından, eylem sahtecilik olarak kabul edilemeyecektir. ...Sahteciliğe konu edilen belgenin unsurlarını yukarıdaki şekilde özetledikten sonra sahtecilik suçunun unsurlarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

1-Zarar verme olasılığının bulunması,

2-Aldatma yeteneğinin varlığı, ...”

şeklinde açıklamada bulunulmuştur.⁵⁰

Doktrinde, sahtecilik eylemi neticesinde, en azından bir zarar olasılığının doğmuş olması gerektiği, aksi takdirde suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir.⁵¹

⁴⁹ Keskin, Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar, s.y.; Malkoç, **a.g.e.**, s.3292; Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 724.

⁵⁰ Yarg. CGK. 10.03.2020 gün, 2016/608 Esas, 2020/167 Karar

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 12.10.2020; “Sahteciliğe konu edilen belgenin unsurlarını yukarıdaki şekilde özetledikten sonra sahtecilik suçunun unsurlarını şu şekilde sıralamak mümkündür. 1-)Zarar verme olasılığının bulunması, Sahtecilik eyleminin somut bir zarara yol açması zorunlu bulunmamakla birlikte, doktrinde zarar verme olasılığının bulunmaması durumunda suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir. Fakat, sahteciliğin icrasıyla kamu güveni bozulup sarsıldığı veya tehlikeye düşürüldüğü için, zararın gerçekleştiğinin araştırılması veya ispat edilmesi gerekli değildir. Esasen sahtecilik suçunun kamu güvenine karşı suçlardan olması nedeniyle, fiilin suçla korunan kamu güveninin ihlal edilmesine elverişli biçimde işlenmesi gerekir. Ancak suçla tali olarak kişilerin belgede somutlaşan kişilik hakları da korunmaktadır. Dolayısıyla belgede sahtecilik suçunun kamu güvenliğini bozma veya kişilerin haklarına zarar verme tehlikesi yaratması gerekir ki cezalandırılabilirsin. Bu nedenle, hiçbir zarar verme olasılığı bulunmayan sahtecilikler cezalandırılmaz. Hatta bu husus, bir ilke olarak kanunların yapılmasında gözetilmiştir. 2. Aldatma Yeteneğinin Varlığı, ...

Görüldüğü üzere yazılı bir varakanın hukuki sonuç doğurması ve belge sayılabilmesi, onun ispat gücünün bulunmasına bağlıdır. İspat gücü olmayan yazılar üzerindeki değişiklikler veya sahtecilikler, belge ögesinin (ve dolaylı olarak zarar olasılığının) bulunmaması nedeniyle belgede sahtecilik suçunu oluşturmaz. Belgenin ispat gücü bulunması gerektiği hususu birçok kararda vurgulanmıştır.” Yarg. CGK. 11.04.2019 gün, 2017/525 Esas, 2019/307 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, .E.T. 12.11.2020.

⁵¹ Toroslu, **a.g.e.**, s. 214; Güngör, **a.g.e.**, s. 82; Şan, **a.g.e.**, s. 52; Mert Asker Yüksektepe, **Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri ve Yargıtay İlamları ile Belgede Sahtecilik Suçları (Resmi belgede sahtecilik, Resmi Belgeyi Bozmak, Yok etmek veya Gizlemek, Resmi Belgelerin**

Gökçen'e göre, eylem neticesinde bireylerin zarar görmüş olması şart olmayıp, kamu güveninin ihlal edilmesi şeklinde genel bir zararın doğmuş olması da suçun oluşu için yeterlidir.⁵² Ancak her sahtecilik eylemi değil, hukuken önem taşıyan, yani zarar doğuran veya en azından zarar tehlikesi yaratan sahtecilikler cezalandırılacaktır. Nitekim, İtalyan hukukunda "*falsitasquae nemini nocetnonpunitur*" şeklinde ifade edilen ilkeye göre, zararsız sahteciliklerin cezalandırılmaması gerekir.⁵³ Yargıtay kararlarında belgenin suça konu olabilmesi için hukuken korunmaya değer olup olmadığı şartını irdelerken, belgenin zarar imkan ve olasılığının var olup olmadığını da araştırmaktadır.⁵⁴

Düzenlenmesinde Yalan Beyan, Özel Belgede Sahtecilik, Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek), İstanbul, Aristo Yayınevi Yayınları, 2018, s. 309.

⁵² Gökçen, **a.g.e.**, s. 154.

⁵³ Güngör, **a.g.e.** s. 27.

⁵⁴ "Belgede sahtecilik suçlarında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinde suç kastından söz edilemeyeceği cihetle, somut olayda sanığın satın aldıkları yapımına başlanmamış (2) nolu bağımsız bölümün banka kredisi almaya yeter koşulları taşıyamaması nedeniyle, yeter koşulları taşıyan aynı site içindeki örnek daire olarak yapımı tamamlanmış (7) nolu bölüm üzerine konulan ipotek karşılığı İş Bankasından kredi alıp, (2) nolu bağımsız bölümün borcunu ödemediği, bu arada ... Ecza Deposu ile katılan ... A.Ş.'ne olan borç nedeniyle aslında kendilerine ait olmayıp tapusu üzerlerine görünen (7) nolu bölüm üzerine haciz konulduğu, (2) nolu bağımsız bölümün tamamlanıp müstakil tapusunun çıkarılması üzerine, sanığın (7) nolu bağımsız bölüm üzerinde bulunan ... Ecza Deposuna ait haciz ve İş Bankası lehine olan ipotek ile ilişkin ilgililerle görüşerek (7) nolu bağımsız üzerindeki ipotek ve haczin (2) nolu gerçekte kendilerine ait bulunan asıl daireye aktarılmasını sağladığı, ancak alacaklı Ziraat Bankası yetkililerinin sanığın talebini kabul etmeyerek (2) nolu bağımsız bölüm üzerine de ayrıca haciz koyduracaklarını beyan etmeleri üzerine, sanığın (7) nolu bağımsız bölüm üzerindeki katılan banka lehine konulmuş hacizlerin (2) nolu bağımsız bölüme aktarılmasına karar verildiğine ilişkin İcra Müdürlüğünce düzenlenmiş görünen -2- adet elden takipli sahte oluşturulmuş müzekkereyi tapu sicil müdürlüğüne götürerek haczin tapuda (7) nolu kendilerine ait olmayan bağımsız bölümden (2) nolu kendilerine ait bulunan bağımsız bölüme aktarılmasını sağladığı anlaşılmakla, Mevcut olayda katılan banka aleyhine zarar doğma olasılığı bulunup bulunmadığı araştırılıp sanığın zarar verme bilinci ile hareket edip etmediği tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması, ..." Yarg. 11. CD. 15.01.2014 gün, 2012/17146 Esas, 2014/667 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> E.T.12.10.2020.

"... öncelikle yapılan bu tahrifatın, öğretmenler tarafından düzenlenen not cetvelleri ile idare tarafından düzenlendiği bildirilen sınıf geçme ve diploma defterlerindeki tüm derslerin ağırlıklı ortalamaları arasında fark oluşturup oluşturmadığının, diplomaların düzenlenmesinde hangi not kaydının esas alındığının, yapıldığı iddia olunan tahrifat nedeniyle herhangi bir şekilde zarar doğma ya da oğlu lehine yarar sağlama olasılığının bulunup bulunmadığının milli eğitim konusunda uzman bilirkişi kuruluna tespit ettirilerek, yapılan tahrifat ile zarar doğma olasılığının bulunması halinde eylemin, sahtecilik, aksi takdirde görevi kötüye kullanmak suçunu oluşturacağı da gözetilerek, sonuca göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması kanuna aykırıdır." Yarg. 11. CD. 04.12.2006 gün, 2005/5417 Esas, 2006/9811 Karar, ayrıntı için bkz Gökcan, **a.g.m.**, s.103-104.

Suçun oluştuğunun kabulü için zararın doğmuş olması zorunlu olmayıp, zarar verme olasılığının yeterli görülmesi nedeniyle sahtecilik fiili sonucunda meydana gelen zararın sonradan giderilmiş ise de suçun varlığı devam eder.⁵⁵

1.2.5. Faydasız Sahtecilik

Yapılan sahteliğin o belge ile ispat edilen hususlara ilişkin olmaması veya sahteciliğin hukuken değerlendirilebilen pratik bir sonuç elde etmeye elverişli olmaması halinde söz konusu olur. Bir başka ifadeyle, herhangi bir sahteciliğe başvurulmaksızın elde edilen bir sonucun sahteciliğe başvurmak suretiyle elde edilmeye kalkışılması halinde faydasız sahtecilik söz konusu olur.⁵⁶ Burada fail, bilgisizliğinden veya gerekliliğine inanarak aslında sahtecilik yapma yoluna gitmeksizin elde edebileceği yararı sahtecilik suçunu işleyerek elde etmek istemektedir.⁵⁷ Örneğin, kendi imzası yeterli olduğu halde kaymakamlığa verilen şikayet dilekçesinde başkalarının adlarını yazarak imzalama eyleminde, yine hukuk mahkemesinde nüfus kayıt düzeltilmesi davası açmak için dilekçede diğer yakınlarının davacı olarak gösterilmesinin gerekli ve zorunlu bulunmaması ve zararlı bir sonuç doğmayacağı gerekçesiyle suçun oluşmayacağı Yargıtay tarafından kabul edilmiştir.⁵⁸

Faydasız sahtecilik neticesinde herhangi bir kamu zararı veya özel bir zarar oluşmadığından failin cezalandırılması yoluna gidilmemektedir. Ancak belirtilmelidir ki sahtecilik eyleminden dolayı küçük de olsa bir yarar elde edilmiş

⁵⁵ Gökcan, **a.g.m.**, s. 104.

⁵⁶ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 350.

⁵⁷ Atalan, **a.g.e.**, s.772; Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s.701.

⁵⁸ “Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 23/11/2017 tarihli ve 2015/8869 esas, 2017/8122 karar sayılı bozma ilâmında belirttiği gibi, suça konu raporların düzenlenme tarihlerinin 28/08/2009 tarihi olduğu dikkate alınarak, 11/06/2009 günlü Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe giren Karayolları Taşıma Yönetmeliği'nin 36/1-d maddesi gereği şöförlük mesleği bakımından bedeni ve psikoteknik açısından sağlıklı olduklarını gösterir sağlık raporunu her beş yılda bir almalarının öngörüldüğü, ancak aynı Yönetmeliğin geçici 1. maddesi uyarınca da bu şartın 31/12/2010 tarihine kadar aranmayacağını belirtildiği, 31/12/2010 tarihinde Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe giren Karayolları Taşıma Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair Yönetmeliğin 11. maddesinde de bu sürenin 30/06/2012 tarihine kadar uzatıldığı, böylece hükümlünün suça konu raporu almasına gerek olmadığı dikkate alınarak sahteciliğin "faydasız sahtecilik" olarak nitelendirilip, suçun yasal unsurları oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine yazılı şekilde cezalandırılmasına karar verilmesinde isabet görülmediğinden” bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca, bozulması istenilmiş olmakla,... ” Yarg. 11. CD. 03.02.2020 gün, 2020/640 Esas, 2020/723 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> E.T. 13.11.2020

ise, faydasız sahtecilikten söz edilemez.⁵⁹ Örneğin, kendisine bir kişi adına her çeşit belge imzalama yetkisi verilen vekil kendi imzası yerine vekil edenin imzasını taklit ederek bir bono veya herhangi bir evrak düzenlediği takdirde failin eylemi faydasız sahteciliktir, bunun için failin bu eylemi sonucunda hiçbir menfaat elde etmediği tespit edilmelidir. Eğer bu bono faile bankadan kolay kredi almak gibi bir menfaat sağlamış ise, artık faydasız sahtecilik söz konusu olamaz.⁶⁰

1.3. BELGE KAVRAMI

1.3.1. Genel Olarak

Belgede sahtecilik suçlarının konusu “*belge*”dir. Gerek 765 sayılı mülga TCK’da gerekse 5237 sayılı TCK’da belgenin tanımı yapılmamış, bu husus doktrine bırakılmıştır.⁶¹ Yine belirtmek gerekir ki 765 sayılı mülga TCK’daki evrak (varaka) terimi, madde gerekçesinde de belirtildiği gibi “*belge*” teriminin karşılığıdır. Kağıtlar, yapraklar anlamına gelen “*evrak*” kelimesi Arapça kökenli olup “*varak*” kelimesinin çoğul anlamıdır.⁶²

Belge, bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, vesika, döküman, film vb. anlamına gelmektedir. Hukuki anlamda belge ise, bir olayı nakleden veya bir irade beyanını içeren, toplumsal hayatta uyumsuzlukların önlenmesi veya bir olayın ispatına dair ihtiyaçların giderilmesinde önem arz eden, kamunun güvenmesi için gereken unsurlara sahip her türlü yazıya belge denilir.⁶³ Bu anlamda, belge bir beyanı temsil ettiği ve kalıcı hale getirdiğinden içeriği ve değeri yönüyle diğer delil araçlarından ayrılmaktadır. Şöyle ki, kan lekesi, parmak izi, ayak izi vb. gibi gözle görülebilen ve bir olayın ispatında delil olarak kullanılabilen bazı objeler delil olarak

⁵⁹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 221.

⁶⁰ Mustafa Kemal Gökmen, “Belgede Sahtecilik Suçlarında Genel Kavramlar ve Manevi Unsur”, **Ankara Barosu Dergisi**, S: 1, Y: 2019 s. 466-467.

⁶¹ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 714; Şan, **a.g.e.**, 16.

⁶² “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/> E.T. 12.11.2020

⁶³ Güngör, **a.g.e.**, s. 45.

kabul edilse bile, bunlar bir irade beyanı içermemeleri nedeniyle belge niteliği taşıyamazlar.⁶⁴

İçerik bakımından birbiri ile bağlantılı olan ve hukuki ilişkiler bakımından delil olarak kullanılabilecek nitelikte olan iki belgeden biri üzerindeki irade beyanı, başka bir belgeye atfen de gerçekleştirilebilir.⁶⁵ Ayrıca belirtmek gerekir ki, belgenin konusu itibarıyla hukuka aykırı olmaması ve hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.

Doktrinde belgenin ispat gücü bakımından yapılan tartışmalarda, bir yazının ispat kabiliyetini haiz olabilmesi için, daha düzenlendiği sırada belirli bir olayı ispat amacıyla oluşturulmuş olması savunulmuş ise de, yapılan bu tartışmalar neticesinde belgenin ikiye ayrıldığı fikri hakim olmuştur. Buna göre, belirli bir olayın delili olmak üzere düzenlenmiş belgeye ‘*mahsus belge*’, böyle bir amaç için oluşturulmamış olmakla birlikte sonradan belirli bir olayın delili olma niteliğini kazanan belgeye ise ‘*tesadüfi belge*’ denilmiştir.⁶⁶ Örneğin; bir borç senedi mahsus belge iken, birine yazılan bir mektup tesadüfi belgedir.

Belge ile ilgili yaptığımız bu açıklamalardan yola çıkarak, belgenin üç temel unsurunun olduğunu ifade edebiliriz. Buna göre; bir belgeden bahsedebilmek için öncelikle yazılı olması gerekir. İkinci olarak düzenleyenin belli olması ve son olarak bir hukuki içeriğe sahip olması gerekir.

1.3.2. Belgenin Unsurları

1.3.2.1. Yazılı Olma

Yazı, irade beyanı veya açıklamasının bunu tespiti elverişli araç veya harflerle ifade olunması,⁶⁷ kısacası bir beyanın fiziki olarak tespit edilmesi ve cisimleştirilmesidir.⁶⁸ Yazılılık, bir olayın veya olgunun, maddi varlığı olan bir şeyle

⁶⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 715.

⁶⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s.78

⁶⁶ Erman/Özek, **a.g.e.**, 321 vd.; Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 254.

⁶⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 577.

⁶⁸ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 716.

sıkı bir bağılılık içinde, bilinen bir dilde, yazı, sayı veya şekille vb. anlaşılır bir işaretle ifade edilmesidir.⁶⁹

Ceza hukuku anlamında fotoğraf, video, sinema vs. belge olarak kabul edilip cezai ihtilaflarda delil olarak gösterilmekle birlikte, bu gibi materyaller yazılı belge olarak kabul edilemezler. Bu nedenle belgede sahtecilik suçunun varlığı için yazılı bir belgenin varlığı şart⁷⁰ olup ispat hukuku bakımından yazılı belge ile genel anlamda belge kabul edilen diğer materyaller arasında fark bulunmaktadır. Yazılı bir belge tek başına bir olayı ya da hukuki ilişkiyi ispatlama gücüne sahipken, genel anlamdaki diğer belgeler tek başına bir ihtilafta ispat aracı olamazlar. Kanundan kaynaklı ya da tarafların bu yönde rızalarının bulunması halinde bunların tek başına ispat güçleri söz konusu olabilecektir.⁷¹

Özel hukukta yazılı olma zorunluluğu, bazı sözleşmeler için geçerlilik şartı iken, bazıları bakımından ise ispat için zorunludur. Örneğin; Türk Borçlar Kanunu'nun 237. maddesine göre, taşınmaz satışının geçerli olması, sözleşmenin resmi şekilde yapılmasına bağlıdır. Yine Türk Medeni Kanunu'na göre el yazısı ile vasiyetname baştan aşağı ölenin el yazısı ile yazılmadıkça geçerli değildir.

Yazının mutlaka alfabetik işaretlerden oluşması zorunlu olmayıp bir irade beyanını ifade etmeye elverişli olduğu sürece yazı, şifreli veya stenografik olabileceği gibi sayılardan da oluşabilir.⁷²

Teknik olarak kaydedilen ya da depolanmaya uygun cihazlara kayıt suretiyle kaydedilen ve depolanan veriler, yazılilik koşulunu sağlamaz.⁷³ Çünkü bu veriler cisimleştirilmemiş, yani gözle görülebilme ve hissedilebilme özelliğine sahip değildir.⁷⁴

⁶⁹ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 716.

⁷⁰ Ali Üstüner, **Resmi Belgede Sahtecilik Suçu**, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013, s. 12; Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 252.

⁷¹ Güngör, **a.g.e.**, s.35

⁷² Güngör, **a.g.e.**, s.35

⁷³ Çetin Arslan/İhsan Baştürk, "Belgede Sahtecilik Suçunun Ortak Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler", **ERÜHFD**, C.:VIII, S: 2, Y: 2013, s. 209-210.

⁷⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 716.

Doktrinde yazının taşınabilir bir şey olması gerekip gerekmediği konusunda tartışma bulunmaktadır. Belgenin istendiği zaman ibraz edilebilme ve her an herhangi bir aracı olmadan gözle algılanabilir olması gerektiğinden⁷⁵ bahisle ancak taşınabilen şeyler üzerinde bulunan yazıların belge niteliğinde olacağını savunan görüşün⁷⁶ aksine, belgenin diğer tüm şartlarını taşıyan şeylerin bir taşınmaz üzerinde yazılması halinde bunu belge saymamak için bir neden olmadığını savunan karşı görüş bulunmaktadır.⁷⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi konuya ilişkin bir kararında, belgenin, taşınan bir şey üzerine yazılıp da hukuki bir hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan bir yazı olduğu, belgenin varlığının kabulü için yazılı bir kağıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, diğer unsurlarının varlığı halinde belge olarak kabul edilebileceği şeklinde açıkladığı karardan Yargıtay'ın belgede taşınabilir olması özelliğini aradığı anlaşılmaktadır.⁷⁸

Yazının kalıcı bir vasıta ile meydana getirilmesi gerekli olmayıp, silinebilmesi onun yazı olma niteliğine zarar vermez. Önemli olan yazının belli bir süre kalıcı olmasıdır. Yine yazının okunma şekli önemli değildir. Gözle okunabilme özelliğinin yanı sıra kabartma harflerle dokunularak okunan yazılar da bu kapsamdadır. Önemli olan yazının okunabilir ve anlaşılabilir olmasıdır.

⁷⁵ Mine Erturgut, ‘‘Elektronik İmza Kanunu bakımından E-belge ve E-imza’’, **Bankacılar Dergisi**, S: 48, Y: 2003, s.66.

⁷⁶ Üstüner, **a.g.e.**, s.13-14; Şan, **a.g.e.**, s. 20.

⁷⁷ Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 252; Gökçen, **a.g.e.**, s. 78; Güngör, **a.g.e.**, s. 35-36.

⁷⁸ ‘‘Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu, 5237 Sayılı TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kağıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceği cihetle, Kayseri Kriminal Polis Laboratuvarının 22.01.2009 tarihli ekspertiz raporunda, suça konu sahte plakada herhangi bir soğuk mühür izinin bulunmadığının belirtilmesi, suç tarihinde yürürlükte bulunan 18.07.1997 tarih ve 23053 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 30. maddesine göre; tescil plakalarında, işlemi yapan tescil kuruluşu ile plaka basım işlemini gerçekleştiren kuruluşun mühürlerinin bulunmasının zorunlu olduğunun hüküm altına alınması, bu şekilde suça konu plakanın resmi belge niteliğini kazanabilmesi için üzerinde mührün varlığının zorunlu olduğunun anlaşılması karşısında, belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığının takdirinin hakime ait olduğu göz önüne alınıp, sahte olduğu iddia edilen plakanın duruşmaya getirilip incelenmek suretiyle özellikleri tutanağa geçirilip, yasal unsurları taşıyıp taşımadığı ve aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığı yöntemince tartışılarak denetime olanak verecek şekilde dosya arasında bulundurulması gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi,...’’ Yarg 11. CD. 01.03.2018 gün, 2018/1857 Esas, 2018/1686 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 12.11.2020.

Belge bir içeriği olması şartıyla herhangi bir yazı ile yazılmış olabilir; ancak içeriği anlaşılamayan yazılar belge kapsamına girmez. Ayrıca belgenin şifrelenmiş olması önemli olmayıp çözülebilmek olanağının bulunması yeterlidir.

Yazının dili önemli olmayıp herhangi bir dille yazılmış olması yeterlidir.⁷⁹ Yine belgenin varlığı için, yazının elle yazılmış olması şart olmayıp yazı daktilo, bilgisayar gibi mekanik ve elektronik araçlarla da yazılmış olabilir. Ancak kanunen bunun aksi bir hüküm şart koşulmuş olmamalıdır. Örneğin, Medeni Kanunumuza göre el yazısı vasiyetname baştan aşağı ölen kişinin el yazısı ile yazılmış olmalıdır, aksi takdirde geçerli bir vasiyetnameden söz edilemez.

Belgenin varlığı için yazının kağıt üzerinde bulunması zorunlu olmayıp, bir levha, deri veya plastik üzerine yazı yazılması durumunda diğer unsurların varlığı halinde yine bir belgeden söz edilir. Her ne kadar 5237 sayılı TCK'nın madde gerekçesinde belgeden yazılı bir kağıt olarak bahsedilmiş ise de, aynı maddenin gerekçesinde yazının sadece kağıt üzerinde bulunmasının zorunlu olmadığı belirtilmiştir.⁸⁰ Bu anlamda, gerek madde gerekçesinde, gerekse Yargıtay kararlarında araç plakalarının resmi belge olarak kabulünün gerektiği, sahte olarak düzenlenen mührün kullanılması ile oluşturulan araç plakalarında yapılan sahteciliğin 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu ifade edilmiştir.⁸¹ Böylece araç plakalarında yapılan sahteciliğin mührde sahtecilik

⁷⁹ Ahmet Gündel, **5237 sayılı TCK'da Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma Suçları**, Ankara, 2009, s. 803; Yaşar/Gökcan/Artuç, **a.g.e.**, s. 5622.

⁸⁰ Mustafa Ekinci/Sinan Esen, **Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanunu Kapsamında Yer Alan Hırsızlık, Yağma Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s. 247-248.

⁸¹ “Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 30. maddesine göre, tescil plakalarında, işlemi yapan tescil kuruluşu ile plaka basım işlemi gerçekleştiren kuruluşun mühürlerinin bulunmasının zorunlu olduğu; suça konu plakanın resmi belge niteliğini kazanabilmesi için üzerinde mühür bulunmasının gerekli olması karşısında; İstanbul'dan 22.11.2006 tarihinde gerçek plakası ... iken çalınan otomobile sahte olarak oluşturulmuş ve aldatıcılık niteliğini haiz "34 EJ 6615" numaralı plakalar takılarak kullanıldığı iddiası ile açılan davada, Adana Kriminal Polis Laboratuvarı'nın 23.12.2010 tarih ve İZ.2010/872 sayılı ekspertiz raporunda, suça konu sahte plakalardaki soğuk mühür izinin, orijinal mühür izleri ile oluşturulmadıklarının ve mühür izi sahteciliğinin dikkati çekmeyeceğinin belirtilmesi bu şekilde gerçekleşen eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sahtecilik suçunu oluşturduğu anlaşıldığından tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir. ...” Yarg 11. CD. 13.02.2019 gün, 2019/268 Esas, 2019/1387 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 14.11.2020.

suçunu mu yoksa belgede sahtecilik suçunu mu oluşturduğu konusunda uygulama yaşanan ihtilaf giderilmiştir.

1.3.2.2. Hukuken Önemli Bir İçeriğinin Olması

Belgeden bahsedilebilmesi için ikinci bir unsur olarak belli bir içeriğinin olması gerekir. İçerik, bir olayın nakli veya bir irade beyanının bildirmesi şeklinde olup, esasında belgenin bir ispat aracı olmayı sağlayacak bir içeriğe sahip olması gerekir.⁸² Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesi gerekçesinde; *“Kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir.”* şeklinde açıklanmıştır.

Ceza hukuku anlamında belgeden bahsedebilmek için, aynı madde gerekçesinde belirtildiği gibi yazının içeriğinin hukuki bir kıymet taşıması, hukuki bir hüküm ifade etmesi, hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir. Kısacası hukuk düzeni içinde bir takım sonuçlar doğurabilecek nitelikte olması şarttır.⁸³ Örneğin bir belgeye *“Bir yıl on iki aydan oluşur”* şeklinde bir ibare

⁸² Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 16. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 935.

⁸³ Erem/Toroslu **a.g.e.**, s.253; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3289; *“Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için sahte belgenin usulüne uygun biçimde düzenlenmesi, buna göre de belgeyi düzenleyen kurumun ismi, kaşesi, mühür ve yetkili memurun imzası gibi bulunması zorunlu olan öğeleri içermesi yanında hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması da gerekmektedir.*

...sanık tarafından düzenlenen ve sahte olduğundan kuşku bulunmayan suça konu mezar yeri kullanım belgelerinin hukuksal sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olup olmadığının ve buna göre somut olayda sahtecilik suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığının tespiti için, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğünden, vatandaşların mezar yeri kullanım belgesi almasına dair prosedürün ne şekilde olduğu, bu belgelerin kayıtlarının tutulduğu “sicil” ya da “kütük” gibi bir kaydının bulunup bulunmadığı, defin sırasında mezar yeri kullanım belgesinin ibrazının gerekip gerekmediği, gerekiyorsa kime ibraz edildiği ve ibraz edilen belgenin sicil ya da kütükte kaydının bulunup bulunmadığının mutaden kontrol edilip edilmediği, mezar yeri kullanım belgesi bulunmayan müteveffaların özellikle Adalar Mezarlığına definin mümkün olup olmadığı, mezar yeri kullanım belgesinin basıma hangi merciin, neye göre karar verdiği hususlarının araştırılmasından sonra, sahte olarak düzenlenen suça konu mezar yeri kullanım belgesinin hukuksal sonuç doğurmaya elverişli olup olmadığı ve buna göre resmi belgede sahtecilik suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığı tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden eksik soruşturmayla yazılı şekilde karar verilmesi...” Yarg. 11. CD. 11.07.2011 gün, 2011/5886 Esas, 2011/7488 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 12.11.2020.

“Dosya kapsamında bulunan suça konu belgenin fotokopi olduğu anlaşılmakla; suça konu kira sözleşmesinin aslı temin edilip belge aslı üzerinde sanık ve katılanlar yönünden imza yazı incelemesi için bilirkişi raporu aldırılması ve sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nin 211. maddesindeki "bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturup oluşturmayacağının karar yerinde tartışılması; belge aslı ele geçmemesi halinde; Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 14.10.2003 tarih ve 232/250 sayılı kararında belirtildiği üzere , suça konu belgenin fotokopi olması durumunda hukuki sonuç doğurmaya

yazılması durumunda bu içerik hukuken önemli olan bir içerik olmadığı için ceza hukuku anlamında bir belgenin varlığından söz edilemez. Zira hukuki anlamda hiçbir değeri olmayan, bir olayı kanıtlamayan bir yazı delil niteliği olmadığı gibi belge değeri de olamaz. Yine belirtmek gerekir ki belgenin düzenlendiği sırada bir hukuki durumu ispat amacıyla oluşturulmuş olması şart değildir, düzenlenen belge kanunlar, örf ve adet ya da anlaşmalar dikkate alınarak sonradan bir ispat değeri kazanabilir.

Belgede sahtecilik suçları yönünden önem arz eden ve doktrinde de tartışma konusu olan bir hususa değinmek gerekir. Hukuken geçerli olmayan belgeler üzerinde yapılan sahteciliğin suç oluşturup oluşturmadığı incelenmelidir. Bir belgenin geçersiz olması belgenin tam olmaması ya da eksik olması anlamına gelmeyip belgenin hukuk düzeninde sonuç doğurması için gerekli olan şartları taşınamaması anlamına gelir.⁸⁴ Geçersiz olan belgenin belgede sahtecilik suçuna konu olup olamayacağı konusunda doktrinde bir görüşe göre; belgenin geçersiz olması yazının belge niteliğini etkilemez. Bu nedenle, sahteliği nedeniyle hükümsüz olduğu açık olan bir belge bile öncekinden farklı sahteciliklere yol açabilir, çünkü bu halde bile bu belgeler zarar doğurmaya elverişlidir.⁸⁵ Örneğin keşidecinin imzasının eksik olduğu için geçersiz olan bir kambiyo poliçesi ciro edilmek suretiyle başka sahteciliklere neden olabilir.

Bir başka görüş, geçersiz belge ile iptal edilene kadar geçerli olan belge ayırımından yola çıkarak bu konuyu açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, iptaline karar verilinceye kadar geçerli olan belgeler hukuk düzeninde hüküm ve sonuç doğurmaya devam ettikleri için geçersiz olduklarına karar verilinceye kadar bu belgeler üzerinde yapılan sahtecilikler cezalandırılmalıdır. Maddi anlamda varlığını korumakla birlikte hukuki anlamda geçersiz olan belgelerin ise belgede sahtecilik suçunun konusu olamayacağı savunulmuştur.

elverişli nitelikte olmayacağı, dosyada fotokopisi bulunan suça konu belge üzerinde yapılan bilirkişi incelemesinin sağlıklı sonuç vermeyeceği, belge üzerindeki imzanın aidiyetinin kime ait olduğunun tespit edilemeyeceği, fotokopi belge üzerindeki incelemenin hükme esas alınamayacağı gözetildiğinde, unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,” Yarg. 11. CD. 11.03.2020 gün, 2018/756 Esas, 2020/2373 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 14.11.2020.

⁸⁴ Güngör, a.g.e., s.40.

⁸⁵ Erem/Toroslu, a.g.e., s.254.

Diğer bir görüşe göre ise, bu problemin çözümünü hükümsüzlüğün türünde değil de, hükümsüz belgenin ne ölçüde kamu güvenini ihlal edebileceğinde aramak gerekir. Hukuken sonuç doğurabilecek belgelerin doğruluğuna kamu tarafından inanılmakta, yani bir güven duyulmaktadır. Bu itibarla, hukuken sonuç doğurması mümkün olmayan bir belgeye hiç kimsenin güvenmesi beklenemez, dolayısıyla böyle bir belgenin sırf bazı zararlara yol açabileceği gerekçesi ile sahtecilik suçunu düzenleyen hükümlerle korunmasının gereksiz olduğunu ifade edilmiştir.⁸⁶

Ahlaka aykırı olan belgelerde, bu aykırılık belgenin içeriğinden açıkça anlaşılıyorsa artık bu belge, belgede sahtecilik suçunun konusu olamaz. Çünkü 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 27/1. hükmü uyarınca konusu ahlaka aykırı sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Ancak belgenin içeriğinin ahlaka aykırı olduğunun içerikten açıkça anlaşılmadığı durumlarda belgenin hükümsüzlüğü ileri sürülünceye kadar, söz konusu belge hukuk düzeninde sonuç doğurmaya elverişli olacak, dolayısıyla belgede sahtecilik suçlarının konusu olacaktır.⁸⁷ Örneğin kumar, fuhuş, uyuşturucu madde temini amacıyla verilen bir kambiyo senedi belgede sahtecilik suçunun konusu olamaz.

Son olarak belirtmek gerekirse, onaylanmamış bir fotokopi ya da kopya hukuken sonuç doğurmaya elverişli değildir. Asıl belgeden fotokopi, karbon kağıdı vs. yöntemlerle çoğaltılmış belgeler suret belgedir. Asıl belge ise, düzenleme yetkisi olan kişi tarafından düzenlenen orijinal belgedir. Suret belgede onay işlemi yapıldığı takdirde, artık ortada hukuken sonuç doğurmaya elverişli ve asıl belgeyle aynı işleve sahip bir belgeden bahsedilecektir. Onaylanmış suretinin içeriğinde değişiklik yapılması halinde belgede sahtecilik suçu vücut bulacaktır. Çünkü yapılan değişiklik ile onay kaydı içerik açısından yanlış hale getirilmiştir.

1.3.2.3. Düzenleyenin Belli Olması

Belgenin bir diğer unsuru ise, belli bir düzenleyicisinin olmasıdır. Düzenleyeni belli olmayan bir yazı hukuki açıdan bir değeri olmadığı için belge

⁸⁶ Güngör, **a.g.e.**, s. 42.

⁸⁷ Gökcan, **a.g.m.**, s. 120.

olarak değerlendirilemez.⁸⁸ 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde; *'Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayali belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.'* şeklinde ifade edilmiştir.

Belirtmek gerekir ki, bir belgeyi maddi olarak ortaya çıkaran kişinin belgenin düzenleyicisi olduğu her zaman söylenemez. Örneğin; bir belgenin daktilograf tarafından yazıldığı durumlarda, söz konusu belge, adına belge düzenlenen kişiye izafe edilebilir. Yine elle yazılmış olan bir belgede, belgeyi düzenleyenin yazıyı yazan olduğu her zaman doğru değildir.⁸⁹

Bir belgenin kim tarafından düzenlendiği çoğunlukla belgenin altında yer alan isme ve imzaya bakılarak tespit edilir. Ancak belgelerde her zaman isim veya imza bulunmaz. Bu durumda belgenin muhtevassından hareketle düzenleyenin kim olduğu belirlenebilir.⁹⁰ Belgedeki beyandan, açıklanan olaylardan, olayın taraflarından ve buna benzer başkaca hususlardan yola çıkılarak belgenin düzenleyeni belirlenebilir. Buna karşılık yazılı metnin dışında kalan bilgilere başvurularak düzenleyeni ancak tespit edilebiliyorsa bu halde belgenin varlığından bahsedilemez.

Bu genel açıklamalardan sonra diyebiliriz ki belgenin düzenleyicisinin belirlenmesinde en temel kriter belgenin altına atılan imzadır. İmza, yazılı olarak yapılan bir irade açıklamasının kendisine ait olduğunu ifade etmek amacıyla bir kimsenin ismi için kullandığı özel biçimdeki çizgi ve harflerden kurulu bir işarettir.⁹¹ Kural olarak imza el yazısı ile atılmalıdır. Belgenin el yazısı ile atılmasının amacı ve

⁸⁸ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.934; Nurullah Tekin; "Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 5, Ankara, S: 19, Y: 2014, s. 908; "Yazının bir kişilik veya kimliğinin olması yani belirli bir kişinin eseri bulunması, başka bir deyimle yazının kimin tarafından yazıldığının bizzat yazıdan anlaşılması gerekir. Yazıda ve dolayısıyla varakada mevcut bulunacak irade beyanın belirli bir kişi veya makama izafe edilmesi gerekir. Aksi halde yazının kime ait olduğu anlaşılmadığı hallerde yazı varaka niteliğini kazanmaz." Yarg. CGK. 04.04.1989 gün, 13/155 Karar, ayrıntı için bkz., Taşdemir, **a.g.e.**, s. 29.

⁸⁹ Güngör, **a.g.e.** s.36; Erem/Toroslu **a.g.e.**, s.252.

⁹⁰ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 718.

⁹¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 583.

yararı, imzayı atan kişinin belli edilmesini sağlamak ve metnin imza sahibi tarafından kabul edildiğini tespit etmektir.⁹²

Birçok kanunda imzaya ilişkin hükümler bulunmaktadır. 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 2. maddesinde⁹³, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 15. ve 16. maddelerinde⁹⁴, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 756. maddesinde⁹⁵ imza ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Kanun tarafından açıkça izin verilen hallerde imza yerine başka işaretlerin de kullanılması mümkündür.⁹⁶ Örneğin, Borçlar Kanunu'nun 15. maddesine göre, imza atmaya muktedir olmayan kişiler, imza yerine usulen tasdik olunmuş ve el ile yapılmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanmaya yetkili kılınmıştır. Kanunun devamında, imza atmaya muktedir olmayan veya okuma yazması bulunmayan kişilerin, ihtiyar heyeti ve iki tanık tarafından onaylanmış ve el ile yapılmış bir işaret veya mühür kullanabileceği hükme bağlanmıştır. 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun *'İmza yerine işaret, mühür veya parmak izi kullanılması'* başlığını taşıyan 75. maddesine göre, *'İlgililerle tanık, tercüman ve bilirkişi imza atamadıkları ve imza yerine geçen bir el işareti kullanmadıkları takdirde, varsa mühür, yoksa sol elinin baş parmağı, bu da yoksa diğer parmaklarından biri bastırılır ve hangi parmağın bastırıldığı yazılır.'* Yine 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 535. maddesinde miras bırakanın vasiyetnameyi bizzat okuyamadığı veya imzalayamadığı durumda vasiyetnamenin nasıl düzenleneceğine dair hüküm bulunmaktadır.⁹⁷

⁹² Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Birinci cilt, İstanbul, 2008, s. 280.

⁹³ 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 2. maddesine göre; *'Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır.'*

⁹⁴ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 15. maddesine göre; *'İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır.'* Aynı Kanunun 16. maddesine göre; *'Görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir.'*

⁹⁵ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 756. maddesine göre; *'(1) Bir kişinin poliçe ile borçlanması için gereken ehliyet tabi bulunduğu devletin hukukuna göre belirlenir. Bu hukuk diğer bir ülkenin hukukuna göndermede bulunuyorsa, o hukuk uygulanır. (2) Birinci fıkrada öngörülen hukuk gereğince ehliyetle sahip olmayan kişi, hukuku bakımından kendisini ehil sayan bir ülkede imza koymuşsa, orada olduğu gibi geçerli şekilde borçlanır.'*

⁹⁶ Güngör, **a.g.e.**, s. 38.

⁹⁷ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 535. maddesine göre; *'Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder. Bu durumda tanıklar, hem*

Uygulamada, fail tarafından suç konusu olan veya suçla ilgisi bulunan bir belgedeki yazı veya imza kabul edilmediği takdirde ya da bir belgenin doğruluğunu veya sahteliğini incelemek veya failini ortaya çıkarmak için belge üzerinde imza ve yazı incelemesi yapılmaktadır. Adli belge incelemeleri olarak adlandırılan imza, yazı ve sahtecilik incelemeleri ile ilgili Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK)⁹⁸ hüküm bulunmaktadır. Yapılacak incelemede, suç konu belgedeki yazı ve imzalarla ilgililerin el yazıları ile imzaları karşılaştırılır. Bu inceleme huzurda alınan yazı ve imzalar ile samimi yazı ve imzaların alınması suretiyle iki kategoriye ayrılmaktadır.⁹⁹ Kişinin yetkili kamu görevlisi huzurunda yazdığı yazılar huzurda alınan yazı ve imzalarlardır. Yazı ve imza örnekleri bol miktarda olmak üzere ayakta, oturarak, sert zemin ve pürüzlü zemin üzerinde sağ eli ve sol eli ile yazdığı yazılardır. Kişinin değişik yer ve zamanlarda olayla ilgisi olmayan resmi ya da özel kurumlarda bulunan belgelere attığı imzalar ve yazdığı yazılar samimi mukayese imza ve yazılar kategorisindedir. Adli belge inceleme uzmanlarına göre, kişilerin huzurda alınan yazı ve imzalarını değiştirme ihtimali olduğu için, suç tarihinden önceki ve sonraki yazı ve imza örneklerinin temin edilip incelemede esas alınması maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından daha isabetlidir.¹⁰⁰ Temin edilen imza ve yazı örnekleri ile huzurda alınan yazı ve imza örnekleri suç konu belgeyle birlikte bilirkişiye tevdi

mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.”

⁹⁸ HMK'nın 211. maddesine göre; “(1) Bir belgenin sahteliğinin iddia edilmesi durumunda, bu hususta karşı tarafın açıklamaları da dikkate alınarak, aşağıdaki sıra ile inceleme yapılarak öncelikle karar verilir: a) Hâkim, yazı veya imzayı inkâr eden tarafı isticvap ettikten sonra bir kanaat edinmemişse, huzurda bu kişiye yazı yazdırıp imza attırmak suretiyle elde ettiği belge ve diğer delilleri değerlendirir. Hâkim, sahtelik konusunda başka bir incelemeye gerek duymadan karar verebilecek durumda ise gerekçesini açıkça belirtmek suretiyle, senedin sahteliği hakkında bir karar verir. İsticvap için mahkemeye davet edilen taraf, belirtilen günde hazır bulunmadığı takdirde, inkâr etmiş olduğu belgedeki yazı veya imzayı ikrar etmiş sayılır; bu husus kendisine çıkartılacak davetiyede ayrıca ihtar edilir. b) (a) bendi hükmüne göre yaptığı incelemeye rağmen, hâkimde sahtelik konusunda kesin bir kanaat oluşmamışsa, bilirkişi incelemesine karar verir. Bilirkişi incelemesinden önce, mevcutsa, o tarafa ait olan karşılaştırma yapmaya elverişli yazı ve imzalar, ilgili yerlerden getirilir. Bilirkişi, bu yazı ve imzalarla, o mahkemede elde edilen yazı ve imzaları esas alarak inceleme yapar. Bilirkişi, inceleme için gerekli görürse, kendi huzurunda tarafın yeniden yazı yazması veya imza atmasını mahkemeden talep edebilir.”

⁹⁹ Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 708.

¹⁰⁰ İsmail Birincioğlu/Erdem Özkara, Adli Belge İncelemelerinde Bilinmeyenler, Örneklerle Yazı ve İmza Analizi ile Islak İmza Kavramı, **TBB Dergisi**, S: 87, Y: 2010, s. 419; Jale Bafra, **İmza İncelemeleri ve Bilirkişilik**, s.y. <http://development.bilirkişi.net/imza-incelemeleri-ve-bilirkişilik/>, E.T. 04.04.2021.

edilerek incelenmesi ve sanığın eli ürünü olup olmadığının saptanması istenmelidir.¹⁰¹ Şahıs suç konusu olan veya suçla ilgisi bulunan bir belgedeki yazı veya imzayı kabul etmemesi halinde yazı yazmaya zorlanamaz ancak suç tarihinden önceki ve sonraki yazı ve imza örnekleri temin edilip incelenebilir.¹⁰² Bize göre, şahsın imza ve yazı örneklerinin alınması için çağrılıp da gelmemesi ya da bundan kaçınması durumu mahkeme tarafından aleyhe değerlendirilmelidir.

İmzanın elle atılmasının istisnalarından biri de, güvenli elektronik imza ile atılan imza oluşturmaktadır. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda (EİK) elektronik imzanın hukuki ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Gerek TBK'nda gerekse EİK'nda güvenli elektronik imza ile elle atılan imzanın aynı hukuki sonucu doğuracağı belirtilmiştir.

Yazının düzenleyicisinin bilinebilir olması, yazıdaki imza sahibin her zaman gerçek bir kişi olduğu anlamına gelmez. Failin kendisinin olmayan bir isim ve imza ile bir belgeyi imzalaması halinde, bu ismin gerçekte mevcut bir kişiye ait olması ile tamamen hayali, uydurma bir isim ve imzadan ibaret olması arasında belgede sahtecilik suçu bakımından bir fark yoktur.¹⁰³ Nitekim madde gerekçesinde de; *“Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayali belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz.”* şeklinde açıklanmıştır.

Kimi hallerde imza, yasa gereği ilgili belge bakımından zorunlu şekil şartı olarak öngörülmüş olabilir. Bu halde, belgenin bir bölümünü imza oluşturur.¹⁰⁴ İlgili maddenin gerekçesinde; *“Ancak bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira imza, ilgili kambyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır.”* olarak açıklanmıştır.

¹⁰¹Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 711.

¹⁰² **A.e.**, s. 708.

¹⁰³ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 313.

¹⁰⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 96.

1.3.3. Belgenin Türleri

Belgeler, 5237 sayılı TCK'nın belgede sahtecilik suçları bakımından gerek suçun unsurları gerekse suç için kanunda öngörülen cezalar dikkate alınarak, resmi belge, özel belge ve resmi belge hükmünde belge olmak üzere üçe ayrılır.

Bir olayı nakleden veya bir irade beyanını içeren, toplumsal hayatta uyumsuzlukların önlenmesi veya bir olayın ispatına yarayan belgeler, esasında ispat kabiliyetinin az ya da çok olmasına göre tasnif edilir. Şöyle ki, resmi belgelerin daha yüksek bir ispat gücüne sahip olmaları nedeniyle belgelerin doğruluğuna ve geçerliliğine kamunun güveni daha yüksektir. Bu sebeple bu gibi belgelerde yapılan sahtecilikler daha ağır bir yaptırıma bağlanmıştır. Buna karşılık, özel belgeler bakımından, bu belgelerin toplum hayatı gereği doğru olduğuna güvenmek gerekmekte ise de bunların ispat kabiliyeti yazı veya imzanın inkar edilmemesine bağlı olduğu için özel belgelere duyulan güven resmi belgelerde olduğu kadar yüksek değildir.¹⁰⁵

Yine resmi belgelerin de sahip oldukları ispat gücünün kuvvetine göre, sahteliği sabit olana kadar geçerli olan resmi belgeler ile aksi sabit olana kadar geçerli olan resmi belgeler olarak ikiye ayrılır. Örneğin; düzenleme şeklindeki noter senedi sahteliği sabit olana kadar geçerli resmi belge iken, onaylama şeklindeki noter senedi aksi sabit olana kadar geçerli resmi belgedir.¹⁰⁶

1.3.3.1. Resmi Belge

Resmi belgenin tanımı TCK'da yapılmamış ise de, Kanunun 204. maddesi gerekçesinde resmi belge açıklanmıştır.¹⁰⁷ Gerekçede; *“Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile, kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın*

¹⁰⁵ Şan, **a.g.e.**, s. 31.

¹⁰⁶ Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 756; Hukuk Muhakemeleri Kanununun 204. maddesine göre: *“(1) İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar. (2) İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar. (3) Mahkeme, yukarıdaki belgelerden biri hakkında şüphe uyandıran bir hâl görürse, ilgili daireden açıklama isteyebilir.”*

¹⁰⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s. 104.

bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması halinde dahi, resmi belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır.” olarak açıklanmıştır.

5237 sayılı TCK’nın 204. maddesi ile ilgili TBMM Adalet Komiyonu’nda resmi belge ile ilgili olarak yapılan görüşmelerde; *‘belli bir tanımlama getirilmesinin uygulamanın önünü tıkayıcı etki yaratacağı, bu konunun doktrin ve yargı içtihatları çerçevesinde çözümlenmesi gerektiği’* ifade edilmiştir.¹⁰⁸

Doktrinde belgenin unsurları bakımından fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bir kısım yazarlara göre resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği kanunda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak düzenlemiş olan belgelerdir.¹⁰⁹ Karşı görüşte olan yazarlar ise belgenin kanunda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak düzenlenmiş olmasını şart olarak kabul etmemiştir.¹¹⁰ Buna göre, belgenin kanunun öngördüğü usul ve esaslara göre düzenlenmiş olması şeklindeki şart, esasen görevin gereği olarak düzenlenme unsuru kapsamında değerlendirilebilecek bir husustur.¹¹¹ Yine belgenin kanunda öngörülen usul ve esaslara uygun olmamasının sakat belge bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini belirterek bu şekil eksikliğinin her zaman belgenin niteliğinin kaybına sebebiyet vermediğini gerekçe gösteren görüş de bulunmaktadır.¹¹²

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun konuya ilişkin kararında; *‘Resmi belgenin temel unsurları doktrinde; 1- Kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi, 2-Görevi gereği düzenlenmesi, 3- Öngörülmüşse, usul ve şekil kurallarına uyulması, şeklinde*

¹⁰⁸ Yargıtay temsilcisi tarafından ‘...belgeyi, görevinin normal fonksiyonu gereği düzenleyen kişinin düzenlediği belge, resmi belgedir. Yani ikinci fıkraya girer. Görevinin normal fonksiyonu dışında bir memur, bir kamu görevlisi düzenlerse, üçüncü kişi gibidir, birinci fıkraya girer. O bakımdan tanımlamanın, öğretinin bu konudaki geniş olanaklarını ona bırakmanın, uygulayıcıyı daraltıcı değil, rahatlatıcı olacağı ve doğruya varmada kolaylık sağlayacağını düşünüyorum.’ şeklinde tespitte bulunmuştur. Bkz. Kaylan Keskin, Adalet Komisyonu Zabıtları,in: Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara, Şubat 2005 (TC. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı) s. 707.

¹⁰⁹ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 36; Atalan, **a.g.e.**, s. 780; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 35, Yüksektepe, **a.g.e.**, 44.

¹¹⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 105.; Şan, **a.g.e.**, s.34.

¹¹¹ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 719.

¹¹² Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 373.

açıklanmaktadır. Resmi belgenin varlığı için zorunlu bu unsurları sırasıyla incelediğimizde;...

3- Usul ve şekil şartlarına uyulması: Resmi belgenin mutlaka belirli bir şekle uygun olması veya bazı unsurları taşıması şartı yoktur. Fakat, mevzuat gereği belirli usul ve şekil şartlarının aranması söz konusu olabilir. Örneğin resmi vasiyetnamenin kanunda belirtilen şekle uygun olarak düzenlenmesi zorunludur (MK. m. 532-536). Bu takdirde belirtilecek unsurların yer almaması, belgenin resmi belge sayılmasını önleyebilir. Belgenin usul ve şekil koşullarına uygun olması gerektiği bir kararda da açıklanmıştır. Buna karşın, görevlinin yetkisi kapsamında düzenlenmiş olan resmi belgenin birtakım unsurları olmadığı hâlde, varmış gibi gösterilmesi hâlinde de, resmi belgede sahtecilikten söz edilir.’’¹¹³ şeklindeki açıklamasıyla resmi belge bakımından belgenin mutlaka belirli bir şekle uygun olmasını şart olarak kabul etmediğini, ancak kanunda öngörülmüşse bu usul ve şekil şartlarına uyulması gerektiğini kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Bize göre resmi belgenin kanunun öngördüğü usul ve esaslara göre düzenlenmiş olması şeklindeki şart, esasen görevin gereği olarak düzenlenme unsuru kapsamında değerlendirilebilecek bir husus olduğundan resmi belgenin unsurları:

-Kamu görevlisi tarafından düzenlenme,

-Görev gereği düzenlenme,

olarak kabul edilmelidir.

1.3.3.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenme

Resmi bir belgeden bahsedebilmek için öncelikle belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması gerekir. 5237 sayılı TCK’nın 6/1-c maddesine göre; ‘‘Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir suretle sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi

¹¹³Yarg. CGK, 10.03.2020 gün, 2016/608 Esas, 2020/167 Karar,,
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> E.T. 19.11.2020.

anlaşılır.” Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere, bir kişinin kamu görevlisi olup olmadığının tespitine yarayan yegane ölçü ‘*kamusal faaliyetin icrasıdır*’.

Kamu görevlisi, 765 sayılı mülga TCK’daki ‘*memur*’ teriminin karşılığı olup, mülga Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, Kanunun 279. maddesinde amme vazifesi-amme hizmeti (kamu görevi-kamu hizmeti) ayrımı yer almaktaydı ve bunlardan, amme vazifesi görenler, kanunun uygulanması bakımından memur sayılmaktaydı.¹¹⁴ Bir kişinin yaptığı faaliyetin niteliği kamu görevi ise memur sayılmakta, kamu hizmeti ise kamu hizmetlisi olarak adlandırılıyordu ve memur sayılmamaktaydı.¹¹⁵ Bu nedenle aynı kamu kurumu veya Devlet dairesinde daktilo memuru, tahakkuk memuru ve yönetici sınıfındaki kişiler memur olarak kabul edilirken, aynı dairede hizmetli, aşçı, şoför, hizmetli, vb. kadrolarda görev yapanlar ise kamu hizmeti yükümlüsü olmaları nedeniyle memur olarak kabul edilmemektedir.¹¹⁶

Öncelikle, kamu görevi ve kamu hizmeti kavramlarının ne anlama geldiğinin ifade edilmesi gerekir. Kamu görevi, devlete özgü hukuki bir iktidar ya da yetki gereğince, hukuki tasarruf ya da fiillerin ifası suretiyle gerçekleştirilen faaliyetleridir. *Erman*’a göre sadece bir hukuki tasarrufu ya da fiili gerçekleştirecek olan asıl devlet organının faaliyeti değil, bunlara kamu hukuku usulleri uyarınca yardım ve iştirak edenlerin faaliyeti de kamu görevi sayılır.¹¹⁷ Kamu hizmeti ise, genel olarak, siyasi organlar tarafından kamuya yararlı kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetlerdir.¹¹⁸ Bu açıklamalardan da görüleceği üzere kamu hizmeti kavramı, kamu görevi kavramından çok daha geniş bir çerçeveye sahiptir. Yeni düzenleme ile kamu görevi ve kamu hizmeti ile yükümlü olanlar ayrımına son verilerek artık, kamusal faaliyetin yürütülmesine usulünce iştirak etmek kaydıyla, kişinin ne iş yaptığı değil,

¹¹⁴ Hüseyin Aydın, ‘‘Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı’’, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara, Yıl: 67, S: 1, Y: 2010, s.117; Hasan Tahsin Gökcan, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı, **CHKD**, C:3, S:2, 2015, s. 149.

¹¹⁵ Doğan Soyaslan, ‘‘Ceza Hukukunda Memur Kavramı (Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar)’’, **A.Ü.H.F.D.**, Ankara, C:45, S:1-4, Y: 1996, s. 45.

¹¹⁶ Gökcan, **a.g.e.**, s. 149.

¹¹⁷ Sahir Erman, ‘‘Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur’’, **SBOD**, C.II, S: 1-2, Y: 1947, s. 251-252, (Çevirimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/38546.E.T>, 14.11.2020.

¹¹⁸ Metin Günday, **İdare Hukuku**, 9. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2004, s. 296.

usulünce iştirak edilen faaliyetin kamusal faaliyet olup olmadığı önem kazanmıştır.¹¹⁹

O halde, 5237 sayılı TCK'da yapılmış olan “*kamu görevlisi*” tanımının 765 sayılı mülga TCK'daki “*memur*” kavramından daha geniş olduğunu¹²⁰ ve böylece mülga TCK'daki memur tanımının uygulamada doğurduğu sakıncaların önünde geçildiğini ifade edebiliriz.¹²¹ Bu nedenle 5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için belgeyi düzenleyenin kamu görevlisi olmasının arandığı ve kamu görevlisi kavramının memur kavramından daha geniş olması nedeniyle yeni kanunla birlikte resmi belgede sahtecilik suçlarının kapsamının nispeten daha genişlediğini ifade edebiliriz.¹²²

Öte yandan doktrinde bir görüş; kamu hizmetinin kamu görevinden farkını ortaya koymanın her zaman mümkün olmadığını, bu nedenle de bütün kamu faaliyetlerinin kamu hizmetini de içine alacak şekilde anlaşılmasının ceza hukuku açısından uygun olmadığını, aksi takdirde kamu hizmetini yerine getiren kişilerin de ancak kamu görevlileri tarafından işlenebilecek suçların faili olabileceklerini, bu durumun da ceza politikası açısından sakıncalar yaratacağını ve bu nedenle kamusal faaliyet kavramının kamu görevi ile sınırlandırılması gerektiğini ifade etmiştir.¹²³

¹¹⁹ Gökcan, **a.g.e.**, s. 151.

¹²⁰ **A.e.**, s. 159.

¹²¹ Bkz. 5237 sayılı TCK'nın 6. maddesi gerekçesinde; “765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki “*memur*” tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım, Tasarı metninden çıkarılarak; memur kavramını da kapsayan “*kamu görevlisi*” tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır. Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vakasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de, kamu görevlisidirler. Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerin üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır.” şeklinde açıklama yapılmıştır.

¹²² Gökcan, **a.g.e.**, s. 106.

¹²³ Güngör, **a.g.e.** s. 55.

Bazı belgeler niteliği gereği bir kısmı kamu görevlisi tarafından bir kısmı ise bireyler tarafından tanzim edildiği için çifte nitelik taşırlar. Belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenen kısmı resmi belge, bireyler tarafından düzenlenen kısmı ise özel belgedir.¹²⁴ Örneğin; gümrük giriş çıkış beyannameleri ve kamu görevlisi doktorun yazdığı reçete çifte nitelikli belgelerdendir. Reçete örneğinde, reçetenin kamu görevlisi olan doktor tarafından yazıldığı kısım resmi belge niteliğindeyken, ilacın eczaneden teslim alındığına dair reçetenin diğer kısmı ise özel belge niteliğindedir.¹²⁵

1.3.3.1.2. Görev Gereği Düzenlenme

Resmi belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi tek başına belgeye resmi belge özelliği kazandırmaz. Bunun için ikinci bir unsur olarak kamu görevlisinin yaptığı görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir.¹²⁶ Ancak kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgenin resmi belgeye vücut veren yasal dayanağa uygun olması ve zorunlu şekil şartlarını taşıması gerekir. Aksi halde gerekli tüm formaliteler tamamlanmadan resmi bir belgenin varlığından ve resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilemez.¹²⁷

Kamu görevlisinin yetkisini aşarak belge düzenlemesi halinde, söz konusu belge kamu görevlisinin ifa ettiği görevin gereği olarak düzenlenmediğinden ve kamu görevlisi yetkisinin dışına çıktığından kamu görevlisi ile düzenlenen belge arasındaki nedensellik bağı ortadan kalkar.¹²⁸ Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararları da bu yöndedir.¹²⁹

¹²⁴ Gökçen, **a.g.e.** s. 108-109; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3294, Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 383

¹²⁵ "...resmi reçetelerin arkalarındaki ilaç teslimine ait hasta imzalarının sahte bulunduğu ve bu durumyla belgelerin özel kesimlerinde sahtecilik suçlarının işlendiği gözetilmeden özel belgede sahtecilik yerine resmi belgede sahtecilik suçundan karar verilmesi..." Yarg. 6. CD., 17.09.1986 gün, 4709/9213 sayılı karar, ayrıntı için bkz: Gökçen, **a.g.e.**, s. 109.

¹²⁶ Erol Çetin/İsmail Malkoç, **Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Adalet Yayınevi, 1995, s. 153.

¹²⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s. 111.

¹²⁸ Şan, **a.g.e.**, s. 38; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3294.

¹²⁹ "Kamu görevlisinin kamu göreviyle ilgisiz bir belge düzenlemesi durumunda, özel belgeden söz edilir. Bu nedenle kamu görevlisinin, bu belgeyi düzenlemiş olması da aranmalıdır. Bu husus 204/2. Maddede; 'görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi..' sözleriyle açıklanmıştır. Dolayısıyla 2. fıkra bakımından belgenin, kamu görevlisinin görev ve yetki alanıyla ilgili bulunması zorunludur. Yargıtay, 765 sayılı Yasa döneminde bu zorunluluğun, görevle belge arasında illiyet bağı

Bazı belgeler yabancı ülkede düzenlenmiş olsa bile yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmi belgeler, verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili konsolosluk tarafından onaylanması şartıyla, Türkiye’de resmi belge olarak kabul edilir¹³⁰ (HMK). Örneğin, yabancı ülke pasaportu ve yabancı ülke sürücü belgesi TCK 204/1 anlamında resmi belge sayılmıştır.

1.3.3.2. Özel Belge

Resmi belgenin özelliğini taşımayan her türlü yazılı belge özel belgedir. Sadece özel kişiler tarafından düzenlenen belgeler değil, kamu görevlileri tarafından görev ve yetkileri dışında düzenlenen belgeler de özel belge kapsamındadır.

Resmi belge olması amacıyla düzenlenmiş bir belgenin zorunlu şekil şartlarını taşımadığı için bu niteliği kazanamamış olması halinde yazılı belgenin özel belge olarak kabul edilmesi gerekir.¹³¹ Yine Yargıtay kararlarında, resmi belgenin aslına ulaşılamaması halinde özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiğini kabul etmiştir.

ilişkisi şeklinde aranması gerektiğini belirtmekteydi. Şu halde görevlinin yetkisi dışında, başka bir deyişle yetkisini aşarak düzenlediği belge, görevlinin resmi belgede sahtecilik suçunun (204/2) maddi konusu olarak kabul edilemez. Kanunda, resmi belge hakkındaki sahteciliğin kamu görevlisi olmayan fail tarafından işlenmesi 204/1. madde ile, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği ise ikinci fıkra düzenlenmiştir. Kanun koyucu, resmi belge niteliğini taşımasa dahi, bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme fiilini de resmi belge üzerindeki sahtecilikle birlikte cezalandırmıştır. Bu tür bir eylemin failinin düzenlemeye yetkili olması halinde ise 1. fıkra uygulanmaktadır.” Yarg. CGK. 29.09.2015 gün, 2015/512 Esas, 2015/286 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 14.11.2020.

¹³⁰ Gökçen, a.g.e., s.112-113.

¹³¹ “ Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu’nun 14.12.1992 tarihli 1/5 ve Ceza Genel Kurulu’nun 24.03.1998 tarihli 54/106 sayılı kararlarında da açıklandığı üzere; kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için, ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen bütün unsurları taşımasının gerekeceği, yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtecilik yapılması halinde fiilin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 688. (6102 sayılı Kanunun 776.) maddesinin 6. fıkrası uyarınca senet metninde düzenleme tarihinin bulunmasının zorunlu olduğu, somut olayda; Sivrihisar İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından yürütülen tahkikat sırasında ibraz edilen, dosya içerisinde mevcut ve üzerinde 24.03.2011 tarihli “aslının fotokopisidir” ibaresi bulunan suça konu bononun fotokopisinde, bono aslında bulunan “Yirmibeş Mart 2011”, “Malen”, “Polatlı”, “... ibareleri ile düzenleme tarihinin karşısında yer alan “22.03.2011” ibarelerinin bulunmadığı, boş vaziyette olduğu, bu bölümlerin sonradan doldurularak 19.04.2011 tarihinde icra takibine konu edildiğinin anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK’nin 207. maddesi uyarınca özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözlemlenmeden, resmi belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması, ” Yarg. 11. CD. 15.06.2020 tarih, 2019/3027 Esas, 2020/3022 Karar.

Resmi belgede olduğu gibi özel belgelerin de önceden ispat aracı olarak kullanılmak üzere düzenlenmiş olması gerekli değildir, bunların hukuki olayları veya ilişkileri göstermeye hizmet etmeleri yeterlidir.¹³²

Yine belirtmek gerekir ki, bir belgeyi düzenleyen o belgeyi düzenlemeye kanunen zorunlu tutulmuş olması o belgeye resmi belge niteliği kazandırmaz.¹³³ Örneğin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 64. maddesine göre, her tacir ticari defter tutmak ve defterlerinde ticari işlemleriyle malvarlığı durumunu, Türkiye Muhasebe Standartları'na göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymak zorundadır. Kanundan kaynaklı bu zorunluluk tacir tarafından tutulan yazılı belgeleri resmi belge yapmaz.

1.3.3.3. Resmi Belge Hükmünde Belgeler

Gerek 765 sayılı mülga TCK'da gerekse 5237 sayılı TCK'da bazı özel nitelikteki belgeler resmi belgeye eş değerde sayılmış, bunlara resmi belge hükmünde belgeler denilmiştir. TCK'nın 210/1. maddesine göre özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Özel nitelikte olmalarına rağmen bu belgelerin resmi belgelerle eş değer sayılmasının nedeni sosyal ve ekonomik hayatta taşıdıkları önemden kaynaklanır. Bu husus madde gerekçesinde de vurgulanmıştır.¹³⁴

Önemle belirtmek gerekir ki, 5237 sayılı Kanunda bu özel nitelikteki belgeler bakımından, sadece ceza yönünden resmi belgede sahtecilik suçuna atıf yapılmamış, bu tür belgelerin bütün hükümleri ile birlikte resmi belgede sahtecilik suçunun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹³⁵ Bu nedenle, söz konusu bu özel nitelikteki belgelerde resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için ayrıca kullanılması zorunluluğu söz konusu olmayıp belgenin düzenlenmesi ya da

¹³² Güngör, **a.g.e.**, s. 63.

¹³³ **A.e.**, s. 63.

¹³⁴ 5237 sayılı TCK'nın 210. maddesi gerekçesi şöyledir: *''Madde, ticari hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddi bir şekilde korumak maksadına yöneliktir. ''*

¹³⁵ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 721; Gökçen, **a.g.e.**, s. 116.

değiştirilmesi ile resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır.¹³⁶ Bu husus madde gerekçesinde açıklanmıştır.¹³⁷

Bu belgelerin resmi belge hükmünde kabul edilebilmesi için, kanunda öngörülen bütün zorunlu şekil şartlarına uygun olarak tanzim edilmiş olması gerekir. Eğer bu şartlardan birinde eksiklik varsa ve zorunlu unsurlardan birine yer verilmemiş ise, belgenin resmi belge olarak kabulü mümkün olamayacak, özel belge niteliğinde olduğu kabul edilecektir.¹³⁸ Bu itibarla zorunlu şekil şartlarını taşımayan bu belgelerde yapılan sahtecilikler hakkında özel belgede sahteciliği düzenleyen hükümler uygulanacaktır.¹³⁹ Örneğin, düzenlenme yeri bulunmayan bir poliçe düzenlenip henüz tedavüle sokulmamış ise bu durumda poliçe, zorunlu şekil şartını taşımadığı için resmi belge hükmünde değildir ve bu nedenle resmi belgede sahtecilik suçunun konusu olan bir belgeden bahsedilemez. Bu belge bu hali ile özel belge niteliğinde ise de, tedavüle koyulmadığından dolayı özel belgede sahtecilik suçu bakımından zorunlu unsur olan kullanma şartı gerçekleşmediğinden özel belgede sahtecilik suçu da oluşmamıştır.

1.3.3.3.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambiyo Senedi

Kambiyo senetleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre; çek, poliçe ve bonoyu ifade etmekte olup Kanunun Kıymetli Evrak başlıklı üçüncü

¹³⁶Koca-Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 720-721; Gökçen, **a.g.e.**, s. 117.

¹³⁷ 5237 sayılı TCK'nın 210. maddesi gerekçesi şu şekildedir: "Madde ile, sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, sadece resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Sayılan belgelerde sahtecilik yapılmasının durumunda, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bir bütün olarak uygulanır."

¹³⁸ Gökçen, **a.g.e.** s. 117; "...kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için, ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanununda öngörülen bütün unsurları taşımasının gerekeceği, yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtecilik yapılması halinde fiilin, özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 688. (6102 sayılı Kanunun 776.) maddesinin 6. fıkrası uyarınca senet metninde bulunması gerekli zorunlu unsurlardan olan "düzenleme yerinin" bulunmaması halinde senedin özel belge niteliğinde olacağı, dosya içerisinde aslı bulunan suça konu bonoda açıkça düzenleme yerinin belirtilmediği, senet borçlusunun ismi altında "GMK Bulvarı 118/6 Tandoğan Maltepe" şeklinde gösterilen adresin de hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir bir idari birim adını ifade etmediği, bu nedenle belgenin bono vasfını taşımadığı anlaşılmakla; sübutu halinde sanığın eyleminin TCK'nin 207. maddesi uyarınca özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden, resmi belgede sahtecilik suçundan mahkumiyet hükmü kurulması, yasaya aykırı, ..." Yarg. 11. CD. 03.02.2020, 2017/14477 Esas, 2020/756 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 12.11.2020.

¹³⁹ Güngör **a.g.e.**, s. 69.

kitabının dördüncü kısmında düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'nın 210/1. maddesinde ise her kambiyo senedinin değil sadece emre ve hamile yazılı kambiyo senetlerinin resmi belge hükmünde belgeler olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Kambiyo senetleri, uygulamada en yaygın ödeme aracı olarak kullanılan, tedavül gücü yüksek, hukuki ilişkiden bağımsız olarak ekonomik alanda en çok işlem ve etki gören senetlerdir. Bu özelliği nedeniyle gerek ekonomik hayatta çok sık kullanılmaları, gerekse de toplum tarafından güvenilirliklerine duyulan inancın yüksek olması nedeniyle kanunen özel belge niteliğinde olan bu belgelere hukuki bir koruma getirilmiştir. Tabii bu korumadan yararlanılabilmesi için de bu senetlerin kanunda öngörülen zorunlu şekil şartlarını haiz olmaları gerekir.

Hak sahipliğinin tespitine göre kıymetli evraklar, nama yazılı kıymetli evraklar, emre yazılı kıymetli evraklar ve hamile yazılı kıymetli evraklar olarak üçe ayrılır. Senetler emre yazılı oldukları durumda ciro¹⁴⁰ ve teslim ile, hamile yazılı oldukları durumda teslim ile devredilebilirler. Nama yazılı senetler ise zilyetlik devri ve temlikname (devir belgesi) verilmesi suretiyle devredilebildiklerinden tedavül yetenekleri daha zayıftır.¹⁴¹

TTK'ya göre çek, poliçe ve bono kanunen emre yazılı senetleridir. Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senettir. 6102 sayılı TTK'da hamile yazılı senet konusunda sınırlayıcı bir hüküm bulunmasa da, Kanuna göre poliçe ve bono hamiline yazılı olarak düzenlenemez. Ancak aynı Kanunun 785. maddesine göre, çek hamiline yazılı olarak düzenlenebilir. O halde bu açıklamalara göre emre ve hamile yazılı kambiyo senetleri, emre yazılmış poliçe, bono ve çek ile hamiline yazılmış çektir.¹⁴²

¹⁴⁰ Ciro, emre yazılı olan senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik yazılı irade beyanıdır. Bkz. Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 124.

¹⁴¹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 118.

¹⁴² Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 693.

1.3.3.3.1.1. Poliçe

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenen poliçe, Kanunun 671-775. maddeleri arasında ele alınmıştır. TTK'da poliçenin tanımı yapılmamış, ancak 6762 sayılı TTK'nın poliçenin unsurlarını düzenleyen 583. maddesinin 2. bendinin incelemesinden anlaşıldığına göre; poliçe; muayyen bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havaleyi içerir.¹⁴³ Başka bir anlatımla, poliçe belirli bir kişi emrine diğer bir kişiye verilen ödeme yetkisini havi bir senettir.¹⁴⁴

Poliçenin unsurları TTK'nın 671. maddesinde gösterilmiştir. Ceza hukuku bakımından, kanunda öngörülen zorunlu şekil şartlarını eksiksiz olarak taşıyan poliçeler resmi belgede sahtecilik suçuna konu olabilirler. TTK'nın 672. maddesine göre, kanunda sayılan unsurlardan birini içermeyen senet poliçe sayılmaz. Bu durumda, böyle bir senet özel belgede sahtecilik suçunun konusu olur.

Kanunda poliçe için bulunması zorunlu olan unsurlar şunlardır:

- Senet metninde ‘‘poliçe’’ kelimesi, senet başka bir dilde yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olan kelime,
- Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız şartsız havale,
- Ödeyecek olan kişinin, muhatabın adı,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,
- Düzenlenme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası,

bulunmalıdır.

6102 sayılı TTK'nın 672/2. maddesine göre vadesi gösterilmemiş bir poliçenin görüldüğünde ödenmesi şartı bulunduğundan, bir poliçede vadenin

¹⁴³ Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya, **a.g.e.**, s. 77.

¹⁴⁴ Hayri Domaniç, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, (Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması)**, C.:IV, 2. Bası., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 98.

gösterilmemiş olması şekil şartlarını etkilemeyecektir.¹⁴⁵ Yine aynı Kanunun 672/3. maddesine göre, ayrıca gösterilmiş olmadıkça muhatabın adı yanında yazan yerin ödeme yeri, 672/4. maddesine göre de düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır. Bu anlamda, vade ihtiyari bir unsur, düzenleme yeri ile ödeme yeri alternatifi olan unsurlar, kanunda sayılan diğer unsurların ise zorunlu (alternatifi olmayan) unsurlardır. Belirtmek gerekir ki alternatifi olan unsurların alternatifi de senette yoksa, bu durumda belge poliçe olarak kabul edilmeyecektir.¹⁴⁶

TTK'nın 680. maddesinde açık poliçe düzenlenmiş, buna göre poliçenin unsurları tamamlanmadan tedavüle çıkarılabileceği belirtilmiştir. Açık poliçeyi zorunlu şekil şartları eksik olan senet ile karıştırmamak gerekir. Açık poliçede, senette bedel, düzenlenme tarihi vb. gibi zorunlu unsurlara yer verilmeyip senede imza atılıp tedavüle çıkarılır. Burada hamillerce doldurma yetkisi anlaşmasına göre, poliçenin doldurulacağı düşünülür. Eksik poliçede de zorunlu unsurlar eksiktir ve doldurma yetkisi anlaşması yoktur. Bu bakımdan açık poliçe geçerlidir; eksik poliçe ise geçersizdir.¹⁴⁷ Yukarıda açıkladığımız gibi bir belgeden bahsedilebilmesi için belgenin hukuken anlamı olan bir içeriğinin olması gerekir. O halde belgenin bir irade beyanını bildirmesi veya açıklaması ya da bir gerçekliği veya doğruluğu ortaya koyması gerektiğine göre ve açık poliçede ise herhangi bir içerik bulunmadığına göre ortada resmi belgede sahtecilik suçlarına konu olabilecek bir belge yoktur. Bu nedenle açık bir poliçenin verilme nedeninden farklı bir şekilde kullanılması halinde resmi belgede sahtecilik suçu değil, TCK'nın 209. maddesinde düzenlenen açığa imzanın kötüye kullanılması suçu gündeme gelecektir.¹⁴⁸

1.3.3.3.1.2. Bono

6102 sayılı TTK'nın 776-779. maddeleri arasında düzenlenen bononun da poliçe gibi kanunda tanımı yapılmamıştır. Bonoyu ifade etmek üzere "*emre muharrer*" senet kelimesi de kullanılmaktadır.

¹⁴⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s. 120.

¹⁴⁷ Reha Poroy/Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 21. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 161.

¹⁴⁸ Gökçen, **a.g.e.** s. 89.

Kayıtsız şartsız belli bir bedel ödemek vaadini içeren bononun temelinde “*borç vaadi*” (borç ikrarı) yatmaktadır.¹⁴⁹ Bonoda keşideci, senet bedelini lehtara ödemeyi taahhüt eder.

6102 sayılı TTK’nın 776. maddesinde bononun şekil şartları sayılmıştır. Buna göre bonoda:

- Senet metninde “*bono*” veya “*emre yazılı senet*” kelimesi ya da senet Türkçe başka bir dilde yazılmışsa o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Kayıtsız şartsız belirli bir bedeli ödeme vaadi,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime veya kimin emrine ödenek ise onun adı,
- Düzenleme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası,

bulunur.

Poliçede olduğu gibi bono da kanunda öngörülen zorunlu unsurların senette bulunmaması halinde geçerli bir bononun varlığından bahsedilemeyecektir. Bu durumda bu senet ancak özel belgede sahteciliğe konu olabilir.

6102 sayılı Kanunun 772. maddesine göre, poliçede olduğu gibi vadenin gösterilmemesi halinde bononun görüldüğünde ödenmesinin şart edildiği, 772/3’e göre, ayrıca gösterilmiş olmadıkça düzenleme yerinin ödeme yeri ve 772/4’e göre de, ayrıca gösterilmiş olmadıkça düzenleyenin adı yanında gösterilen yerin düzenleme yeri sayılacağı belirtilmiştir. Buna göre, vade, ödeme yeri ve düzenleme yeri bononun geçerliliği bakımından alternatifli-zorunlu şekil şartlarıdır.

1.3.3.3.1.3. Çek

Çek, bir kimsenin nakit kullanmak zorunda olmaksızın, belirli kişiler nezdindeki mevcudu (karşılığı) üzerinden ödeme yapmasına imkan sağlayan bir araç

¹⁴⁹ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, a.g.e., s. 105.

olarak kullanılmaya başlamış ve çekin kullanımı yaygınlaşarak günümüze kadar ulaşmıştır.¹⁵⁰

Keşidecinin nakit para taşınmasının ve saklamasının çalınma, yanlış sayılma vb. gibi beraberinde getirdiği sakıncaları gidermesi, kullanılmadığı sürece paranın düşük de olsa faizle nemalandırılmasına imkan sağlaması, tedavüldeki nakit paranın belirli mali kuruluşlar nezdinde toplanılarak kaydi para olarak kullanılmasına olanak sağlaması sebepleriyle çekin kullanımı ticari hayatta rahatlık sağladığı gibi ülke ekonomisinin de yararına olmuştur.¹⁵¹

Çek, özellikleri itibariyle poliçeye benzerlik göstermektedir. Çeklerde poliçede olduğu gibi üçlü bir ilişki bulunmakta, keşideci lehtara tahsil yetkisini, muhatap bankaya da bu bedeli ödeme yetkisi vermektedir.

Çek, 6102 sayılı TTK'nın 780-823. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunun 780. maddesinde çekin unsurları gösterilmiş, Kanunun 781. maddesinde bu unsurlardan birini ihtiva etmeyen senedin çek sayılmayacağı belirtilmiştir. Bu durumda, senetten çek olarak bahsedilemeyecek ve bu senetle ilgili olarak gerçekleştirilecek sahtecilik eylemlerinde özel belgede sahtecilik hükümleri tartışılacaktır.¹⁵²

Çekin unsurları şunlardır:

- Senet metninde “çek” kelimesi ya da senet Türkçe başka bir dilde yazılmışsa, o dilde çek karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,

¹⁵⁰ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, **a.g.e.**, s. 190.

¹⁵¹ **A.e.**, s. 190-191.

¹⁵² “Kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup; ayrıntıları Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun 14.12.1992 tarih ve 1/5 ve Ceza Genel Kurulu'nun 24.03.1998 gün ve 51/106 sayılı kararlarında açıklandığı üzere; kambiyo senetlerinde bulunması zorunlu olan keşide yerinin bir duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Dosya arasında bulunan suça konu 18.04.2008 tarihli çek fotokopisi üzerinde heyetimizce yapılan incelemede; keşide yeri bölümünde sadece tarih bilgisinin bulunması karşısında, adli emanetin 2013/6746 sırasına kayıtlı çek aslının duruşmaya getirtilerek, unsurlarının tam olup olmadığı, aldatıcı niteliğinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi ve keşide yerinin bulunmadığının tespiti durumunda da eylemin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağının gözetilmemesi, ...” 11. CD. 12.12.2019 gün, 2019/7403 Esas, 2019/9327 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 16.11.2020.

- Ödeyecek kişinin, ‘‘muhatabın’’ ticaret ünvanı,
- Ödeme yeri,
- Düzenleme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası.

6102 sayılı Kanuna göre çekte açıklık yoksa, muhatabın ticaret ünvanı yanında birden fazla yer gösterildiği halde çekin ilk gösterilen yerde ödeneceği, böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa, çekin muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeneği belirtilmiştir. Yine aynı şekilde, düzenleme yeri gösterilmemiş olan çekin ise düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılacağı kanunda belirtilmiştir. O halde kanunda sayılan unsurlardan düzenlenme yeri ve ödeme yeri alternatif zorunlu unsurlardır¹⁵³. Her ne kadar Çek Kanunu’nun 2/7. maddesi çekin taşınması gereken unsurlarına çek hesabının numarası ve çek hesabı sahibi gerçek ve tüzel kişinin vergi kimlik numarası eklenmiş ise de, aynı Kanunun 2/9. maddesinde çekin TTK’da öngördüğü şartları taşınması halinde bu unsurları taşımasa da geçerli olacağı belirtilmiştir.¹⁵⁴

Uygulamada sıkça karşılaşılan bir hususa değinmek gerekir. 6102 sayılı TTK’nın 783/1. maddesine göre; ‘‘Bir çekin düzenlenmesi için, muhatabın elinde düzenleyenin emrine tahsis edilmiş bir karşılık bulunması ve düzenleyenin bu karşılık üzerinde çek düzenlemek suretiyle tasarruf hakkını haiz olacağına dair muhatapla düzenleyen arasında açık veya zımni bir anlaşma bulunması şarttır. Ancak, bu hükümlere uyulmaması hâlinde senedin çek olarak geçerliliği etkilenmez.’’ hükmüne yer vermiştir. Buna göre, çek karşılığının ya da çek anlaşmasının bulunup bulunmaması keşideci ile muhatap (banka) arasındaki iç ilişkiyi etkilemez. Bu nedenle, TTK’nın 780. maddesinde öngörülen unsurları taşıyan çek, muhatap banka nezdinde açılmış bir hesap bulunmaması ya da hesabın kapatılmış olması halinde de hukuken geçerliliğini sürdürmektedir.¹⁵⁵

¹⁵³ Ali Bozer/Celal Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü, Sözkese Matbaacılık, 2013, s. 175.

¹⁵⁴ **A.e.**, s.181 vd.

¹⁵⁵ ‘‘...İnceleme konusu olayda; hesabını kapatan katılanın bankaya iade etmeyerek sakladığı boş çek yaprağını haksız biçimde ele geçirerek, TTK’nın 692. maddesinde öngörülen unsurları taşıyacak ve aldatıcılık yeteneği bulunacak surette sahte olarak düzenleyip ciro eden sanığın eylemi, resmi belgede

1.3.3.3.2. Emtiayı Temsil Eden Belge

Emtia senetleri, 6102 sayılı TTK'nın 832. vd. maddelerinde düzenlenmiştir ve bu belgeler; makbuz senedi, varant ve taşıma senedir.¹⁵⁶ Emtiayı temsil eden belgeler malları temsilen verilen ve belirli şekil şartlarına tabi olan kıymetli evrak niteliğinde belgeler olduğu¹⁵⁷ için ticari mallar için özellikle taşıma hukukunda ispat aracı olarak kullanılmaktadır.

Emtiayı temsil eden belgelerin 5237 sayılı TCK'nın 210/1. maddesinde sayılan resmi belge hükmünde belgeler arasında sayılmasının nedeni, bunların rehin ve devir edilebilmeleridir, yani ciro yolu ile devredilebilmeleri mümkündür.¹⁵⁸

6102 sayılı TTK'nın 834. ve 835. maddelerine göre makbuz senedi ve varantın taşınması gereken unsurlar şunlardır:

- Tevdi edenin adı, mesleği, yerleşim yeri,
- Tevdiinin yapıldığı umumi mağazanın ticaret unvanı ile merkezi,
- Tevdi olunan malların cins ve miktarı ile nitelik ve değerinin bilinmesi için açıklanması gereken hususlar,
- Tevdi olunan malların tabi olması gereken, resim, harç ve vergilerin ödenip ödenmediği ve sigorta edilip edilmediği,
- Ödenmiş veya ödenecek ücretler, giderler,
- Senedin kimin adına veya emrine düzenleneceğini gösteren bir ibare,
- Umumi mağaza sahibinin imzası.

6102 sayılı TTK'nın 857. maddesine göre, taşıma senedinin taşınması gereken unsurlar şunlardır:

- Düzenlenme yeri ve tarihi,
- Gönderenin adı ve soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,
- Taşıyıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,

sahtecilik suçunu oluştur...'' Yarg. 11. CD. 18.02.2009 gün, 2008/4791 Esas, 2009/1217 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, a.g.e., s. 131-132.

¹⁵⁶ Gökçen, a.g.e., s. 132.

¹⁵⁷ Üstüner, a.g.e., s. 28.

¹⁵⁸ Taşdemir, a.g.e., s. 508.

- Eşyanın teslim alınacağı yer ve gün ile teslim edileceği yer,
- Gönderilenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ile adresi,
- Gerektiğinde bildirim adresi,
- Eşyanın türünün olağan işareti ile ambalajının çeşidi ve tehlikeli mallarda bunlara ilişkin mevzuatta öngörülen, diğer durumlarda ise genellikle tanınan işaretleri,
- Taşınacak paketlerin sayısı, işaretleri ve numaraları,
- Eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı,
- Taşımanın yapılacağı süre,
- Kararlaştırılan taşıma ücreti ve teslimde kadar ortaya çıkacak giderler ile taşıma ücretinin gönderenden başka biri tarafından ödenecek olması halinde buna ilişkin kayıt,
- Teslimde ödemeli taşımalarda teslimde ödeme kaydı ve ödenecek tutar,
- Eşyanın gümrük ve diğer resmi işlemlerine ilişkin talimatlar,
- Varsa taşımanın üstü açık ya da örtülmemiş bir araçta veya güvertede yapılabileceğine ilişkin sözleşme.

1.3.3.3.3. Pay Senetleri ve Tahvil

6762 sayılı mülga TTK’da hisse senedi olarak düzenlenen pay senedi 6102 sayılı TTK’nın 484. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Pay senetleri, anonim şirketler tarafından çıkarılan pay ortaklığı hakkı veren kıymetli evraklardır. Kanunun 484/1. maddesi gereğince nama yazılı olan pay senetleri, alacağın devri yoluyla elden ele geçebileceğinden resmi belge hükmünde değildir.¹⁵⁹

Pay senetlerinin resmi belge hükmünde kabulü için TTK’nın 487. maddesine öngörülen unsurları taşıması gerekir. TTK’nın 487. maddesine göre, pay senetlerinin; şirketin unvanını, sermaye tutarını, kuruluş tarihini, bu tarihteki sermaye tutarını, çıkarılan pay senedinin tertibini, çıkarılan senedin türünü ve senedin itibari değerini,

¹⁵⁹ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 508-509.

kaç payı içerdiğini belirtmesi ve şirket adına imza etmeye yetkili olanlar arasından en az iki kişi tarafından imzalanmış olması şarttır.

TTK'nın 420. maddesine göre tahvil, anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit olan ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleridir. Şirketler nakit para ihtiyaçlarını karşılamak için tahvile başvurular. Tahvilleri özel hukuk tüzel kişileri arasında anonim ortaklıklar çıkarabilir, gerçek kişilere bu olanak tanınmamıştır. Tahvile ilişkin hükümler 6102 sayılı TTK'nın 158, 463, 465, 504, 661 ve 668. maddelerinde düzenlenmiştir. Tahvilin resmi belge hükmünde özel belgeler niteliğinde olabilmesi için kanunda öngörülen zorunlu şekil şartlarını taşıması gerekir.

5237 sayılı TCK'nın 210. maddesi gerekçesinde; *“Maddede, son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle güvenliğin çok zarara uğraması nedeni ile ‘her türlü tahviller’de özel himaye altına alınmıştır.”* denilerek tahvillerin sahtecilik eylemlerinden korunması amacıyla resmi belge hükmünde belgeler arasında sayılmasının nedeni açıklanmıştır.

1.3.3.3.4. Vasiyetname

Ölüme bağlı bir tasarruf olan vasiyetnamede muris vasiyetname ile tereke üzerinde tasarrufta bulunmaktadır.¹⁶⁰

4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un (TMK) 531. maddesine göre, vasiyetname ya resmi şekilde, ya miras bırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir. Kanunun 532. maddesine göre resmi vasiyetname, iki tanığın katılmasıyla resmi memur tarafından düzenlenir ve resmi memur, sulh hakimi, noter ya da kanunda kendisine yetki verilmiş diğer görevliler de olabilir.

Resmi şekilde yapılmış olan vasiyetname, doğal olarak zaten resmi belge olmasından dolayı TCK'nın 210/1 maddesinde gösterilen belgeler arasında sayılmamıştır.¹⁶¹ Madde gerekçesinde de; *“Noterin talep üzerine düzenlediği*

¹⁶⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 599.

¹⁶¹ “Suça konu vasiyetnamenin 5237 sayılı TCK'nın 210/1. maddesi uyarınca resmi belge hükmünde olduğu cihetle, dosya içerisinde bulunan 25.12.2008 tarihli ‘dosya inceleme tutanağı’nda; bu

vasiyetname bir resmi belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur.” denilerek bu husus vurgulanmıştır.

Sözlü olarak yapılan vasiyetnamelerde ise düzenlenen bir belge söz konusu olmadığından yine TCK’nın 210/1. maddesi kapsamındaki vasiyetname değildir.

TCK’nın 210/1. maddesi kapsamına elle yazılmış olan vasiyetnameler girer. Elle yazılmış olan vasiyetnamenin kanun tarafından resmi belge gibi korunmasının nedeni, bunların murisin ölümünden sonra hüküm ifade etmesidir.¹⁶²

TCK’nın 210. maddesi kapsamında, geçerli bir vasiyetnameden bahsedebilmek için, el yazısı vasiyetnamenin TMK’nın 538/1. maddesinde belirtilen tüm şekil şartlarını taşıması gerekir. Kanunda el yazısı vasiyetname için üç şekil şartı öngörülmüştür. Birincisi, vasiyetnamenin yapıldığı yılın, ayın ve günün açıkça gösterilmesi, ikinci olarak, vasiyetnamenin başından sonuna kadar muris tarafından el yazısı ile yazılmış olması ve son olarak da vasiyetnamenin murisin imzasının bulunması gerekir. Ayrıca belirtmek gerekir ki vasiyetnameyi düzenleyen kişinin bu sırada fiil ehliyetine de sahip olması gerekir.¹⁶³

Vasiyetnamede yapılan sahtecilik, elle yazılı bir vasiyetnameyi baştan düzenlemek şeklinde ya da elle yazılmış gerçek bir vasiyetnamenin değiştirilmesi şeklinde, miras bırakan hayatta iken ya da miras bırakan öldükten sonra yapılabilir¹⁶⁴. Ancak miras bırakanın hayatta iken birden fazla el yazılı vasiyetname düzenlemiş olması durumunda, son düzenlenen vasiyetname ile eski tarihli vasiyetname veya vasiyetnameler hükmünü yitireceğinden son vasiyetname dışındaki vasiyetnamelerde yapılan sahtecilikler resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturmaz.

belgenin dava dilekçesinde delil olarak yazılarak 20.11.2005 tarihli dilekçe ile İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/4 esas sayılı dosyası ile vasiyetnamenin tenfizi davası açıldığının belirtilmiş olması karşısında, sanığa yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK’nın yürürlükte bulunduğu dönemde işlendiği ve aynı kanunun 204/1. maddesinde gösterilen suça uyduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde hataya düşülerek suç tarihi de yanlış belirlenmek suretiyle yazılı şekilde 765 sayılı TCK’nun yürürlükte bulunduğu dönemde işlenen “özel belgede sahtecilik” suçundan hüküm kurulması...” Yarg. 11. CD., 25.02.2013 gün, 2012/21451 Esas, 2013/3075 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 13.11.2020.

¹⁶² Güngör, **a.g.e.**, s. 73.

¹⁶³ Güngör, **a.g.e.**, s. 73.

¹⁶⁴ **A.e.**, s. 73.

1.4. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Toplumsal hayat geliştikçe insanlar arasında yapılan işlemlerin daha güvenilir, daha çabuk ve daha serbest bir şekilde gelişmesini sağlamak amacıyla, bazı alamet ve şekiller oluşturulmuş ve devlet tarafından topluma bu şekil ve alamelere güvenmek ve başvurmak ödevi yüklenmiştir. Bu durum, iki hukuki sonucu doğurmuştur. Buna göre, bir taraftan, devlet kendi yaratıp güvenilmesini zorunlu kıldığı bu şekil ve alametlerin doğruluğunu, gerçekliğe uygunluğunu bir takım kural ve usullerle sağlamak zorunluluğunda kalmış, diğer taraftan toplum sözü geçen şekil ve alametlerin doğru ve gerçek olduğuna inanmak zorunda bırakılmıştır¹⁶⁵ ve zamanla bu şekil ve alametlerde yapılan sahtecilik eylemleri müeyyidelere bağlanmıştır. Sahteciliği cezalandırmakla kanunların korumak istediği hukuki menfaat, bu sahteciliğin konusunu teşkil eden şekil ve alametlerin gerçek olduğu hakkında devlet tarafından fertlere yüklenen inanmak zorunluluğundan doğan güvendir.¹⁶⁶

Belgede sahtecilik suçlarıyla korunmak istenen hukuki değer konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Doktrinde ve uygulamada en çok kabul gören görüşe göre, suçla korunmak istenen hukuki değer kamu güvenidir¹⁶⁷, eski tabirle ammenin itimadıdır. Kamu güveni, hukuk düzeninin herhangi bir hukuki olayı ispat kabiliyeti tanıdığı şeylerle doğruluk ve gerçekliğine herkes tarafından güvenilmesini emrettiği dış şekil ve alametlerin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmekten ibaret genel ve toplumsal bir hak ve menfaattir¹⁶⁸. Bu görüşte olanlar, belgede sahtecilik suçları delil araçlarının güvenliğini ve güvenilirliğini koruma amacına hizmet ettiklerinden bu suçla korunan hukuki yararın kamu güveni olduğunu ifade etmişlerdir.¹⁶⁹

İtalyan Hukukunda kamu güveni kavramına objektif ve sübjektif anlamlar yüklenerek bu kavram açıklanmaya çalışılmıştır. Objektif anlayışa göre, bir belgeye güvenilmesi gerektiği anlayışını kazandıran şey toplum hayatının gerekleri ve

¹⁶⁵ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 5.

¹⁶⁶ **A.e.**, s. 6.

¹⁶⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s. 156; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 844; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 714; Şan, **a.g.e.**, s. 59; Bakıcı/ Yalvaç, **a.g.e.**, s. 692.

¹⁶⁸ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 9.

¹⁶⁹ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s. 932.

gelenekleri iken¹⁷⁰, sübjektif anlayışa göre ise ancak kanun tarafından korunan belgeler, dolayısıyla, hukuki ilişkilerde delil olabilme değeri taşıyan, usul kanunlarınca kendilerine ispat yeteneği tanınmış olan belgeler açısından kamu güveni söz konusu olacaktır.¹⁷¹

Doktrinde savunulan ikinci görüşe göre, belgede sahtecilik suçlarıyla korunmak istenen hukuki değer devlet iradesidir.¹⁷²

Bir diğer görüşe göre belgede sahtecilik suçlarıyla korunmak istenen hukuki değer kamu güveni değildir. Bu görüşe göre kamu güveni soyut ve gerçek dışı bir kavram olup, sahtecilik fiili ile bu güvenin sarsıldığı bilinci ne failde ne de zarar görende vardır. Sahtecilik fiili fail için sadece amacına ulaşmak için kullanılan bir vasıta. Bu nedenle, korunmak istenen değer kamu güveni değil, failin sonuç olarak ihlal ettiği hak ve menfaatlerdir.¹⁷³

Son olarak belirtmek gerekir ki, belgede sahtecilik suçlarıyla birden çok hukuki yararın korunduğunu savunan görüş de bulunmaktadır.¹⁷⁴ Buna görüşe göre, kamu güveni aleyhine işlenen bütün suçlarda olduğu gibi, belgede sahtecilik suçunun hukuki konusu da ikilik gösterir. Suçla korunmak istenen değerlerden ilkinin kamu güveni olduğu, ikinci değer ise ispat aracı olan belgelerin doğruluğunda ve gerçekliğinde garantisini bulan bazı kamusal veya kişisel menfaatlerin olduğu ifade edilmiştir.¹⁷⁵

Gerek 765 sayılı mülga TCK döneminde, gerekse 5237 sayılı TCK döneminde Yargıtay, birçok kararında benzer şekilde suçla korunan değer kamu güveni olduğunu kabul etmiştir. Yüksek mahkeme bir kararında; “*Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 tarihli, 2013/11-397 E., 2014/202 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, 5237 sayılı TCK'nin “Kamu güvenine karşı suçlar” bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi*

¹⁷⁰ Manzini (2217.) nakleden Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 223.

¹⁷¹ Saltelli e Romano – Di Faalco, No.996 nakleden Erman/Özek, **a.g.e.** s. 223.

¹⁷² Faruk Erem/Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Savaş Yayınevi, 4. Basım, Ankara, 1983, s. 242.

¹⁷³ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 7.

¹⁷⁴ Güngör, **a.g.e.** s 22-23; Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 251.

¹⁷⁵ Toroslu, **a.g.e.**, s. 214,

ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırıma bağlanan “resmi belgede sahtecilik” suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişinin de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulün etkilenmeyeceği, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekeceği, .” açıklamasıyla bunu ifade etmiştir.¹⁷⁶

Kanun koyucu, kamu güveni yararını doktrinde savunulan diğer yararlardan daha önemli ve üstün tutmuş olacak ki belgede sahtecilik suçlarını “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlemiştir. Yine belirtmek gerekir ki resmi belgeler bakımından suçun belge düzenlendiği anda tamamlandığı, ayrıca kullanma şartının aranmadığı da düşünüldüğünde, henüz kullanılmamış bir belgenin de ancak kamu güvenine zarar verebileceği düşünüldüğünde bize göre, belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değer kamu güvenidir.

¹⁷⁶ Yarg. 11. CD., 09.07.2020 gün, 2017/7009 Esas, 2020/4334 Karar; “Sahtecilik suçları 765 sayılı sayılı TCK’nda olduğu gibi 5237 sayılı TCK’nda da kamu güvenine karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Bu suçlarla korunmak istenen hukuki yarar kamu güvenidir... Belgelerin gerçekliğine ilişkin toplumda oluşan güvene “kamu güveni” denilmektedir. Belgenin ceza hukuku koruması altına girmesinde kamu güveninin ve kanıt niteliğinin korunması ve hakların zarar görmesi tehlikesinin doğması gibi birden fazla neden bulunmakla birlikte, kamu güveninin korunmasına ilişkin yarar öncelik taşımaktadır. Dolayısıyla sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuksal yararın kamu güveni olduğu, öğretide baskın görüştür.” Yarg. 11. CD., 10.10.2012 gün, 2010/7590 Esas, 2012/16998 Karar., “Sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güveni olup belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, tamamen veya kısmen değiştirilmesi ya da gerçek bir belgeye eklemeler yapılması eylemlerinin kamu güvenliğini sarstığı kabul edilerek yaptırıma bağlanmıştır.” Yarg. CGK. 07.07.2020 gün, 2016/1334 Esas, 2020/346 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 17.11.2020.

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ

UNSURLARI

2.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Resmi belgede sahtecilik suçları 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu, ikinci fıkrada kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu düzenlenmiş, maddenin son fıkrasında ise suçların nitelikli unsurlarına yer verilmiştir. Aşağıda bu iki suçun unsurları birlikte incelenecektir.

5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde tek bir maddede düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu, 765 sayılı mülga TCK'nın 339, 340, 341, 342, 346, 350, 352, 355 ve 356. maddelerinde düzenlenen suç tiplerini kapsamakta olup, bu maddelerde; kamu görevlisinin ve herkesin resmi belgenin aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde yaptıkları sahtecilikler ile kimlik ve benzeri belgeler ile özel yarar sağlayan belgelerde yapılan sahtecilikler ve sahte resmi belgenin kullanılması eylemleri hüküm altına alınmıştır. Böylelikle yürürlükteki 5237 sayılı TCK'da, 765 sayılı mülga TCK'daki kazuistik ve her ihtimali farklı hükümlerde düzenleyen sistem terk edilerek, daha genel, sade ve anlaşılır bir düzenleme yapılmıştır.

2.2. MADDİ UNSURLAR

2.2.1. Genel Olarak

Suç, toplumsal düzenin esenlikle devamı için korunması gereken hukuki değerlerin açık ve bilinçli bir ihlali veya en azından bu değerleri korumaya matuf kurallara özensizlik niteliği taşıyan insan davranışlarıdır¹. Resmi belgede sahtecilik suçları sırf hareket suçlarıdır. Resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgenin değiştirilmesi, gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi ya da sahte belgenin kullanılması şeklinde kanunda sayılan seçimlik hareketlerden birinin

¹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.105.

gerçekleştirilmesi ile suç tamamlanmış olur. Ayrıca bir neticenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılmasına gerek yoktur. Zira suçun kanuni tarifinde suçun tamamlanması için bir neticenin gerçekleşmesi aranmamıştır. Bu nedenle de bu suçlarda illiyet bağının araştırılmasına gerek yoktur.² Suçun maddi unsurlarından netice ve illiyet bağı resmi belgede sahtecilik suçları bakımından bir özellik arz etmediği için ayrıca açıklanmayacaktır.

2.2.2. Fail

5237 sayılı TCK'nın 37. maddesine göre, suçun kanuni tarifinde yer alan fiil üzerinde hakimiyet kurarak kanuni tanıma uygun haksızlığı gerçekleştiren kişi faildir.³ Hareket yeteneğine sahip her gerçek kişinin faili olabildiği suçlar genel suçlarken, ancak özel bir yükümlülük altında bulunan veya doğal ya da hukuki anlamda belli bir niteliğe sahip olan kişiler tarafından işlenebilen suçlar ise özgü suçlardır.⁴

Resmi belgede sahtecilik suçları kural olarak herkes tarafından işlenebildiği gibi kamu görevlisi tarafından da işlenebilir. Buna göre, 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesinin faili herkes olabilir. TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen eylemin faili ise ancak kamu görevlisi olabilir. Kamu görevlisinin TCK'nın 204/2. maddesi hükmünden sorumlu tutulabilmesi için suça konu belgeyi görevi sırasında ve görevi gereği düzenleme yetkisine sahip olması gerekir. Aksi halde kamu görevlisi olsa bile TCK'nın 204/1. maddesi uyarınca cezalandırılacaktır.⁵ Bu nedenle TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suç, özgü suç niteliğindedir.⁶ Failin suçun işlendiği sırada kamu görevlisi sıfatına sahip olması yeterli olup kamu görevini sonradan yitirilmiş olmasının tamamlanmış olan suça herhangi bir etkisi yoktur.⁷

² Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 623; Gökçen, **a.g.e.**, s. 201.

³ Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.108.

⁴ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 139.

⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 846.

⁶ Gökcan, **a.g.m.**, s. 95.

⁷ Kentbank'da Cari Hesaplar yetkilisi olarak görev yapan sanığın, banka müşterisi N.Y. hakkında karşılıksız çek keşide etmek suçundan kamu davalarının açıldığı Antalya 4. ve 7. Asliye Ceza Mahkemeleri tarafından düzeltme hakkının kullanılması ile ilgili yapılan tebligatların sorulması üzerine, Nasuh Yıldırım'a sanki tebliğ edilmiş gibi "Alma Haberi Gönderi" belgelerini sahte olarak düzenleyip mahkemelere göndermesi eyleminin TCK'nın 204/1, 43 maddelerine uyan suçu

Özel kanunlarca işlenen fiil nedeniyle failin kamu görevlisi gibi sorumlu tutulacağına dair hükümler bulunması halinde fail kamu görevlisi gibi sorumlu tutulacaktır.⁸ Örneğin; Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 60. maddesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 76. maddesi bu şekilde hükümlerdir. Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından 765 sayılı TCK'da suçun faili için *'memur'* kavramı kullanıldığından, bazı özel kanunlarda halen *'memur sayılır'*, *'memur gibi cezalandırılır'* gibi ifadeler mevcuttur. Örneğin 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun geçici 6. maddesinde⁹, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesinde¹⁰ bu şekilde ifadeler bulunmaktadır. Kamu görevlisi kavramı memur kavramından daha geniş bir kavram olduğuna göre ve kanun koyucu tarafından 765 sayılı mülga TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde özel kanunlarda bazı fiilleri işleyenler hakkında memur gibi sorumlu tutulacağı düzenlenip bu fiillere özel bir önem verildiğine göre,

oluşturduğunun gözetilmemesi..." Yarg. 11. CD. 28.05.2008 gün, 2008/2811 Esas, 2008/5374 Karar, ayrıntı için bkz: Gökçen, **a.g.e.**, s. 202.

⁸ Gökçen, **a.g.e.**, s. 343; "Ankara Umum Servis Aracı İşletmecileri Odası'nın başkan vekili ve genel sekreteri olan sanıklar M.V. ve T.T.'un oda üyesi olmayan diğer sanık Z.Y. adına geçici üyelik kaydı yapıp 01.03.2004 tarihli taşıt kullanma belgesini eğitim programına ve zorunlu sınava tabi tutulmadan sahte olarak düzenleyerek verdiklerinin iddia olunması karşısında; suç tarihinde yürürlükte bulunan 507 sayılı Kanunun 112 ve daha sonra 21.06.2005 gün ve 25852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5362 sayılı Kanunun 59. maddesine göre *'Esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşlarının yetkili organlarının üyeleri ve genel sekreterleri ile personelin görevlerini yerine getirirken görevleri ile ilgili suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle bu kuruluşların paraları ile para hükmündeki evrak, senet ve diğer malları aleyhine, bilanço, kesin hesap, rapor, diğer her çeşit evrak ve defterleri üzerinde suç işledikleri takdirde, bu suçlardan dolayı, adli olarak kamu görevlileri gibi ceza görürler.'* hükmü uyarınca sanıkların eylemlerinin sübutu halinde 765 sayılı TCK'nun 339/1 ve 5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesinde öngörülen memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturduğunun gözetilmemesi..." Yarg. 11. CD., 09.02.2012 gün, 2010/2474 Esas, 2012/1304 Karar, ayrıntı için bkz: Gökçen, **a.g.e.**, s. 345.

⁹ 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun geçici 6. maddesi 6. fıkrası: *'Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanununun Devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır.'*

¹⁰ Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesi: *'Teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerinden doğan suçlardan dolayı memur sayılarak haklarında Türk Ceza Kanununun 2 nci kitap üçüncü ve altıncı bablarındaki hükümler uygulanır.'*

kanaatimizce bu özel kanunlarda geçen memur kavramının kamu görevlisi olarak değerlendirilmesinde bir beis bulunmamaktadır.

2.2.3. Mağdur

Mağdur, işlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğramış kişi, kendisine karşı suç işlenmiş kişi anlamına gelir.

Resmi belgede sahtecilik suçlarında, belirsiz sayıda kişinin aldatılması ihtimali bulunduğu ve bu belgelerin sahip olduğu ispat gücünün yüksek olmasından dolayı bunların doğruluğuna ve güvenilirliğine toplum tarafından duyulan inanç nedeniyle remi belgede sahtecilik suçlarının mağduru herkestir. Nitekim resmi belgede sahtecilik suçları TCK'da topluma karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Her ne kadar resmi belgede sahtecilik suçlarının mağduru toplumu oluşturan herkes ise de, bundan yola çıkılarak herkesin suçtan doğrudan zarar gördüğü ve açılan kamu davalarına katılma hakkının olduğu şeklinde geniş bir yorumda bulunulamaz.¹¹

Resmi belgede sahtecilik suçlarının kamu güveni aleyhine işlendiği, suçtan zarar görenin toplum olduğu görüşü bulunuyor ise de, devletin yanında kişiler de zarar görmüş ise bu kişilerin de mağdur olarak kabul edileceği görüşü hakim olmaya başlamıştır.¹² Burada dikkat edilmesi gereken bir konu da mağdurun gerçek kişi mi olması gerektiği yoksa tüzel kişiler de mağdur olabilir mi sorunudur. Her ne kadar suçun mağdurunun ancak gerçek kişiler olacağından bahisle tüzel kişilerin suçun mağduru olamayacağını savunan görüş bulunsada, tüzel kişilerin varlık ve menfaatlerin sahibi ya da hamil olması konusunda bir engellerinin bulunmadığı, dolayısıyla kendilerine ait menfaatlerin zarar görmesi halinde belgede sahtecilik suçlarının mağduru olabilecekleri rahatlıkla söylenebilir.¹³ Bu sebeplerle belgede sahtecilik suçları bakımından açılan davalara suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler katılabilirler.

¹¹ Şan, **a.g.e.**, s. 81.

¹² Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 716.

¹³ Yüksektepe, **a.g.e.**, s. 112.

2.2.4. Konu

Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusu önceki bölümde ayrıntılı olarak incelediğimiz ‘*resmi belge*’ ve ‘*resmi belge hükmünde belge*’dir. Resmi belge, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgelerdir. Resmi belge hükmündeki belgeler ise özel belgeler oldukları halde sosyal ve ekonomik hayatta taşıdıkları önem nedeniyle ceza hukuku bakımından resmi belgeler ile eş değer sayılmıştır.

Belirtmek gerekir ki, resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedebilmek için, tamamlanmış ve kanunda öngörülen tüm şekil şartlarını ihtiva eden belgenin olması gerekir. Aksi halde, belgede sahtecilik suçuna konu bir belgeden bahsedilemez.

5237 sayılı kanunun 204. maddesi fıkraları arasında suçların konusunu teşkil eden belgelere ilişkin farklılık bulunmaktadır. Buna göre kanunun 204/1. maddesi bakımından suçun konusunun resmi belge olması yeterli iken 204/2. maddesinde ise, kamu görevlilerinin ancak düzenlemeye yetkili oldukları resmi belgeler bakımından bu suç işlenebilir.¹⁴

Resmi belgede sahtecilik suçu soyut tehlike suçudur.¹⁵ Bu itibarla suçun kanuni tarifinde yer alan fiilin icra edilmesi, dolayısıyla sahte resmi belgenin düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi ile suç oluştuğundan, ayrıca somut bir zarar ya da somut bir tehlikenin oluşmasına gerek yoktur. Belirtmek gerekir ki bu suçun zarar suçu olarak da işlenmesi mümkündür. Örneğin başkasının adı ve imzası kullanılarak sahte bono düzenlenip mal karşılığında verilmesi olayında, hamil borçlu olarak gözüken kişi aleyhine icra takibine geçecek ve onu zarara uğramasına neden olacaktır.

¹⁴ Üstüner, **a.g.e** s. 36.

¹⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 852.

2.2.5. Fiil

2.2.5.1. Genel Olarak

Fiil; belirli bir amaca yönelen, kişinin isteğine göre ve iradesine bağlı, dış dünyada etki doğuran ve haksızlık oluşturan icrai ya da ihmali insan davranışıdır.¹⁶ Suçun kanuni tarifinde birbirinin alternatifi olarak yer verilen fiillerden yalnızca birinin gerçekleştirilmesi ile suçun tamamlandığı durumda seçimlik hareketli suçtan bahsedilir.¹⁷

Kanun koyucu 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçlarıyla sahtecilik fiillerini yasaklamıştır. Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu düzenleyen TCK'nın 204/1. maddesinde, bir resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek veya sahte resmi belgeyi kullanmak fiilleri sayılmıştır. Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliğini düzenleyen TCK'nın 204/2. fıkrasında maddenin birinci fıkrasında sayılan fiillere ek olarak bir de gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek fiili sayılmıştır.

Madde metninden de anlaşıldığı gibi, resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için maddede sayılan fiillerden birinin gerçekleştirilmesi yeterlidir.¹⁸ Bu nedenle, resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suçtur. Kanunda sayılan fiillerden birden fazlasının fail tarafından gerçekleştirilmesi halinde suçun niteliğinde bir değişiklik oluşmamakla birlikte, bu husus temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

2.2.5.2. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik

Suç

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre:

¹⁶ Özgenç, **a.g.e.**, s. 159.

¹⁷ Koca/Üzülmüş, **Genel Hükümler**, s. 117-118.

¹⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 846.

“(1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

2.2.5.2.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

5237 sayılı TCK’nın 204/1. maddesinde yer alan ‘*sahte resmi belge düzenleme*’ ifadesi 765 sayılı TCK’nın 339. maddesinde yer alan ‘*tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzimi*’ ifadesine karşılık gelmektedir.¹⁹

Bir resmi belgenin sahte olarak düzenlendiğinden bahsedebilmek için, gerçek belgeyi düzenlemeye yetkili makama ait unvan ve şekiller ile belgeyi imzaya yetkili kamu görevlisinin imzası taklit edilmiş olmalıdır.²⁰ Bu unsurları taşımayan bir belgenin söz konusu olması halinde, ortada suça konu olabilecek resmi bir belge bulunmadığından, resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilemeyecektir.

Bu seçimlik hareket doktrinde ‘*taklit*’ olarak ifade edilmiştir. Doktrinde taklitten ne anlaşılması gerektiği hususunda farklı görüşler savunulmaktadır. ‘*Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek*’ ifadesi ile kanunun gerçek bir belgenin taklidini kastettiğini savunan görüşe göre, sahte olarak meydana getirilen belgeden önce, gerçek ve sahih bir belge bulunmalıdır.²¹ Diğer bir görüşe göre de, sahteciliğin mutlaka sahte olmayan bir belgenin taklit edilmesi suretiyle meydana getirilmiş olması gerekmez. Buna göre, kanunda belgenin taklit edilmesi suretiyle düzenlenmesi gerektiği yönünde sınırlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır.²² Kanun maddesinin gerekçesinde de; ‘*Birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu seçimlik hareketle, resmi belge esasında mevcut olmadığı halde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.*’ denilerek bu husus açıklanmıştır.

‘*Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek*’ seçimlik hareketinin konusu daha önceden var olan gerçek bir resmi belge olabileceği gibi aslında var olmayan bir

¹⁹Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 610.

²⁰ Necati Meran, **Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 494; Gökçen, **a.g.e.**, s.170.

²¹ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 408.

²² Güngör, **a.g.e.**, s 82

belge yapılmak suretiyle de gerçekleştirilebilir.²³ Fail, ilk durumda aslında var olan bir resmi belgenin içerdiği bilgilerin bir kısmını kullanarak diğer kısmını da değiştirilerek yeni baştan bir resmi belge oluşturmaktadır. Örneğin, fail aslında var olan bir nüfus cüzdanını taklit ederek fotoğraf ya da isim kısımlarını farklı oluşturmak suretiyle sahte bir nüfus cüzdanı oluşturabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus gerçek olan nüfus cüzdanı varlığını aynen korumakla beraber²⁴, onun taklidi olan sahte bir nüfus cüzdanı meydana getirilmiştir. İkinci durumda ise, fail, kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi gereken hiç var olmayan bir belgeyi sahte olarak düzenlemektedir. Örneğin, yurtdışına yasadışı çıkış yapmak isteyen kişinin sahte bir pasaport düzenlemesi, trafiğe çıkabilmek için sahte bir ehliyetin düzenlenmesi gibi.

Bir belgenin düzenleyeni ile düzenleyen olarak gözüken kişinin aynı olmadığı, yani uyuşmadığı hallerde sahte bir resmi belgenin varlığı söz konusu olur.²⁵ Bu durumda, aldatma eylemi belgenin düzenleyeni olarak gözüken kişinin kimliğinde söz konusudur. Uygulamada kimlikteki sahtecilik eylemi, daha çok isimde aldatma suretiyle gerçekleştirilmektedir. Ancak belgenin düzenleyicisi gözüken kişinin doğru olmadığı her durumda sahteciliğin yapıldığı kesin olarak söylenemez. Eğer ki düzenlenen bir resmi belgede, düzenleyen olarak gözüken kişinin ismi doğru olmasa bile kim olduğu hiçbir şüpheye düşmeksizin tespit edilebiliyorsa o zaman resmi belgede sahtecilikten bahsedilemez. Örneğin bir kişi bir takma isim kullanıyorsa ve çevresinde de hep bu isim ile biliniyorsa, düzenlenen resmi bir belgede gerçek ismi yerine takma ismini kullanması halinde resmi belgede sahtecilik suçu oluşmaz.²⁶ Örneğin bir sanatçının toplumda bilinen takma ismi ile bir belge düzenlemesi halinde belgede sahtecilik söz konusu olmaz.

²³ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 847; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 267.

²⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 847.

²⁵ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 726.

²⁶ “Katılanın talimatla alınan 07.10.2005 tarihli ifadesinde sanığın ismini Ali Rıza olarak bildiğini beyan ettiği, sanık hakkında yapılan haciz işlemi sırasında düzenlenen 11.06.2004 tarihli haciz tutanağında, köy muhtarı M. Y.’nin sanığın köy halkı arasında Ali Rıza olarak bilindiğini ifade ettiği, icra takibi sırasında Ali Rıza Y. adına çıkarılan ödeme emrinin sanığın tebellüğ ederek takibe itiraz etmediği ve yine talimatla alınan 28.05.2007 tarihli ifadesinde suça konu senet altındaki imzanın kendisine ait olduğunu beyan ettiği hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanığın Ali Rıza ismini de kullandığı ve çevresinde Ali Rıza olarak tanındığını anlaşılması karşısında; sanığın suç işleme kastı ile hareket ettiğine dair delillerin nelerden ibaret olduğu karar yerinde açıklanıp gösterilmeden yazılı

Yine, düzenlenen sahte belgede belgenin düzenleyicisi olarak gözüken kişinin gerçek ya da uydurma bir kişi olup olmasının suçun oluşumu açısından bir önemi yoktur. Ayrıca, bir belgenin düzenleyeni ile düzenleyen olarak gözüken kişinin aynı olmadığı hallerde geçerli bir resmi belge söz konusu olmadığından, belgenin içeriğinin doğru olup olmadığının da suçun oluşumu yönünden incelenmesinin bir önemi yoktur.²⁷

Belgenin asıl tanzim edeni ile düzenleyeni olarak gözüken kişinin aynı olmadığı halde, somut olayın özelliklerine göre, sahtecilik suçunun oluşmadığı yönünde Yargıtay bazı kararlar vermiştir. Failin imzasını ve borcunu kabul etmesi ve buna paralel olarak belgenin izafiyeti konusunda somut olayda bir uyuşmazlığın olmaması hallerinde Yargıtay'ın bu kanaate vardığı görülmektedir.²⁸

Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek seçimlik hareketi bakımından tüm sahtecilik fiillerinde olduğu gibi bu fiilin de aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Bu seçimlik hareket bakımından aldatma kabiliyetine madde metninde açık bir şekilde yer verilmemiş olması bu unsurun aranmadığı sonucunu doğurmaz.²⁹ Yukarıda birinci bölümde açıkladığımız gibi, sahtecilik hileli hareketlerle kişileri yanıltmak, kişileri aldatmak demektir. Bu nedenle, aldatma özelliği sahteciliğin özünde var olan bir unsurdur, yani aldatma, sahteciliğin özünde mündemiçtir.³⁰ Sahtecilik, başkalarını aldatacak nitelikte değilse, zaten yasaklanan ya da suç sayılan bir fiil işlenmemiştir.³¹ O halde, '*resmi belgeyi sahte olarak düzenleme*' seçimlik hareketi bakımından da aldatma kabiliyetinin olması gerektiği açıktır.

şekilde mahkumiyetine hükmolunması,..'' Yargıtay 11. C.D., 12.03.2012 gün, 2008/13023 Esas, 2012/3257 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 176.

²⁷ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s.726.

²⁸ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 727; ''Sanığın katılanın işyerinden alışveriş yapıp borcuna karşılık katılana suça konu senedi verdiği senette sanığın ''Fikri Yaramaz'' olan ad ve soyadının ''Fikret Yılmaz olarak yazılmasından ibaret olayda; sanığın ifadesinde senet altında olan imzanın kendisine ait olduğunu beyan etmesi, adresinin doğru olması, borcu kabul edip, herhangi bir itirazda bulunmaması karşısında; herhangi bir sahtecilik eylemi bulunmadığından tebliğnamedeki düşünceye iştirak olunmamıştır.'' Yarg. 11. CD. 07.02.2012 gün, 2091/16512 Esas, 2012/1149 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 169.

²⁹ Gökçen, **a.g.m.**, s. 107,108.

³⁰ Şan, **a.g.e.**, s. 98-99; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 611.

³¹ ''...sanığın sahte sürücü belgesi ve nüfus cüzdanı düzenleyip kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu olayda; dosyada aslı bulunan suça konu nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi üzerinde heyetimizce yapılan gözlemde, sürücü

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir konu da belgenin kısmi olarak sahte oluşturulmasının mümkün olup olmadığıdır. Doktrinde ağırlıklı kabul edilen görüşe göre, sahteciliğin kısmen ya da tamamen yapılmasının ceza hukukunda yasaklanan fiilin işlenmesi bakımından bir farkının olmadığı, kısmen sahte olarak oluşturulan belgenin de resmi belgede sahtecilik suçunun konusu olduğu kabul edilmektedir.³² Madde gerekçesinde; “...sahteciliğin, belgenin üzerindeki bilgilerin bir kısmına veya tamamına ilişkin olmasının, suçun oluşumu açısından bir önemi bulunmamaktadır” denilerek bu durum ifade edilmiştir.

Belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi fiilinde, önceden düzenlenmiş geçerli bir resmi belge bulunmakla birlikte, fail sonradan bu belgeye sahte hükümler ya da bölümler ekleyerek sahte bir belge düzenlemektedir.³³ Belgenin kısmen sahte olarak oluşturulması durumu, fikri sahtecilik ve gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi ile karıştırmamak gerekir. Şöyle ki fikri sahtecilikte belge düzenlendiği sırada sahtecilik yapılmakta iken kısmi sahtecilikte gerçek bir resmi belge düzenlenip tamamladıktan sonra sahtecilik yapılmaktadır. Yine kısmi sahtecilikte belgenin gerçek haline dokunulmazken, gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi fiilinde ise belgenin gerçek halinde tahrif ya da tağyir suretiyle değişiklikler yapılmaktadır.³⁴

2.2.5.2.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

5237 sayılı TCK’nın 204/1. maddesinde yer alan “gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek” ifadesi 765 sayılı mülga TCK’da “hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eylerse” ifadesine karşılık gelir.

belgesinde soğuk mühür izinin bulunduğu ve iğfal kabiliyetinin olduğu ancak nüfus cüzdanındaki fotoğraf üzerinde soğuk mühür izinin bulunmadığının anlaşılması karşısında, nüfus cüzdanı üzerinde yapılan sahtecilik ilk bakışta kolaylıkla anlaşıldığından; suça konu belgenin mevcut haliyle aldatma niteliğinin bulunmadığı görülmekle teşdit gerekçesinin dosya ile uyumlu olmadığı anlaşılmakla, temel cezanın belirlenmesi sırasında belge sayısı ile kastı dikkate alınıp teşdit hükümleri uygulanarak cezalandırılması, Yasaya aykırı, ı” Yarg. 11. CD. 06.07.2020 gün, 2018/2041 Esas, 2020/4036 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 19.11.2020

³² Güngör, **a.g.e.**, s. 83; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 612; Gökçen, **a.g.e.**, s. 174; Şan, **a.g.e.**, s.96; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 269.

³³ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 423.

³⁴ Güngör, **a.g.e.**, s. 84.

Sözlük anlamı olarak tağyir; değiştirmek, başkalaştırma, bozma, tahrif ise; metin üzerinde kalem oynatma, bir şeyin aslını değiştirmek anlamlarına gelmektedir.³⁵ O halde resmi bir belgenin tağyir ve tahrif edilmesi, gerçeğin kanıtı olan belgenin kapsadığı fiili ve hukuki durumda değişiklik yapmak, gerçeği değiştirmek, yani gerçek olan belgenin hukuki neticelerinin kısmen veya tamamen değiştirilmesi demektir. Başka bir anlatımla taklit etmek, bir şeyin yetkili olmayan kişi tarafından oluşturulmasını, tağyir etmek ise şeyin yetkili kişi tarafından oluşturulmuş olmasına rağmen, onun rıza vermediği değişikliklerin şeyde yapılmasını ifade eder.³⁶

Gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek fiili ile, ispat değeri olan gerçek bir belgede, sonradan yetkisiz olarak değişiklik yapılarak belgenin sanki baştan itibaren değişiklikten sonraki içeriğe sahip olduğu izlenimi uyandırılmaya çalışılmakta³⁷ ve böylece yapılan değişiklik ile delilin yönü değiştirilmektedir.³⁸

Bu seçimlik hareketin gerçekleşebilmesi için kanunun öngördüğü tüm şekil şartlarını haiz gerçek bir resmi belgenin bulunması gerekir. Zira sahte olan bir resmi belgede yapılan sahtecilik suç değildir. Ancak bu hususta çeşitli görüşler bulunmaktadır.³⁹ Bir görüşe göre failin sahte bir belgenin dokunulmamış kısmını mı, yoksa değiştirilmiş kısmını mı tekrar değiştirdiğine bakmak gerekir. Bir belgede yapılan her değişiklik sonucunda gerçek olmayan bir belge ortaya çıktığı için, gerçek veya sahte belge üzerindeki sahtecilik arasında bir fark olmaması gerektiği, zira her iki durumda da belgenin delil olma özelliğinin etkilendiği savunulmuştur. Örneğin; sahte bir vasiyetname üzerinde payların değiştirilmesi halinde yeni bir sahte belgenin düzenlenmiş olduğu belirtilmiştir.⁴⁰ Buna göre, belgede daha önce değişiklik yapan fail, belgede yeniden değişiklik yapabilir. Bu durumda, sahte hale getirilen belgede

³⁵ “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi)) <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 19. 11.2020.

³⁶ Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 240.

³⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s. 182; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 615.

³⁸ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 713.

³⁹ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 411; Güngör, **a.g.e.**, s. 85; Gökçen, **a.g.e.**, s. 186.

⁴⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 186-187.

tekrar yapılan değişiklik bir kez daha sahtecilik suçuna vücut verecekse, fail hakkında zincirleme suç hükümleri söz konusu uygulanır.

Diğer bir görüşe göre, kanun sahte belgeleri korumayacağına göre, sahte bir belge üzerinde yeniden yapılan sahtecilik suç değildir.⁴¹ Ancak, sahte bir belgenin sonradan gerçek bir belge niteliği kazandığı durumlarda yapılan sahtecilik eylemleri yasak eylemlerdir. Örneğin, sahte bir bonoya gerçek bir ciro yapılarak, bu cirolarla yapılan kambiyo taahhütleri nedeniyle gerçek bir borç ilişkisi doğacağı için, artık bu bono üzerinde yapılacak değişiklikler sahtecilik suçuna vücut verecektir.⁴²

Bir kısmında sahtecilik yapılmış bir belgenin daha sonra değiştirilmemiş kısmında da sahtecilik yapılabilir. Bu durumda, her iki sahteciliği yapanın aynı kişi olması halinde zincirleme suç, failin başka kişiler olması halinde birden fazla suç söz konusu olacaktır.⁴³

Gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi suretiyle yapılan sahtecilik, gerçek belgeye ilaveler yapmak şeklinde olabileceği gibi kazıntı silinti yapmak şeklinde de yapılabilir.⁴⁴ Madde gerekçesinde de, bu seçimlik hareketten, mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmasının anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Belgede ilave yapmak suretiyle yapılan değişikliği yukarıda açıkladığımız kısmen sahte belge düzenlemek fiili ile karıştırmamak gerekir. Belgede ilave yapmak suretiyle yapılan değişikliğin belgenin metni üzerinde yapılması gerekir. Eğer ki esas metin üzerinde değişiklik yapılmaksızın, belgenin altına, arkasına bir takım ilaveler yapılmışsa, bu durumda kısmen sahte resmi belge oluşturma fiili işlenmiş olur.⁴⁵ Örneğin, bir çekin arkasına sahte bir ciro şerhinin ilave edilmesi durumda çek metnine ilave yapılmak suretiyle sahte resmi belge düzenlenmiş olur.

Belgede yapılan değişiklik sonucunda belgenin anlamının değişmesi gerekir. şayet yapılan değişiklik ile belgenin anlamı kısmen ya da tamamen gizleniyor ise

⁴¹ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 40.

⁴² Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 411.

⁴³ Güngör, **a.g.e.**, s. 85; Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 411.

⁴⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 850; Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 413.

⁴⁵ Koca/Üzölmez, **Özel Hükümler**, s.731; Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 413.

(metindeki bir kayıt ya da şerhin silinmesi gibi) bu durumda gerçek bir belgenin ortadan kaldırılması, bozulması veya gizlenmesi suçu söz konusu olacaktır (TCK m.205).⁴⁶ Bu nedenle belgede yapılan değişiklik, belgenin varlığını ortadan kaldıracak nitelikte olmamalı, değişiklik belgenin içeriğini ve hukuki etkisini değiştirmeye yönelik olmalıdır.⁴⁷

Uygulamada sıklıkla karıştırılan belgenin değiştirilmesi ile belgenin kısmen yok edilmesi arasındaki farka değinmek gerekir. Belge metninde yapılan değişiklik ile delil muhtevası değiştirilmiş, örneğin; bir vasiyetnamedeki pay oranları değiştirilmiş ise, şayet aldatma yeteneği varsa resmi bir belgenin değiştirilmesi fiili söz konusu olur, aldatma yeteneğinin olmadığı durumda ise belgenin yok edilmesi fiili söz konusudur.⁴⁸

Gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi suretiyle yapılan sahtecilik, belgenin anlam ve muhtevasına ilişkin olabileceği gibi, belgenin hüviyetine de ilişkin olabilir, başka bir deyişle belgenin kaynağı, tarihi veya içeriği de gerçekte olduğundan farklı bir şekilde gösterilebilir. Belgenin imzasında yapılan değişiklik belgenin kaynağına

⁴⁶ Gökçen, **a.g.e.**, s. 182; “Sanığın, ... adına kayıtlı nüfus cüzdanına kendi fotoğrafını yapıştırmak suretiyle 27.10.2009 tarihinden önceki bir buçuk yıl boyunca kullandığı iddiasıyla açılan kamu davasında, aslı dosya içinde bulunan suça konu nüfus cüzdanının yapılan incelemesinde; nüfus cüzdanına yapıştırılan fotoğraf üzerinde soğuk damga izi bulunmadığı gibi, fotoğrafın düzensiz bir şekilde yapıştırılmış olması cihetiyle belgenin iğfal kabiliyeti taşımadığı, bu nedenle yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı ancak suça konu nüfus cüzdanının nüfus idaresinden verilme, şeklen gerçek bir nüfus cüzdanı olduğunun belirlenmesi durumunda, sanığa yüklenen eylemin TCK'nun 205. maddesinde düzenlenen "resmi belgeyi bozma, yok etme veya gizleme" suçunu oluşturacağı gözetilerek, nüfus cüzdanının nüfus idaresinden verilme, şeklen gerçek bir nüfus cüzdanı olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın "resmi belgeyi bozma, yoketme veya gizleme" suçundan hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, yazılı şekilde sanık hakkında "resmi belgede sahtecilik" suçundan mahkumiyet hükmü kurulması, Yasaya aykırı, ” Yarg. 21. CD. 09.02.2016 gün, 2015/5390 Esas, 2016/1018 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 20.11.2020.

⁴⁷ Güngör, **a.g.e.**, s. 85.

⁴⁸ Gökçen, **a.g.e.**, s. 187; “Sanığın mağdur kurum Özel A. Eğitim ve Öğretim Tesisleri A.Ş. nin yemek ve taşıma işini yaptığı ve alacağına karşılık söz konusu kurumdan suça konu 16.04.2004 keşide tarihli 50.000 TL bedelli çeki aldığı, bu çek üzerinde tahrifat yaparak 150.000 TL ye çıkarıp çeki tahsil etmek amacı ile G. Finans isimli firmaya verdiği, bu firmanın çekin güvenilirliği konusunda yaptığı araştırmada mağdur koruma çeki faksлады ve konunun açığa çıkması üzerine sanığın çekteki miktar kısmını okunamayacak şekilde karalayıp çek aslını mağdur kuruma iade ederek alacağını alması ve mağdurun kurumun da şikayetinden vazgeçmesinden ibaret olayda, sanığın yasa gereği bulunması gereken unsurları taşıyan çeki karalamak suretiyle resmi belge niteliğini kaybetmesi karşısında; eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 205. maddesine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeyerek, suç vasfında yanılıgı sonucu memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği suçundan hüküm kurularak fazla ceza tayini... ” Yarg. 11. CD. 07.02.2012 gün, 2009/17024 Esas, 2012/1156 Karar için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 184.

ilişkin yapılan sahteciliktir. Bir görüşe göre gerçek bir belgedeki imzanın değiştirilmesi halinde gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi değil, imzanın taklidi vardır ve bu durum bütün belgenin sahteliği demektir.⁴⁹ Diğer bir görüşe göre ise, imzanın değiştirilmesi fiilinde taklit değil, değiştirme söz konusudur.⁵⁰

Belirtmek gerekir ki, gerçek bir resmi belgeyi değiştirmek fiili, belgede değişikliğin yapılması ile tamamlanır. Özel belgede sahtecilik suçunda (TCK m. 207) olduğu gibi suçun oluşması için sahte belgenin kullanılması gerekmeyip, Kanunda değiştirilen belgenin kullanılması ayrı bir seçimlik bir hareket olarak düzenlenmiştir.

TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek seçimlik hareketi belgenin düzenleyeni dışında herkes tarafından işlenebilir.⁵¹ Zira bu hareketin belgenin düzenleyicisi tarafından işlenmesi halinde TCK'nın 204/2. maddesindeki kamu görevlinin resmi belgede sahteciliği suçu oluşur. Belgeyi düzenlemeye yetkili olan kişinin belgeyi değiştirmesi halinde, TCK'nın 204/1. maddesinin ikinci seçimlik hareketinin ortaya çıkabilmesi için düzenleyenin belgeyi sonradan değiştirmeye yetkili olmaması gerekir.⁵²

Madde metninde de açık bir şekilde belirtildiği gibi, gerçek bir belgede yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Bu nedenle, belgede yapılan değişikliğin özel bir incelemeye tabi tutulmaksızın beş duyu ile rahatlıkla anlaşılabildiği durumda belgede yapılan sahtecilik aldatıcı nitelikte olmadığından resmi belgede sahtecilik suçu oluşmaz.

2.2.5.2.3. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun üçüncü seçimlik hareketi 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesinde yer alan *“sahte resmi belgeyi kullanmak”* fiilidir.

TCK'nın 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçunun madde gerekçesinde; *“kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukuki ilişkide*

⁴⁹ Saltelli e Romano – Di Falco, nakleden Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 414.

⁵⁰ Manzini, nakleden Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 414.

⁵¹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 187.

⁵² Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 617.

veya herhangi bir işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır’’ açıklaması ile kullanmanın mahiyeti açıklanmıştır.

Kullanma, sahte bir belgeyi elinde bulunduran kişinin, bu belgeyi bir hukuki ilişkide veya hukuki bir işlem tesisinde muhatabının dikkatine sunarak belgenin ulaşılabilir ve algılanabilir hale getirilmesini sağlamaktır.⁵³ Sahte bir pasaportun gümrükte işlemler için kullanılması, sahte bir sürücü belgesinin trafik polisine gösterilmesi, sahte bir bononun ciro edilmesi kullanmak suretiyle belgede sahtecilik fiillerine örnektir.

Belgenin herhangi bir şekilde değil, ispat vasıtası yani hukuki anlamda kullanılması gerekir. Bu nedenle sahte belge gerçek bir belge olsaydı hangi amaç için kullanılacak idiye aynı amaca hizmet etmek için kullanılmalıdır.⁵⁴

765 sayılı mülga TCK’da sahte resmi belgeyi kullanma fiili ayrı bir maddede düzenlenmişti. Kanunun 346. maddesinde; ‘*Bir kimse sahtekarlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse, mezkur varaka resmi evraktan ise 342... maddelerine göre ceza görür.*’ şeklinde düzenlenmişti. Buna göre, failin kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılabilmesi için, sahte bir resmi belgenin düzenlenmesi veya gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi fiillerine iştirak etmemiş olması aranırdı. Buna paralel olarak mülga Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, sahte bir resmi belgenin düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi fiilini işleyen kişinin bu belgeyi kullanması halinde, kullanma cezalandırılmayan sonraki hareket olarak kabul edildiği için, fail sahte bir resmi belgenin kullanılması fiilinden değil, sahte bir resmi belgenin düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi fiillerinden cezalandırılırdı. Mülga Kanundaki bu düzenleme nedeniyle sahte belgeyi düzenleyip sonra kullanan suçlular, sadece kullanma fiilini gerçekleştiren faillere göre zamanaşımı bakımından daha avantajlı durumdaydılar⁵⁵ ki bu durum ceza adaleti açısından doğru olmayan bir düzenlemeydi.

⁵³ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 732-733.

⁵⁴ Güngör, **a.g.e.**, s. 87; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 850.

⁵⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s. 194.

5237 sayılı TCK'da ise sahte bir resmi belgeyi kullanmak fiili ayrı bir maddede düzenlenmeyip, 204. maddede düzenlenen belgede sahtecilik suçlarında seçimlik bir hareket olarak düzenlenmiştir. Sahte belgeyi kullanan fail sahtecilik fiilini yapan kişi olsun ya da olmasın her iki ihtimalde de ortada tek bir resmi belgede sahtecilik suçu olacaktır. Kanunda sayılan birden fazla seçimlik hareketin fail tarafından gerçekleştirilmiş olması halinde bu husus cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirmesi aşamasında dikkate alınacaktır. Yine 765 sayılı mülga TCK'dan farklı olarak, sahte belgeyi kullanan fail sahte bir resmi belgenin düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi fiillerine katılmış olsun ya da olmasın suç bakımından zamanaşımı süresi kullanma fiilinin tamamlandığı an başlayacaktır.

Kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunun konusu olan belge, ya bir resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi şeklinde ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi şeklinde oluşturulmuş olabilir. Bu belgenin, kullanma suçunun faili tarafından ya da üçüncü bir kişi tarafından oluşturulmuş olmasının suçun oluşumu bakımından bir önemi yoktur.⁵⁶ Yine, kullanılan belgenin bilinçli bir şekilde sahte olarak oluşturulmuş bir belge olması şart olmayıp dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle sahte oluşturulmuş bir belgenin fail tarafından bu özelliği bilinerek kullanılması durumunda da suç oluşur.⁵⁷

Kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması her olayda fiilin işleniş şekline göre farklılık göstermektedir. Kimi hallerde sahte resmi belge tek seferde kullanılıp suç tamamlanırken bazı hallerde ise kullanma suçu müteaddit defa ya da kesintisiz suç şeklinde işlenebilmektedir.

Kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu zamanaşımı ve zincirleme suç hükümleri bakımından önem teşkil eder.⁵⁸ Örneğin, hakkında arama kararı olan

⁵⁶ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 733.

⁵⁷ "Sanığın aldatma kabiliyeti olan sahte kamu ulaşım biletini sattığının anlaşılması karşısında; eyleminin 765 sayılı TCK'nın 325 ve 5237 sayılı TCK'nın 204/1 maddelerinde öngörülen suç oluşturduğu düşünülmeden yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK'da suç olmadığından bahisle yazılı biçimde beraat kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunduğu... bozulmasına" şeklinde verilen kararda, Yargıtay sanığın sattığı biletin sahte olduğunu bilmesini suçun oluşumu için yeterli kabul etmiştir. Yarg. 4. CD. 08.07.2007 gün, 717/4384 sayılı karar, ayrıntı için bkz, Şan, **a.g.e.**, s. 160.

⁵⁸ Gökçen'e göre; "ister resmi belgede ister özel belgede sahtecilik suçu olsun, "kullanmak" suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçunun ne zaman tamamlandığı hususuna açıklık getirmek,

bir kişi yakalanmamak amacıyla sahte bir nüfus cüzdanı düzenleyerek resmi belgede sahtecilik suçu işlemiş olur. Bu sahte nüfus cüzdanının düzenlenmesi ile suç tamamlandığı için fail sahte belgeyi kullanmasa bile suç işlenmiştir. Fail bu belgeyi kullanarak hastanede muayene edildiğinde resmi belgede sahtecilik suçu ikinci kez işlemiş olmaz, suçun seçimlik hareketlerinden birini oluşturan kullanmak ile suç, aynı konu üzerinde tekrar işlenmektedir. Bu somut olayda her ne kadar belgede sahtecilik suçunun birden fazla seçimlik hareketi gerçekleşmiş, yani suç müteaddit defa işlenmiş ise de ortada tek bir resmi belgede sahtecilik suçu vardır. Zira suçun konusunun aynı olması şartıyla suçun müteaddit defa işlenmiş olması tek bir resmi belgede sahtecilik suçunun olduğu gerçeğini değiştirmez. Burada dikkat edilmesi gereken husus, zamanaşımı sahte nüfus cüzdanının düzenlendiği anda değil, kullanmanın tamamlandığı andan itibaren başlar.⁵⁹ Sahte nüfus cüzdanının birden fazla kez kullanılması halinde de tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilecektir ve zamanaşımı son kullanma tarihinden itibaren başlayacaktır.

Uygulama sıklıkla sahte sürücü belgesinin kullanılması suretiyle belgede sahtecilik suçu işlenmektedir. Sahte bir sürücü belgesinin düzenlenmesi ya da gerçek bir sürücü belgesinin değiştirilmesi fiillerine katılmaksızın sadece sahte sürücü belgesinin taşınması halinde suç oluşmaz, zira sahte sürücü belgesini taşıma “*kullanma*” anlamına gelmez. Bu sahte sürücü belgesi ile trafiğe çıkılması veya kimlik yerine ibraz edilmesi halinde suç vücut bulacaktır. Zira, kullanma belgenin ulaşılabilir hale getirilmesi, başka bir deyişle belgenin alenileştirilmesi olarak da

özellikle dava zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilirliği bakımından büyük önem taşımaktadır”, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 195.

⁵⁹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 196; “ Resmî belgede sahtecilik suçu ise 5237 sayılı TCK’da (m.204/1) “seçimlik hareketli” bir suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi (sahte bir varaka tanzimi), gerçek bir resmî belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi (hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyleme) veya sahte resmî belgenin kullanılması durumunda (sahte bir varakayı bilerek kullanma) suç oluşacaktır. Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile tamamlanabilen suçlardır. Seçimlik hareketlerin tamamının işlenmesi şart olmayıp, bir tanesinin işlenmesi suçun oluşması için yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birkaçı ya da hepsi birlikte işlenmiş olsa dahi tek suç oluşacak, ancak bu durum temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulabilecektir. Seçimlik hareketlerden birisi tamamlanmış ise diğeri teşebbüs aşamasında kalsa dahi suç tamamlanmış kabul edilecektir. Bu suçlarda, suç tarihi en son seçimlik hareketin yapıldığı tarih olup dava zamanaşımı da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır...” YCGK. 09.05.2019 gün, 2019/196 Esas, 2019/392 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 20.11.2020.

nitelendirilmektedir.⁶⁰ Ayrıca sahte sürücü belgesi kullanılarak trafiğe çıkıldığı süre boyunca resmi belgede sahtecilik suçu işlenmeye devam etmektedir. Bu anlamda kullanma kesintisiz (mütemadi) suç şeklinde gerçekleşmektedir.

Sahte bir resmi belgenin kullanılmış sayılması için failin egemenlik alanından çıkması yeterli değildir.⁶¹ Örneğin notere emanet olarak bırakılan sahte bir belge kullanılmış sayılmaz. Çünkü, kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için, sahte belgenin bir hukuki ilişkide veya herhangi bir işlem tesisinde kişilerin dikkate almasını sağlamak gerekir. Bu anlamda yukarıda verilen örnekte olduğu gibi, notere emanet olarak bırakılan sahte bir belgenin muhatabın dikkatine sunularak ulaşılabilir ve algılanabilir hale getirilmesi amaçlanmamıştır. Burada belgenin kullanılması için yapılan bir hazırlık hareketi söz konusudur ve ceza hukukuna göre, hazırlık hareketleri cezalandırılmaz.

2.2.5.3. Kamu Görevlisi Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre:

“(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan ayıran en önemli fark, suça konu belgeler, kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgelerdir.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda, herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda kanunun saydığı seçimlik

⁶⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 193.

⁶¹ Güngör, **a.g.e.**, 87.

hareketlere ek olarak ‘gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek’ seçimlik hareketine yer verilmiştir.

2.2.5.3.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun kanunda ilk sayılan seçimlik hareketi olan resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek fiili, aslında mevcut olmayan bir belgenin mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmesi, oluşturulması, meydana getirilmesidir.

Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun tüm seçimlik hareketlerinde olduğu gibi sahte resmi belge düzenlemek seçimlik hareketinde de suça konu belgenin kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlenmiş belge olması gerekir.⁶²

Kamu görevlisinin sahte resmi belge düzenlemesinden bahsedebilmek için, gerçek belgeyi düzenlemeye yetkili makama ait unvan ve şekiller ile belgeyi imzaya yetkili kamu görevlisinin imzası belgede yer almalıdır.⁶³ Bu unsurları taşımayan bir belgenin söz konusu olması halinde, ortada suça konu olabilecek resmi bir belge bulunmadığından, resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilemez.⁶⁴

Resmi belgeyi sahte olarak düzenleme seçimlik hareketi bakımından, kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu bir resmi belgeyi, başkasının imzasını taklit ederek düzenlemesi hali, bu fiilin gerçekleşmesine neden olur⁶⁵. Başka bir anlatımla, bu seçimlik hareket, taklit suretiyle yani, belgenin düzenleyeni görünen kişiden başka bir kişi tarafından gerçekleştirilmesini ifade eder. Bu nedende bu seçimlik hareket doktrinde ‘*taklit*’ olarak ifade edilmiştir.⁶⁶ Maddede geçen ‘*sahte olarak düzenlemek*’ ibaresinin ‘*taklit etmek*’ olarak değerlendirilmesi gerektiği, aksi durumda aynı fıkra da geçen ‘*resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemek*’ fiili ile ‘*gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek*’ fiilinin birbirinden ayrılmasının mümkün

⁶² Meran, **a.g.e.**, s. 499.

⁶³ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 730.

⁶⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 325-326.

⁶⁵ Güngör, **a.g.e.**, s. 90.

⁶⁶ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 422; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s. 854; Meran, **a.g.e.**, s. 494.

olmadığı savunulmuştur.⁶⁷ Bu seçimlik hareket için ‘‘kamu görevlisinin resmi belgede maddi sahteciliği’’⁶⁸ de denilmektedir.

Bir görüş, TCK’nın 204/2 fıkrasında yer alan ‘‘sahte resmi belge düzenlemek’’ seçimlik hareketi ile ‘‘gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek’’ seçimlik hareketlerini birbirinden ayırmak için, sahte resmi belge düzenlemek seçimlik hareketinin taklit sureti ile gerçekleştirilebileceğinin kabulünde zorunluluk olduğunu ifade etmiştir.⁶⁹

Doktrinde kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi ancak gerçeğe aykırı olarak düzenleyebileceği, çünkü kişinin bizzat düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi sahte olarak düzenlemesinin faydasız olduğu, zira resmi bir belge düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisi sahtecilik yapmak istediği takdirde neden önce gerçek bir belge düzenleyip de sonra aynı belgede taklit yapma gereği duysun denilerek, yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda inceleme konusu seçimlik hareketin uygulama yeteneğinden yoksun olduğu savunulmuştur.⁷⁰

Karşı görüşte olan yazarlar ise, kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi başkasının imzasını taklit edilerek düzenlemesinin mümkün olduğundan bahisle bu görüşe katılmamışlardır.⁷¹ Buna göre, birden fazla kişinin bir resmi belgeyi düzenleme yetkisine sahip olduğu belgelerde taklit suretiyle kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği mümkündür. Örneğin; birden fazla doktorun imzasının gerektiği sağlık raporlarında bir doktorun diğerlerinin imzasını taklit ederek bir sağlık rapor düzenlemesi, yine dekan ve rektörün imzalarının birlikte bulunması gereken bir üniversite diplomasında dekan ya da rektörden birinin diğerinin imzasını taklit etmek suretiyle bir üniversite diploması düzenlemesi halinde kamu görevlisinin resmi belgeyi sahte olarak düzenlemesi söz konusu olur.

⁶⁷ Toroslu, **a.g.e.**, s. 215.

⁶⁸ Toroslu, **a.g.e.**, s. 237; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 506-507.

⁶⁹ Toroslu, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁰ Erman, **Sahtekarlık Suçları.**, s. 422.

⁷¹ Güngör, **a.g.e.**, s. 90; Gökçen, **a.g.e.**, s. 327; Üstüner, **a.g.e.**, s. 42.

Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek seçimlik hareketinde, sahtecilik belgenin tamamına ilişkin olabileceği gibi bir kısmına ilişkin de olabilir.⁷² Örneğin; noterin düzenlemiş olduğu bir borç senedinin altına sonradan borcun ödendiğine dair şerh düşmesi gibi. Kısmi sahtecilikte belgeye yapılan ilavelerin belgenin düzenlenmesinden sonra gerçekleşmesi gerekir. Aksi halde, belgenin tanzimi sırasında yapılan eklemeler, resmi belgeyi sahte olarak düzenleme değil, gerçeğe aykırı belge düzenleme seçimlik hareketine vücut verir.

Kamu görevlisinin görevi dolayısıyla düzenlemiş olduğu belgelerdeki sahtecilikler de TCK'nın 204/2. maddesi kapsamında değerlendirilebilir.⁷³ Örneğin; öğrencinin talebi üzerine verilen öğrenci belgesi fakülte yöneticileri bakımından görevleri dolayısıyla düzenledikleri belgeler olup bunlarda yapılan sahtecilik fiilleri de TCK'nın 204/2. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir.

2.2.5.3.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak surette değiştirilmesinin kamu görevlisi tarafından işlenebilmesi için öncelikle gerekli bütün unsurlarını haiz gerçek bir belgenin mevcut olması gerekir. Kamu görevlisi, ancak bizzat düzenlediği veya kendisinden önce yetkili kişilerin düzenlemiş olduğu gerçek bir belge üzerinde, belgenin bütün unsurlarının tamam olup ispat vasıtası niteliğini kazandıktan sonraki aşamada değişiklik yapmak suretiyle bu seçimlik hareket gerçekleştirilmektedir.⁷⁴ Bu nedenle, suça konu sahte belge kamu görevlisinin görevi gereği düzenlenmiş bir belge olmadığı takdirde herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır (TCK m. 204/1).

Gerçek bir resmi belge, belgeyi oluşturan kişinin elinden çıktıktan sonra düzenleyenin üçüncü kişiden farkı kalmayacaktır. Aksi takdirde, belgeyi düzenleyenin belge üzerinde sürekli değişiklik yapma imkanı varmış gibi bir durum

⁷² Şan, a.g.e., s.110.

⁷³ Koca/Üzülmöz, **Özel Hükümler**, s. 730.

⁷⁴ Koca/Üzülmöz, **Özel Hükümler**, s. 732.

söz konusu olacaktır ki bu mümkün değildir.⁷⁵ Burada dikkat edilmesi gereken husus, belge tamamlanana kadar düzenleyenin belge üzerinde yaptığı değişiklikler, ilaveler vs. düzeltme niteliğinde olup tahrif ve tağyir değildir.⁷⁶ Zira düzenleyenin belge üzerinde tasarruf yetkisi henüz kalkmamış, belge düzenleyenden koparak tamamlanamamış, hukuki sonuç doğurmaya başlamamıştır. Ne zaman ki belge tamamlanırsa artık bundan sonra düzenleyen tarafından belge üzerinde yapılan değişiklikler de belgede sahtecilik suçuna vücut verecektir.⁷⁷

Her ne kadar gerçek bir belge tamamlandıktan sonra artık düzenleyenin belge üzerinde tasarruf yetkisi kalkmış ise de, belgede maddi hataların söz konusu olması halinde yapılan düzeltmeler suç oluşturmaz. Çünkü bu halde yapılan düzeltmeler belgenin sakatlanmasına değil, belgenin tamamlanmasına yöneliktir. Bir düzeltmenin maddi hata sayılabilmesi için, belgenin düzeltmeden önce, yanlış düzenlenmiş olduğunun açıkça anlaşılması gerekir. Bu yanlışlık ilk bakışta anlaşılmıyorsa, maddi hatanın varlığından bahsedilemeyecek, dolayısıyla yapılan düzeltmenin suç oluşturduğu kabul edilecektir.⁷⁸ Örneğin, duruşma katibinin tanığın 500 dediğini 5000 diye duyup tutanağa böyle geçerse maddi hata söz konusu olur. Yine, düzenlenen bir resmi belgeye sehven isim, tarih, numara vb. hususların yanlış yazılması maddi hataya örnektir. Bu durumlarda, maddi hatalar paraflanıp mühürlenmek suretiyle açıkça anlaşılır şekilde değiştirilip düzeltilebilir.⁷⁹

Bu seçimlik harekette, kamu görevlisi tarafından belgede değişiklik yapılarak belgenin sanki baştan itibaren değişiklikten sonraki içeriğe sahip olduğu izlenimi uyandırılmaya çalışılmaktadır.

Gerçek bir resmi belge düzenlendikten sonra, belgedeki bazı hususların yanlış ya da eksik yazıldığı düşüncesi ile kamu görevlisi tarafından belge ortadan kaldırılarak tekrar yeni bir belge tanzim edilmesi halinde, bu fiil ‘*resmi belgeyi yok etme*’ suçunu oluşturacaktır.⁸⁰ Yargıtay bir kararında, ihtiyati tedbir kararında

⁷⁵Güngör, **a.g.e.**, s. 85.

⁷⁶ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 270.

⁷⁷ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 411.

⁷⁸ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 412.

⁷⁹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 328.

⁸⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 328.

eksiklikler olduğu düşüncesi ile belgeyi yırtıp tekrar yenisini yazan hakimın fiilinin niteliğini değerlendirmiş ve sanığın eyleminin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğuna karar vermiştir.⁸¹

Son olarak belirtmek gerekir ki, tüm belgede sahtecilik suçlarında olduğu gibi, gerçek bir resmi belgeyi değiştirmek fiilinin de aldatma kabiliyetine sahip olması gerekir. Ayrıca, kamu görevlisinin gerçek resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi ile suç tamamlanır, ayrıca kullanılması şart değildir.

2.2.5.3.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun kanunda sayılan üçüncü seçimlik hareketi ‘gerçeğe aykırı belge düzenlemek’ tir. Gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiili sadece kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebileceği için herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak TCK’nın 204/2. maddesinde bu seçimlik hareket de sayılmıştır.

Gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiili, 765 sayılı mülga TCK’nın 340. maddesinde düzenlenmişti. Bu maddeye göre; ‘*Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim ve tahrir ederken hakikate muvafık olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir; yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zapt etmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi*

⁸¹ ‘... suç tarihinde, Hayrabolu Asiy Hukuk Hakimi olarak görev yapan sanığın, tanık olarak dinlenen Av. M.T. ve Av. N.A. tarafından müvekkilleri adına bir kısım şirket ve gerçek kişiler aleyhine açtıkları haksız eylemlerin önlenmesi ve muarazanın giderilmesi davasında, 17.01.2003 tarih ve 2003/15 Esas 2003/15-1 müt sayılı ‘ihtiyati tedbir’ kararı verip davacı vekillerine verdikten 15-20 dakika sonra, kararın yanlış olduğu, bir kısım yerlerin eksik bulunduğu belirtilmesi üzerine talep doğrultusunda yeniden aynı sayı ve numara ile bir ihtiyati tedbir kararı verip önceden yazılan ihtiyati tedbir kararını imha ettiğinden bahisle resmi belgeyi yok etmek suçundan açılan davada; ... ister sanığın ve dinlenen bir kısım tanıkların beyanlarında geçtiği şekilde sadece isim yanlışlıklarının, maddi hataların düzeltildiği isterse mahkemenin gerekçesinde belirtildiği gibi önceki kararda olmayan bir kısım ilavelerin yapıldığı kabul edilsin, mahkemece önceki kararda unutulmuş hususlarda karara dokunulmadan da yeni tedbir kararı verilebileceği düşünüldüğünde sanığın haksız olarak resmi belgeyi yok etme ve hak sahibinin belgeyi kullanma imkanını ortadan kaldırma amacının bulunduğu söz edilemeyeceği ancak sanığın savunmada geçtiği şekilde bir kısım maddi yanlışları veya müphem veya açık olmayan hususlarda HUMK’nun 455 ve devamı maddelerinde düzenlenen ‘hükümlerin tavzihi’ müessesesi ya da eksik olan hususlarda anılan Yasanın 101 ve devamı maddelerine göre yeni bir ihtiyati tedbir kararı vermekle yetinmek yerine daha önce yazdığı ve davacı tarafa tebliğ ettiği ve mahkeme kartonuna koyduğu bir kararı kanuna aykırı biçimde yok etmek eyleminin görevde yetkiyi kötüye kullanmak suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılmadan yazılı şekilde karar verilmesi’ Yarg. 11. CD. 27.01.2011 gün, 2010/7224 Esas, 2011/460 Karar, ayrıntı için bkz: Gökçen, a.g.e., s. 329.

veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.’’

5237 sayılı TCK’nın 204/2. maddesinin gerekçesinde; *‘‘kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleşmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi halinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.’’* denilerek gerçeğe aykırı belge düzenlemek eylemi açıklanmıştır.

Her iki Kanunun da yürürlükte olduğu dönemde doktrinde bu seçimlik hareket için içerik sahteciliği ya da fikri sahtecilik ifadeleri kullanılmıştır. Daha önce de açıkladığımız gibi⁸², fikri sahtecilik sahit olan belgenin gerçek olmamasını ifade eder. Gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek sadece kamu görevlisinin işleyebileceği özgü bir suçtur. Zira resmi belge düzenleme yetkisi sadece kamu görevlilerinde olup özel kişilerin böyle bir yetkisi yoktur.⁸³

Kamu görevlilerin görevi, huzurunda gerçekleşen olayları ve açıklanan irade beyanlarını doğru bir şekilde belgelemektir. Bu olayların, açıklanan irade beyanlarının içeriğinin gerçeğe uygun olup olmamasının bir önemi olmayıp, kamu görevlisinin yükümlülüğü bunları olduğu gibi belgelendirmektir.⁸⁴

Gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiili, ya kamu görevlisinin belge düzenlerken, gerçeğe aykırı hususları veya ifadeleri gerçek ve huzurunda gerçekleşmiş gibi göstermesi suretiyle ya da yazmak zorunda olduğu bir ifadeyi yazmamak veya eksik yazması suretiyle gerçekleşir.⁸⁵ Devlet hastanesinde görevli

⁸² Maddi sahtecilik- Fikri sahtecilik ayırımına ilişkin daha önce yaptığımız detaylı açıklama için bkz.: yuk. s. 8-11.

⁸³ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 851.

⁸⁴ Koca/Üzülmöz, **Özel Hükümler**, s. 733; Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 416.

⁸⁵ Güngör, **a.g.e.**, s. 92; ‘‘Beykoz Belediye Başkanlığında evlendirme memuru olarak görev yapan sanık T.E. tarafından onaylanan evlenme beyannamesi ve nüfus cüzdanı örneğinde katılan Tefika’nın nüfus cüzdanında yer alan kayıt no, verildiği yer, veriliş tarihi ve nedenine ilişkin kısımların boş bırakılması, işlemler sırasında Kadıköy Nüfus Müdürlüğünden alınan ve Beykoz Nüfus Müdürlüğüne ibraz edilmek üzere düzenlenmiş olup başka amaçla kullanılmayacağı ibaresini taşıyan nüfus kayıt örneğinin kullanılmış olması, evlendirme memurluğuna ibraz edilen nüfus cüzdanı örneği ve evlendirme beyannamesindeki fotoğrafların da katılana ait dosyada mevcut nüfus cüzdanı fotokopisindeki fotoğrafla aynı olması karşısında; evlendirme başvurusu sırasında katılana ait nüfus cüzdanının ibraz edilmediği ve sanık T.E.’nin sanık A. ile evlenmek için müracaat eden kişinin katılan TEVFİKA olmadığını bilerek evlendirme işlemini gerçekleştirdiği anlaşılmakta; sanıkların

bir doktorun hasta olmayan bir kişi hakkında hasta olduğuna dair rapor hazırlaması, noterin bir vasiyetname düzenlerken murisin ağızından söylemediği bir irade beyanını söylemiş gibi vasiyetname düzenlemesi örneklerinde fikri sahtecilik, yani gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik fiili gerçekteşmiştir.

Bir zabıt katibinin duruşma sırasında tanığın sözlerini zapta tam olarak geçirmemesi durumunda da gerçeğe aykırı resmi belge düzenlenmiş olur. Bu örnekte olduğu gibi inceleme konusu seçimlik hareket icrai hareketle işlenebileceği gibi ihmali hareketle de işlenebilir.

Fikri sahtecilikten bahsedebilmek için sahteciliğin belge düzenlenirken gerçekteşmesi gerekir. Zira, belge tamamlandıktan sonra belgede yapılan ekleme, silme, karalama vs. gibi değişiklikler gerçekte bir belgenin değiştirilmesi fiiline vücut verecektir.

2.2.5.3.4. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun TCK'nın 204/2. maddesinde sayılan son seçimlik hareketi *'sahte resmi belgeyi kullanmak'*tır.

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketi olan sahte resmi belgeyi kullanmak fiili bakımından yukarıda yaptığımız açıklamalar, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun sahte resmi belgeyi kullanmak seçimlik fiili yönünden de genel olarak geçerlidir.

Yukarda açıkladığımız gibi, kullanma, sahte bir belgeyi elinde bulunduran kişinin, bu belgeyi bir hukuki ilişkide veya hukuki bir işlem tesisinde muhatabının dikkatine sunarak belgenin ulaşılabilir ve algılanabilir hale getirilmesini sağlamaktır.⁸⁶

eylemlerinin 765 sayılı TCK'nun 339/1 (5237 sayılı TCK'nun 204/2) maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeden..." Yarg. 11. CD. 15.01.2014 gün, 2013/23477 Esas, 2014/698 Karar. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T 19.11.2020.

⁸⁶ Koca/Üzölmez, **Özel Hükümler**, s. 732-733.

Doktrinde, kısmen sahte belge düzenlenmesi ya da değiştirilmesi halinde kullanmanın bu sahte kısımlara ilişkin olması gerektiği savunulmuştur.⁸⁷

Kamu görevlisinin kullanmak suretiyle resmi belgede sahteciliği suçunda, kullanmanın, failin göreviyle bağlantılı olması gerekir.⁸⁸ Şayet kamu görevlisinin kullandığı sahte belge göreviyle bağlantılı değilse, kamu görevlisinin üçüncü bir kişiden bir farkı olmayacağı için TCK'nın 204/1. maddesi uygulama alanı bulacaktır.

İnceleme konusu seçimlik hareket bakımından, fail olan kamu görevlisinin, göreviyle bağlantılı olarak resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçeğe aykırı belge düzenleyen ya da gerçek bir resmi belgede başkalarını aldatacak şekilde değişiklik yapıp aynı zamanda kullanan kişi olması ile bu belgenin sahte olduğunu bilerek kullanması arasında suçun oluşumu bakımından bir fark yoktur. Zira kanun maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Örneğin, eczacının sahte ilaç küpürü ve fatura düzenleyip getirdiğini bilen kamu görevlisinin bunları kullanarak bedelini ödemesi halinde, eczacı bakımından sahte resmi belge düzenlemek ve kullanmak üzere kanunun iki seçimlik hareketi ihlal edilmiş olur ve fail TCK'nın 204/1. maddesi uyarınca cezalandırılacaktır. İlaç küpürü ve faturanın sahte olduğunu bilmesine rağmen bedeli ödeyen kamu görevlisi bakımından ise sahte resmi belgeyi kullanma seçimlik hareketi gerçekleşmiş olur ve fail TCK'nın 204/2. maddesi uyarınca cezalandırılacaktır.⁸⁹

2.3. MANEVİ UNSUR

Suçların bir diğer unsuru olan manevi unsur, kişi ile işlenen fiil arasındaki manevi bağı ifade etmektedir. Bir kişinin gerçekleştirdiği fiilin manevi unsurunun bulunması halinde kanunda yasaklanan haksız davranış gerçekleşmiş olacaktır. Şayet kişi ile gerçekleştirdiği davranış arasında manevi bir bağ yoksa tipiklikten bahsedilemeyecek, dolayısıyla suçun varlığından söz edilemeyecektir.⁹⁰

⁸⁷ Artuk./Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 657; Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 526.

⁸⁸ Şan, **a.g.e.**, s. 116.

⁸⁹ Gökcan, **a.g.m.**, s. 112.

⁹⁰ Özgenç, **a.g.e.**, s. 227; Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 139.

Doktrinde ve yargı kararlarında, belgede sahtecilik suçlarının manevi unsuru bakımından kastın arandığı konusunda fikir birliği olmakla birlikte, bu kasttan ne anlaşılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre, resmi belgede sahtecilik suçunu işleyen failin, zarar verebilme ihtimalini öngörmüş olması gerekir.⁹¹ Buna göre, işlenen fiilde özellikle zarar verme niyeti aranmamakta, sadece suç işlendiği sırada başkalarının veya toplumun zarar görebileceği ihtimalinin fail tarafından öngörülmüş olması gerekir.

Diğer bir görüşe göre, kastla işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçlarında, suçun oluşumu bakımından failin muhatabını aldatma kastıyla hareket edip etmediğinin araştırılması gerekir. Zira failin sahtecilik kastıyla hareket edip etmediğinin belirlenmesinde hareket noktası failde aldatma kastının varlığına bağlanmıştır, ayrıca failin fiil sonucunda bir zarar meydana gelebileceğini öngörmüş olması gerekli görülmemiştir. Örneğin, bir senette borçlunun talebi ve rızasıyla değişiklik yapılması halinde, değişiklik yapan kişide aldatma amacı olmadığından suç oluşmaz.⁹²

Başka bir görüş ise, belgede sahtecilik suçlarında, kanuni tanımdaki fiillerin fail tarafından bilerek ve istenerek icra edilmesinin yeterli olduğunu, ayrıca kanuni düzenlemede gösterilmeden başkaca unsurlar aranamayacağını ifade etmiş, uygulamada çözülmesi zor meselelerin kast kavramı genişletilerek çözülmeye çalışıldığı ve bu nedenle yanlış sonuçlara varıldığı, oysa kast dışında taksir ve hata gibi ceza hukuku argümanlarıyla meselelerin çözülebileceğini savunmuştur.⁹³

Yargıtay yerleşmiş içtihatlarında manevi unsur olarak kastı aramakla birlikte, suçun oluşumu için zarar verme bilinç ve iradesiyle hareket edilmesi gerektiğini kabul etmiştir.⁹⁴

⁹¹ Çetin/Malkoç, **a.g.e.**, s. 184; Erman-Özek, **a.g.e.**, s. 275; Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 729.

⁹² Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 734.

⁹³ Gökcen, **a.g.e.**, s. 236-237.

⁹⁴ “Adli Tıp Kurumu raporunda çek üzerindeki yazı ve imzaların sanık ...’ya ait olmadığı tespit edilmiş ise de; sanık ...’nın tüm aşamalarda alınan ifadelerinde, çekin kendi şirketine ait olduğunu ve borcu kabul ettiğini beyan etmesi karşısında; ayrıntısı Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında da belirtildiği üzere, belgede sahtecilik suçlarında önceden verilen rıza üzerine borçlu yerine onun imzasının atılmasında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket

Kanaatimizce, resmi belgede sahtecilik suçları, suçun taksirle işlenebileceği yönünde kanunda bir düzenleme olmadığına göre⁹⁵ ancak kasten işlenebilir. Yine, suçun kanuni tarifinde herhangi bir amaç veya saik aranmadığına göre kastın varlığı yeterlidir ve suçun oluşumu bakımından failin muhatabını aldatma kastıyla hareket etmiş olması yeterlidir.

Failin kasten hareket ettiğinin kabulü bakımından sahteciliğe konu ettiği belgeyi hukuki bir kavram olarak bilmesi gerekli olmayıp, hukuken önem arz eden bir şey olduğu konusunda bir tasavvurunun olması, belgenin resmi bir belge olduğunu bilmesi yeterlidir.

Belirtmek gerekir ki resmi belgede sahtecilik suçları olası kastla da işlenebilir.⁹⁶ TCK'nın 21/2. maddesine göre olası kast; *“Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde, olası kast vardır.”* şeklinde ifade edilmiş ve cezada indirim sonucu

edilmediğinden suç kastından söz edilemeyeceği, sanık ...'nin borcu ve imzayı kabul etmesi karşısında, çeki bir başka kişinin imzalaması halinde resmi belgede sahtecilik suçunun kanuni unsurlarının oluşmayacağı anlaşılmakla, nitelikli dolandırıcılık suçundan sanıkların beraati ile resmi belgede sahtecilik suçundan sanık ...'nin beraatine yönelik mahkemenin kabulünde isabetsizlik görülmemiştir.” Yarg. 15. CD. 15.06.2020 gün, 2019/11202 Esas, 2020/5600 Karar, “Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında açıklandığı ve Dairemizin benzer birçok kararında vurgulandığı üzere, belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmelidir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan failde mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının kastı ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımnı de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz.” Yarg. 11. CD. 08.06.2020 gün, 2019/11498 Esas, 2020/2777 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 23.11.2020.

⁹⁵ “Sanığın ...ve ... adına düzenlenmiş bireyselleştirilmiş eğitim çalışma ve rehabilitasyon planında sahtecilik yapmak suretiyle üzerine atılı kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin kabul olunduğu somut olayda; sanık yapmış olduğu savunmalarında suça konu belgeyi diğer sanığın alıp imzası eksik olan ...'e imzalatıp getireceğini söylediği ve ertesi gün imzalanmış şekilde getirdiğini kendisinin de bunun üzerine belgeyi imzaladığını beyan etmesi ...'in de tanık olarak vermiş olduğu ifadesinde söz konusu belgeleri ...'in yanında çalışan ...vasıtasıyla gönderdiğini fakat kendisinin imzalamadığını beyan etmesi karşısında; sanığın resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak ettiğine dair her türlü şüpheden uzak somut delil bulunmadığı fakat sanığın işinde gerekli dikkat ve özeni göstermeden söz konusu belgeleri imzalayarak 5237 sayılı TCK'nun 257/2. maddesinde düzenlenen görevi ihmal suçunu işlediği gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulmuş olması...” Yarg. 11. CD. 27.03.2017 gün, 2015/10409 Esas, 2017/1528 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T.12.11.2020.

⁹⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 855.

bağlanmıştır. Örneğin, bir avukatın müvekkilinin yargılamada ispat vasıtası olarak kullanması için kendisine verdiği resmi bir belgenin sahte olabileceğini öngörmesine rağmen, buna kayıtsız kalarak sahte belgeyi dosyaya ibraz etmesi halinde olası kastla kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olur.⁹⁷

Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızasının varlığı halinde, failin fiili işlerken zarar vermek bilinc ve iradesi ile suçu işlemediğinden suç işleme kastının olmadığı, dolayısıyla suçun manevi unsuru itibariyle oluşamayacağı yönünde kararlar vermektedir.⁹⁸

Doktrinde bir görüş, uygulamada sıklıkla gerçekleşen bu tip olaylarda, failde zarar verme bilinc ve iradesi olmadığı için değil, fail muhataplarını aldatma maksadıyla hareket etmediğinden dolayı sahtecilik yapma kastının olmadığı savunarak Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarını eleştirmiştir.⁹⁹

Diğer bir görüşe göre ise, her ne kadar rıza bir hukuka uygunluk nedeni değilse de, fail rızayı bir hukuka uygunluk sebebi zannetmiş ise, o takdirde olayın

⁹⁷ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s. 951; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 737.

⁹⁸ Yüksektepe, **a.g.e.**, s. 255-256; "Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında açıklandığı ve Dairemizin benzer birçok kararında vurgulandığı üzere: belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmelidir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan veya onun yerine imza atan failde mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının kastı ortadan kaldırabilmesi için failin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımni de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; sanığın suça konu çekleri katılanın rızası ve bilgisi dahilinde kendisinin düzenlediğini savunması, katılanın çek hesabı açarak aldığı çek koçanlarını sanığa vermesi ve 22.12.2015 günlü dilekçesinde suça konu çeklerin bilgisi ve rızası dahilinde imzalandığını beyan etmesi karşısında; sanığın zarar verme bilinciyle hareket etmediği anlaşılmakla, manevi unsuru oluşmayan suçtan beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde mahkûmiyetine hükümlenmesi..."Yarg. 11. CD., 07.03.2016 gün, 2014/18017 Esas, 2016/1972 Karar, "Sanıkların resmi belgede sahtecilik suçunu işlediklerinin iddia olduğu olayda; sanıkların savunmaları ve tüm dosya kapsamından zarar verme bilinciyle hareket ettiklerini ve dolayısıyla suç işleme kasıtlarını gösteren herhangi bir delilin elde edilememiş olması nedeniyle atılı suçun kasıt (manevi) ögesi itibariyle oluşmadığını kabul eden mahkemenin takdirinde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir." "Yarg. 11. CD. 19.09.2019 gün, 2017/11014 Esas, 2019/6490 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 27.11.2020.

⁹⁹ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 735.

hata (TCK m. 30) kurumu çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir, meselenin kastla çözülmeye çalışılması doğru değildir.¹⁰⁰

Gerçekten de Yargıtay'ın fiilin kast unsurunu içermediği yönündeki bu kararları, kastın suçun maddi unsurlarının bilerek gerçekleştirilmesine ilişkin TCK'nın 21/1 hükmü karşısında kabul edilebilir gözükmemektedir. Bu nedenle, bizim de katıldığımız görüşe göre, somut olayın hata hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi daha isabetli olacaktır.

2.4. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Suçun bir unsuru olan hukuka aykırılık unsuru, işlenen fiile hukuk düzeni tarafından cevaz verilmemesini¹⁰¹, fiilin bütün hukuk düzeni ile çelişki ve çatışma içinde bulunması anlamına gelir. Ceza kanunları tarafından yasaklanan bir fiilin işlenmesindeki koşullar göz önünde tutularak faile ceza verilmesini önleyen ve fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırarak meşru hale getiren nedenlere hukuka uygunluk nedenleri denilmektedir.

Belgede sahtecilik suçlarında hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilirliği doktrinde tartışma konusu olmuş ve özellikle TCK'nın 25. maddesinde düzenlenen meşru savunma ile TCK'nın 26. maddesinde düzenlenen ilgilinin rızası bu anlamda önem taşımaktadır.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları, mahiyeti gereği ilgilinin rızası, meşru savunma ve hakkın kullanılması çerçevesinde işlenmeye uygun fiiller değildir. Ancak "görevin ifası" bir hukuka uygunluk sebebi olarak uygulanabilir.¹⁰²

2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilat Kanunu'nun 6. maddesinin ilk fıkrasının e bendine göre; "İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişiler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin

¹⁰⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 242; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 854.

¹⁰¹ Özgenç, **a.g.e.**, s. 282; Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 255; Timur Demirbaş, **Ceza hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 12. Bası, İzmir, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 265-269.

¹⁰² Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 737; Gökçen, **a.g.e.**, s. 358.

kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dökümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir; değiştirebilir ve kullanabilir.’’

Benzer şekilde CMK’nın 139. maddesine göre; belli suçlara ilişkin olarak yürütülen soruşturma kapsamında, işlenmiş ya da işlenecek olan suçlarla ilgili olarak kamu görevlilerinin, gizli soruşturmacı olarak ve delil toplamak amacıyla görevlendirilmesi mümkündür. Buna göre, gizli soruşturmacının kimliği değiştirilebilir ve gizli soruşturmacı bu kimlikle hukuki işlemler yapabilir. Kanunlarda yer alan bu düzenlemeler nedeniyle, hazırlanan belgeler gerçeğe aykırı ise de, görevin ifası kapsamında gerçekleştirilen bu sahtecilikler hukuka aykırı değildir.

Erman’a göre, bir kimsenin haksız bir tecavüzden ya da bir tehlikeden kendisini korumak maksadıyla sahtecilik yapması halinde, meşru müdafaa söz konusu olur. Örneğin, borcunu ödeyen bir kişinin elinde senette yazılı parayı ödediğine dair bir makbuz bulunmadığı ve borcunu ödediği halde bu yazılı delille ihtiyacı olduğu için, alacaklının imzasını taklit ederek sahte bir makbuz düzenlemesi halinde, failin haksız bir saldırı niteliğinde olan ödenmiş senedin yeniden kullanılmasını engellemeye çalışarak kendini koruduğunu, dolayısıyla meşru savunmanın şartlarının gerçekleştiğini ileri sürmüştür.¹⁰³

5237 sayılı TCK’nın 211/1. maddesinde yer alan ve belgede sahtecilik suçları bakımından cezayı hafifletici bir neden olan düzenlemeye benzer bir düzenleme 765 sayılı mülga TCK’nın 347. maddesinde de yer almaktadır. Kanunlarda yer alan bu düzenlemeler dikkate alındığında, gerçek bir durumu belgelemek ve dolayısıyla etkisi altında kalınan haksızlığı önlemek maksadıyla yapılan sahtecilik hallerinde bile kanun koyucu bunu bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmemiş, bu durumu cezada bir indirim sebebi olarak düzenlenmiştir.¹⁰⁴

Resmi belgede sahtecilik suçlarında hukuka aykırılık unsuru bakımından doktrinde en çok tartışılan konu ilgilinin rızasıdır.

Bir kişinin ancak şahsen tasarrufta bulunabileceği konularda açıkladığı rızanın hukuka uygunluk sebebi sayılabileceği ve belgede sahtecilik suçları kamu

¹⁰³ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 284.

¹⁰⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 737; Gökçen, **a.g.e.**, s. 358.

güvenine karşı işlendiğinden dolayı bu konuda açıklanan rızanın hukuken hiçbir anlam taşımadığı ve bu nedenle ilgilinin rızasının belgede sahtecilik suçlarında hukuka uygunluk sebebi olarak gösterilemeyeceği savunulmuştur.¹⁰⁵

Gökçen'e göre, kamu güveninin söz konusu olduğu belgede sahtecilik suçlarında ilgilinin rızasının olması bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez. Bu gibi olaylarda, mağdurun önceden verdiği rızaya dayalı olarak onun imzasını taklit edip belge düzenleyen fail, hakkı olan bir işi yaptığını, bu sebeple hakkın icrası hukuka uygunluk sebebinin var olduğunu düşünmekte, dolayısıyla bir hukuka uygunluk sebebi olan hakkın icrasının varlığı konusunda hataya düşmektedir. Örneğin; failin sahibi oldukları şirketin satın aldığı mal karşılığında şirketi temsile yetkili müdür olan babasının verdiği sözlü izin üzerine şirkete ait çekleri imzalaması somut olayında fail hakkı olan bir işi yaptığını, bu sebeple hakkın icrası hukuka uygunluk sebebinin var olduğunu düşünmektedir. Buna göre fail mağdurun rızasına dayalı olarak hakkı olan bir işi yaptığını düşünmekte, hakkın icrası hukuka uygunluk sebebinin olayda var olduğunu zannetmektedir. Oysa ki belgede sahtecilik suçlarıyla korunmak istenen hukuki değer kamu güveni olduğu için rıza beyanı ve rızaya dayalı olarak hakkın icrası bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez. Bu nedenle bu konunun ‘*hata*’ (TCK m. 30/3) hükümleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁶

Resmi belgede sahtecilik yapılması, bir hak olarak nitelendirilmeyeceğinden hakkın icrasının resmi belgede sahtecilik suçlarında bir hukuka uygunluk sebebi olarak uygulanamayacağı savunulmuştur.¹⁰⁷

Yargıtay yerleşik içtihatlarında belgede sahtecilik suçlarında kastı zarar vermek bilinç ve iradesi olarak tanımlamakta ve bu nedenle mağdurun rızasının olduğu bu gibi durumlarda, konuyu manevi unsur olan kast yokluğu çevresinde değerlendirmektedir.

¹⁰⁵ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 286; Ekinci/Esen, **a.g.e.**, s. 279; Yaşar/Gökcan/Artuç, **a.g.e.**, s. 6214; Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 731.

¹⁰⁶ Gökçen, **a.g.e.**, s. 266-267.

¹⁰⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 853; Gökcan, **a.g.m.**, s. 121.

“ Sanığın, ... Ltd. Şti. temsilcisi olmadığı ve şirket adına çek düzenleme yetkisi bulunmadığı halde suça konu çeki düzenleyip vermek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul edildiği olayda; sanığın, daha önce ... Ltd. Şti.'nde çalıştığını, şirketten alacaklı olduğunu, şirket ortaklarının kendisine güvendiğini, şirketleri adına çek düzenleyebileceğini söylediklerini, katılardan aldığı mallar karşılığında katılana borçlu olduğunu, şirket ortakları olan ..., ... ve ...'e, şirketleri adına alacağına mahsuben çek düzenlemek istediğini söylediğini, onların da rıza göstermesi üzerine çeki düzenlediğini, suç kastının olmadığını savunması; tanıklar ... ve ...'in aşamalarda sanığın savunmalarını doğrulayan beyanlarda bulunmaları karşısında; ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu' nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında da belirtildiği üzere, belgede sahtecilik suçlarında önceden verilen rıza üzerine borçlu yerine onun imzasının atılmasında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinden suç kastından söz edilemeyeceği gibi rızanın açık veya zımni olabileceği cihetle, gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek biçimde belirlenmesi bakımından, ... ”¹⁰⁸

2.5. NİTELİKLİ UNSURLAR

Ceza kanunda yasaklanan fiilin oluşması için varlığı zorunlu olan temel unsurları taşıyan suç tipi, o suçun temel şeklini oluşturur.¹⁰⁹ Kanun koyucu, suçun temel şekline bazı unsurlar ekleyerek bu şartları taşıyan fiili gerçekleştiren failin daha ağır veya daha hafif cezalandırılmasını isteyebilir. İşte bu unsurlara nitelikli unsurlar denir.

Resmi belgede sahtecilik suçları bakımından, TCK'nın 204/3. maddesinde yer alan “resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olması” düzenlemesi suçun konusu olanın belgenin niteliği nedeniyle, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan “suçun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi” düzenlemesi fiilin işlenişi ile güdülen amaç nedeniyle cezayı arttırıcı nitelikli unsurlar olarak, TCK'nın 211. maddesinde yer alan “bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi

¹⁰⁸Yarg, 11 CD., 12.03.2020 gün, 2018/376 Esas, 2020/2440 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> E.T. 20.11.2020.

¹⁰⁹ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 134.

amacıyla sahtecilik'' düzenlemesi ise fail ile mağdur arasındaki ilişki ve fiilin işlenişyle güdülen amaç nedenleri ile cezayı hafifletici nitelikli unsur olarak kanunlarda yer almaktadır.

2.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Unsurlar

2.5.1.1. Resmi Belgenin Kanun Hükmü Gereği Sahteliği Sabit

Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması

5237 sayılı TCK'nın 204/3 maddesine göre; *''Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.''* 765 sayılı mülga TCK'nın 339. maddesinde de benzer bir düzenleme yer almaktaydı.

TCK'nın 204/3. maddesinin gerekçesinde; *''Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Suçun konusunu oluşturan resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Bu hüküm belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek maksadıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır.''* şeklinde açıklanmıştır.

Madde gerekçesinde de belirtildiği gibi, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler, diğer resmi belgelere göre ispat gücü daha fazla olduğu¹¹⁰ ve dolayısıyla kamu güveni daha fazla sarsılacağı için kanun koyucu bu belgeler üzerinde yapılan sahtecilikleri daha ağır bir şekilde cezalandırma gereği duymuştur.¹¹¹

¹¹⁰ Güngör, **a.g.e.**, s. 96; Çetin/Malkoç, **a.g.e.**, s. 158; Tekin, **a.g.m.**, s. 912; Ekinci/Esen, **a.g.e.**, s. 284.

¹¹¹ Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 500.

Resmi belgeler ispat güçlerine göre,¹¹² sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler ve aksi sabit olana kadar geçerli belgeler olarak ikiye ayrılır. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerin üzerindeki kamu güveni ve resmi makamlar önündeki güvenilirlikleri tam olup sahtelikleri ispatlanmadıkça kesin delil niteliği taşırlar. Aksi sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerin ise aksi başka senetlerle ispatlanabildiği için ispat gücü, sahteliği mahkeme ilamı ile sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgelere kıyasla daha azdır.¹¹³

Aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler, HMK'nın 204/2. maddesinde; *“İlgilerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgelerdir.”* şeklinde açıklanmıştır.

765 sayılı mülga TCK'nın 339. maddesinden farklı olarak 5237 sayılı TCK'nın 204/3. maddesindeki düzenleme gereği, bir belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli bir resmi belge olup olmadığı konusundaki kıstas, belgenin bu nitelikte olup olmadığı yönünde kanuni bir düzenlemenin olup olmadığıdır.¹¹⁴ Yürürlükteki Kanunda yer alan bu açık düzenleme ile eski Kanun döneminde hangi belgelerin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olduğu yönündeki belirsizlik ortadan kaldırılmıştır.¹¹⁵

O halde, kanunda açık bir şekilde sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olduğu belirtilen belgelerin dışında kalan tüm belgelerin aksi sabit oluncaya kadar geçerli olan belgeler olduğunu ifade edebiliriz.¹¹⁶

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; *“...Açık bir hüküm sevk edilmiş bulunan hallerde, kanun koyucu resmi varakaları iki grupta mütalaa ederek, bunların bir bölümünü ‘sahteliği ispat oluncaya kadar’ ve diğer bölümünü de ‘hilafî sahte oluncaya kadar’ muteber diye tanımlamaktadır. Bu nedenle kanunda ayrıca açıklama yapılmayan hallerde resmi varakaları, genel kural olarak hilafî sabit*

¹¹² Gündel, **a.g.e.**, s. 807; Gökcan, **a.g.m.**, s. 113; Yaşar/Gökcan/Artuç, **a.g.e.**, s. 5648.

¹¹³ Mustafa Artuç, **Pratik Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 917.

¹¹⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 738; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 280.

¹¹⁵ Şan, **a.g.e.**, s. 120.

¹¹⁶ Üstüner, **a.g.e.**, s. 63; Gökcan, **a.g.m.**, s. 113.

oluncaya kadar muteber saymak zorunluluğu vardır. Zira ceza bakımından kanun koyucu sahteliği ispat oluncaya kadar muteber evrakta işlenen sahtecilik eylemlerine daha ağır ceza müeyyidesi koymuş bulunmaktadır...’’¹¹⁷ açıklaması ile belgelerin niteliğine ilişkin ayırmadan bahsedilmiştir.

Erman ise resmi belgelerde bu ayırımı gereksiz olduğunu savunarak; ‘‘...fıkrimizce, resmi evrakı sahteliği ve aksi sabit olana kadar geçerli evrak diye ikiye ayırmakta isabet bulunmamaktadır. Çünkü bir cezacının dediği gibi bu ayırım uygulamada büyük bir zorluk gösterir ve tereddütlere yol açar. Kaldı ki, bir varakanın aksi ispat edilince, onun gerçeğe uygun olmadığı, yani varakada gerçeğin değiştirildiği de mutlaka ve her zaman ispat edilmiş olur. Gerçeğin değiştirilmesi ise sahtelikten başka bir şey demek olmadığına göre, aksi sabit olan belgenin de sahte olduğu kendiliğinden anlaşılır. Belgesay’ın dediği gibi, sahteliği ispat ile sahtelik iddiası olmaksızın aksini ispat arasında kayda değer bir ayrılık yoktur’’ açıklamasında bulunmuştur.¹¹⁸

Noterde onaylama şeklinde tanzim edilen belgelerin içeriği dışarıda hazırlanıp, imza ve tarih kısmı noterde onaylandığı için, belge içerik itibarıyla aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge, imza ve tarih kısmı ise sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgedir. Bu nedenle, belgenin içeriği noter tarafından onaylanmadığı için içerikte yapılan sahtecilik özel belgede sahtecilik suçuna¹¹⁹, imza ve tarihte yapılan sahtecilik ise sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik suçuna vücut verir.¹²⁰

Kanunda sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler düzenlenmiştir. Örneğin;

¹¹⁷Yarg CGK. 04.05.1987 gün, 6-141/256 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 230-231.

¹¹⁸ Erman/Özek, **a.g.e.**, s. 397.

¹¹⁹ ‘‘Noterlerce düzenlenen belgeler; düzenleme (Noterlik Kanunu m. 84 vd.) belgeler ve onay işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Düzenleme belgeler, içeriği de bizzat noterce düzenlendiğinden, bu belgenin herhangi bir yönüyle ilgili sahtecilik, resmi belgede sahtecilik olarak kabul edilmektedir. Buna karşın, onay işlemi şeklindeki belgelerde, onay kısmını kapsamayan, içerik sahteciliğinde resmi belge ögesinin oluşmayıp özel belgede sahtecilik suçunun işlendiği kabul edilmektedir.’’ Yarg. CGK. 10.03.2020 gün, 2016/608 Esas, 2020/167 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 15.11.2020.

¹²⁰ Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 756-757.

- Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 204/1. maddesine göre “*mahkeme ilamları*”¹²¹ ve “*düzenleme şeklindeki noter senetleri*”¹²²,
- Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 222. maddesine göre “*duruşma tutanakları*”,
- İcra ve İflas Kanunu’nun 38. maddesinde belirtilen ilam niteliğindeki belgeler,
- 1608 sayılı Kanunu’nun 6. maddesine göre “*belediye ceza tutanakları*”,
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 178. maddesine göre “*seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklar*”,
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 20. maddesine göre düzenlenen “*suç tutanakları*”,
- Hakem kararları (HUMK m. 536),
- Sayıştay Kanunu’nun 62-63. maddelerine göre Sayıştay ilamları,

sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdir.¹²³

Yargıtay kararlarına göre; noter araç satış sözleşmesi, beraat ilamı, boşanma ilamı, noterde düzenlenen ibraname, noterden alınan imza beyannamesi, noterde düzenlenen imza sirküsü, keşif tutanakları, mahkeme ilamları, orman suçlarına ilişkin zabıt varakası, noterde düzenlenen satış vaadi sözleşmesi, noterlikçe düzenlenen satış vaadi sözleşmesi, noterlikçe düzenlenen şirket hisse devir senedi,

¹²¹ “Fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden sanıkların muhtarlıktan temin ettikleri sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğünden Şaziye K. adına sahte içerikli nüfus cüzdanı alıp; sanık Deniz V’nin Bursa 1. Aile Hukuk Mahkemesindeki boşanma davasında kendisini davalı (katılan) Şaziye K. olarak tanıtmak suretiyle sahte içerikli mahkeme ilamı çıkartmaktan ibaret eylemlerinin, bir bütün halinde zincirleme olarak işlenen kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilerek ‘yalan beyanda bulunmak’ suçundan hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilip, resmi belgede sahtecilik suçundan 5237 sayılı TCK’nın 204 1-3,43,62 maddelerinden uygulama yapılmasıyla yetinilmesi...”Yarg. 11. CD. 19.12.2013 gün, 2011/3340 Esas, 2013/2658 Karar, ayrıntı için bkz. Taneri, **a.g.e.**, s. 240.

¹²² “Suç konusu belgelerden noter tarafından resen düzenlenmiş olanlar sebebiyle sanık hakkında TCK’nın 204/3. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...”Yarg. 11. CD. 12.06.2017 gün, 20172017/13196 Esas, 2017/4453 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 19.11.2020.

¹²³ Atalan, **a.g.e.**, s. 787-788; Rezzan İtişgen, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, S: 84, Y: 2013, s. 56-57.

noterlikçe düzenlenen hisse devir sözleşmesi, noterde düzenlenen temlikname, noterde düzenlenen vekaletname, Yargıtay ilamı gibi belgeler sahteciliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgelerdir.¹²⁴ Bunun yanında, çek ve bono, gümrük çıkış beyannamesi, harcın terkinini müzekkeresi,¹²⁵ harç makbuzu, ihtiyati tedbir kararları, mernis ölüm tutanağı, muhtarlıkta yapılan evlenme akdi, nüfus cüzdanı, nüfus kütüğü, orman suç tutanağı, pasaport,¹²⁶ sınıf geçme defteri, sürücü belgesi, tapu senedi ve tapu kayıtları,¹²⁷ tasdikname, temyiz dilekçesi, trafik ceza tutanağı, trafik kazası tespit tutanağı, vasilik ilamı, veraset ilamı, yabancı ülke kimliği, resmi belgenin özeti niteliğindeki mezuniyet belgesi Yargıtay kararlarına göre, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler olarak kabul edilmemiştir.¹²⁸

2.5.1.2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Terör Amacı ile İşlenen Suçlar" başlığı altında düzenlenen 4. maddesinde çeşitli kanunlarda düzenlenmiş suçlar sayılarak bunların Kanunun 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu sayılacağı düzenlenmiştir ve 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçları da bu suçlar arasında sayılmıştır.

Aynı Kanunun "Cezanın Artırılması" başlığı altındaki 5. maddesinde ise, "3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için

¹²⁴ Gökçen, a.g.e., s. 231-233.

¹²⁵ "Gerçeğe aykırı düzenlenen "Ankara 19. İcra Müdürlüğü'nün haczin terkinine dair müzekkeresi ve buna istinaden Kadıköy 3. Tapu Sicil Müdürlüğünce yapılan diğer işlemlerin", kanun gereği sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan belge niteliğinde bulunmadığının gözetilmemesi".

¹²⁶ "Suça konu sahte pasaport ve sürücü belgesinin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olmadığı gözetilmeden, sanıklar hakkında 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesi yerine 204/3. maddesinin tatbiki suretiyle fazla ceza tayini, ..." Yarg. 11. CD. 06.07.2017 gün, 2015/4085 Esas, 2017/5222 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 20.11.2020.

¹²⁷ "Suça konu, sahte oluşturulan tapu kaydının kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olmadığı gözetilmeden, TCK'nın 204/3. maddesinin tatbiki ile "resmi belgede sahtecilik" suçundan verilen cezada artırımı gidilmesi, ..." Yarg. 11. CD. 08.12.2014 gün, 2013/1334 Esas, 2014/21131 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> E.T. 20.11.2020.

¹²⁸ Gökçen, a.g.e., s. 233-235.

muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/07/2010-6008 S.K/4.md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.” şeklinde cezaların artırımı düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelere göre, resmi belgede sahtecilik suçlarının suç işlemek amacıyla kurulmuş terör örgütünün amaçları doğrultusunda işlenmesi halinde suçun nitelikli unsuru vücut bulacağı için fail hakkında hükmolunacak ceza yarı oranında arttırılacaktır.

2.5.2. Cezayı Hafifletici Nitelikli Unsur: Hukuki Bir İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Sahtecilik

TCK’nın 211. maddesine göre; *“Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir.”*

765 sayılı mülga TCK’nın 347. maddesinde de benzer bir düzenlemeye yer verilmiş olup, buna göre; *“Bir kimse geçen maddelerde beyan olunan cürümleri kendisi veya başkası için sahih bir keyfiyetin esbabı sübutiyesini tedarik maksadıyla işlemişse resmi evrak sahtekarlığından dolayı bir aydan iki seneye kadar ve resmi olmayan evrak sahtekarlığından dolayı altı aya kadar hapis cezasına mahkum olur.”*

765 sayılı mülga TCK’nın 347. maddesinde yer alan cezayı hafifletici unsur bakımından sahtecilik eylemine konu belgenin resmi belge ve özel belge olmasına göre uygulanan yaptırım farklılık göstermekle birlikte, 5237 sayılı TCK’nın 211.

maddesi bakımından belgenin niteliğine göre bir farklılık söz konusu olmayıp her türlü cezanın yarı oranında indirileceği düzenlenmiştir.¹²⁹

Hukuki bir ilişkiye dayanan alacağını ispatlayabilmek için ya da gerçek bir olayı belgelendirebilmek için işlenen sahtecilik eylemlerinin haksızlık içeriğinin diğer sahtecilik eylemlerine nazaran daha az olduğunu dikkate alan kanun koyucu, fail bakımından hafifletici bir neden öngörerek daha az ceza almasını istemiştir.¹³⁰ Bu düzenlemeyle amaç failin başkasının hakkına el uzatmak yerine kendisinin saldırıya uğrayan hakkını korumak veya sağlamak düşüncesiyle yapılan hareketi korumaktır.

TCK'nın 211. maddesinin tatbiki bakımından fail tarafından kasten sahte olarak düzenlenmiş bir belge bulunduğu için sahtecilik suçu unsurları itibariyle oluşmuştur,¹³¹ ancak failin amacının haksızlığı azaltan bir neden olarak kabul edilmiş olması nedeniyle bu fiil daha az cezalandırılmaktadır.

Failin bu indirim maddesinden yararlanabilmesi için gerçek bir olay veya keyfiyeti ya da hukuki bir ilişkiden doğan alacağını kanıtlamak amacıyla delil oluşturma çabası içerisinde olması gerekir.¹³² Örneğin; fail sattığı bir malın bedelini borçludan alamayınca, alacağını tahsil etmek amacıyla borçlu adına bir bono düzenleyerek borçlu ile arasındaki gerçek olan hukuki ilişkiyi belgelendirmeye çalışır.

¹²⁹ Şan, **a.g.e.**, s. 124.

¹³⁰ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 739.

¹³¹ Güngör, **a.g.e.**, s. 97.

¹³² Gökçen, **a.g.e.**, s. 224; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s. 949; Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 473; “Sanığın S.S. A... Konut Yapı Kooperatifinin temsilcisi olarak müşteki ile kat karşılığı inşaat sözleşmesi akdettiği, inşaat yapı ruhsatının arsa sahibi müşteki adına alındığı, inşaat başlandığında çalışan işçiler adına işyeri ve işe giriş bildirgelerinin Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmesinin zorunlu olduğu, sanığın da katılan İ.G'nin yurt dışında olmasından dolayı adı geçen imzasını taklit ederek anılan kurumu işyeri bildirgesi verme şeklindeki eyleminin, zaten yapılması zorunlu olan ve 765 sayılı TCK'nın 347. maddesine uyan gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik suçunu oluşturduğu kabul edilerek yapılan incelemede...” Yarg. 11. CD. 22.11.2011 gün, 2011/4726 Esas, 2011/22049 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 24.11.2020.

Belirtmek gerekir ki, ispat aracı oluşturulması istenen olayın ya da durumun gerçek olması şart değildir.¹³³ Failin samimi olarak ispatlamaya çalıştığı durumun doğruluğuna inanması yeterlidir. Başka bir anlatımla, gerçekte ispat olunacak olay sahil olmadiğı halde, öyle zannetmesi ve bu saikle hareket etmesi halinde hakkında verilecek cezada indirim maddesi uygulanır. Bu sebeple, öngörülen nitelikli unsur sübjektif bir özellik taşımaktadır.¹³⁴ Bunun yanında, failin bu indirim maddesinden yararlanabilmesi için, fail ile belgenin muhatabı arasında gerçek bir hukuki ilişkisinin ve bu hukuki ilişkiye dayalı bir alacağın varlığının gerektiğı, bu şekilde gerçek bir alacak olmamasına rağmen failin olduğunu düşünerek bu fiili gerçekleştirmesi halinde ancak hata hükümlerinden yararlanabileceğı görüşü de bulunmaktadır.¹³⁵

Failin TCK'nın 211. maddesinden yararlanabilmesi için amacının haksız olmaması gerekir. Faildeki amacın haksız olmaması, eyleminin başkasına zarar vermek için değil de, kendisinin uğradığı veya uğrayacağı zarardan korunma amacını ifade eder.¹³⁶ Ancak faildeki amacın haksız olmaması, başka bir deyişle amacın bir hakka dayanması işlenen sahtecilik suçunun varlığını ortadan kaldırmaz. Burada suç bütün unsurları ile oluşmasına rağmen, faildeki haksızlık içeriğinin azlığı nedeniyle fail hakkında verilecek cezada indirim yapılmaktadır.

¹³³ Güngör, **a.g.e.**, s. 97; "Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde daha az cezayı gerektiren hal olarak düzenlenen 765 sayılı TCK'nun 347. (5237 sayılı TCK'nun 211) maddesindeki hafifletici nedenin uygulanabilmesi için fail gerçek olan bir olayın kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olmalı, kanıtlanmak istenen olayın doğruluğu veya gerçekliği koşul olmayıp, failin iyi niyetle bu olayın doğruluğuna inanması yeterlidir. Buna göre somut olayda; katılanın sanık ile ortak bir inşaat işine girdiklerini ancak sonrasında kendine ait parayı alarak ortaklıktan çıktığını, sanığın ise suça konu bonoyu katılıandan ortaklık ilişkisinden doğan borç nedeniyle aldığını savunmaları karşısında; olayda suç tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 347. (5237 sayılı TCK'nun 211.) maddesinin koşulları bulunup bulunmadığının karar yerinde tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini yerine eksik inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması, ..." Yarg. 11. CD., 09.11.2010 gün, 2010/11-143 Esas, 2010/220 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 23.11.2020.

¹³⁴ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 473; Gökçen, **a.g.e.**, s. 247; "Sahtecilik suçlarında (765 sayılı TCY'nın 339, 341, 342, 345. maddeleri ile 5237 sayılı TCY'nın 204 ve devamı maddeleri) failin gerçek bir durumun kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olması, gerek 765 sayılı TCY'nın 347. maddesinde, gerekse fiil ve hükümden sonra yürürlüğe girmiş bulunan 5237 sayılı TCY'nın 211. maddesinde ortak indirim nedeni olarak kabul edilmiştir. Anılan maddelerin uygulanabilmesi için, failin durumun gerçekliğine ve doğruluğuna inanması, bu inancın makul ve meşru olması, failin haklı olduğu sübjektif inancı ile hareket etmesi gerekmektedir..." Yarg. CGK, 22.12.2015 gün, 2015/8662 Esas, 2015/32073 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 27.11.2020.

¹³⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 853.

¹³⁶ Çetin/Malkoç, **a.g.e.**, s.378.

Failin ispat etmek istediği olayı veya durumu gerçek delillerle ispatlama olanağının olup olmaması, bu hükümden yararlanması bakımından önem taşımaz.¹³⁷

Failin oluşturduğu sahte belgenin ispat edilmek istenen gerçek olaydan daha fazla değer taşıması durumunda bu indirim hükmü uygulanmaz.¹³⁸

¹³⁷ Gökcen, **a.g.e** s. 249; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 262-263.

¹³⁸ Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s. 263; Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 473; etin/Malkoç, **a.g.e.**, s. 379.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇLARIN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, YAPTIRIM VE CEZA MUHAKEMESİ HÜKÜMLERİ İLE BAZI ÖZEL DURUMLAR

3.1. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

3.1.1. Teşebbüs

TCK'nın 35. maddesine göre, icrasına başlanan ancak elde olmayan sebeplerle tamamlanamayan suçlara, teşebbüs halinde kalmış suçlar denilmektedir.¹ Manevi unsur yönünden tamamlanmış olan bir suç ile teşebbüste kalmış bir suç arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.²

İnceleme konusu olan resmi belgede sahtecilik suçlarına teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde görüş ayrılığı bulunmaktadır. Belgede sahtecilik suçlarına teşebbüsün mümkün olduğunu savunan görüşe göre³, sadece zarar suçları değil, aynı zamanda hukuki varlık veya menfaati tehlikeye sokan tehlike suçları bakımından da teşebbüs mümkündür.⁴ Buna karşın, suça teşebbüsün ancak bir zarar tehlikesi nedeniyle cezalandırılabileceği görüşünde olanlara göre ise, bu tür suçlar bakımından bir tehlikenin ortaya çıkması suçun tamamlanması ile mümkün olacağından bu suçlar bakımından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağı savunulmuştur.⁵ Zira tehlike tehlikesi bir tehlike olarak kabul edilemez.

¹ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 398.

² Aydın, Devrim, "Suça Teşebbüs", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 55, S: 1, Y: 2006, s. 87; Hakeri **a.g.e.**, s. 486.

³ Mustafa Özen, **Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 792.

⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 855; Gökçen, **a.g.e.**, s.275 vd.; Şan, **a.g.e.**, s. 179; "Resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu savunan Koca/Üzülmez'e göre; "Diğer sırf hareket suçlarında olduğu gibi bu suç da tamamlanma anına kadar teşebbüse elverişlidir. Buna göre, sahte bir belgenin tanzimine veya gerçek bir belge üzerinde değişikliğin icrasına başlandığı ve fakat elde olmayan nedenlerle bu sürecin tamamlanmadığı hallerde teşebbüs gündeme gelir.", ayrıntı için bkz. Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 740.

⁵ Taneri, **a.g.e.**, s. 243, Yüksektepe, **a.g.e.**, s. 732; Üstüner, **a.g.e.**, s. 53; Meran, **a.g.e.**, 511.

Bir başka görüşe göre ise, sahtecilik suçlarının ancak tamamlanması ile bir zarar tehlikesinin doğabileceği ve resmi belgede sahtecilik suçları bakımından suçun tamamlanması için belgenin kullanılması gerekmediğinden dolayı, suç tamamlanmadan önceki aşamalarda gerçekleştirilen fiillerin hazırlık hareketlerinden ayırt edilmesinin çok güç olması sebebiyle resmi belgede sahtecilik suçlarında teşebbüs mümkün değildir.⁶

Yargıtay'ın farklı yönlerde kararları bulunmaktadır. Yüksek mahkeme kimi kararlarında teşebbüsün mümkün olduğunu belirtirken⁷, son zamanlarda verdiği kararlarında ise suça teşebbüsün mümkün olmadığını kabul etmiştir.⁸

⁶ Güngör, a.g.e., s. 98.

⁷ "Sanığın, sahte olarak bilgisayar ortamında hazırladığı 20.2.2002 tarihli Adli Tıp Raporuna göre kandırıcılık yeteneği bulunan çeki Kentbank Merter Şubesine ibraz ederek karşılığını tahsil etmeye çalıştığının anlaşılması karşısında; eylemine uyan TCY'nın 342/1, 504/3, 61, 522/1. maddeleri uyarınca hükümlülüğü yerine, yerinde olmayan gerekçelerle yazılı biçimde beraatine karar verilmesi," Yarg. 6. CD. 22.03.2006 gün, 2778/2832 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 20.11.2020.

⁸ "İnceleme konusu somut olayda, sanığın kendisini Leyla İpekçi olarak tanıtarak müşteki Ahmet Bilgen'in işyerinden yaptığı altın alışverişi karşılığında müştekiye verdiği Leyla İpekçi adına düzenlenen ve üzerinde keşideci isim, adres ve imzası dışında 6102 sayılı Kanunun 776. maddesinde öngörülen zorunlu unsurların hiçbirisini taşımaması nedeniyle hukuki sonuç doğurmaya elverişli belge niteliğini kazanmayan bononun, bu haliyle işlem yapmaya elverişli olmadığı ve aldatıcılık yeteneğinin bulunmadığı, TCK'nun 204. maddesinde belirtilen resmi belgede sahtecilik suçunun teşebbüse olanaklı suçlardan bulunmadığı gibi hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir belge bulunmaması nedeniyle sahtecilik suçunun oluşmayacağı, eyleminin dolandırıcılık suçunun hile unsuru içerisinde kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması." Yarg. 11. CD. 27.03.2014 gün, 2012/22192 Esas, 2014/5927 Karar, " Sanıklardan ...'ın suç tarihlerinde Hava Harp Okulu matbaa bölümünde mücellit olarak görev yaptığı ve kendisi tarafından basılmak üzere hazırlanan, üzerinde kendi isminin yazılı bulunduğu CD içerisinde diğer sanık ... ile temyiz dışı sanık ...'a ait resimlerin basılı bulunduğu polis kimliği yapılmak üzere hazırlanmış soft yazılımın ele geçirildiği ancak basılı kimliklerin ele geçirilmediği, sanıkların eylemlerinin teşebbüs aşamasında kaldığı iddia ve kabul edilen kamu davasında, sanıklara atılı resmi belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı, suçun belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile oluşacağı gözetilerek sanıklar hakkında unsurları itibarıyla oluşmayan suçtan beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi, ..." Yarg. 11. CD. 04.04.2018 gün, 2017/14684 Esas, 2018/3031 Karar, " 20.04.2011 tarih 2011/3449 Esas nolu iddianame içeriği nazara alındığında, hakkında beraat kararı verilen ... ve sanık ...'in, ... adına ...'in fotoğrafı yapıştırılan sahte nüfus cüzdanını Bahçelievler Nüfus Müdürlüğünden almak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri ayrıca sanık ...'in bu sahte nüfus cüzdanını kullanarak, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne müracaatı sırasında sahte bilgilerle pasaport istek formu doldurarak kuruma verdiği anlaşılmakla, iddianame anlatıma göre sanığın sahte nüfus cüzdanı ile içerik olarak sahte pasaport istek formu doldurma eylemlerinin zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden, mahkemece söz konusu iddianame ile sadece pasaport almaya teşebbüs suçundan dava açıldığı kabul edilerek neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmayan resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüsten yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırı..." Yarg. 11. CD. 14.02.2018 gün, 2016/12379 Esas, 2018/1249 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 28.11.2020.

Bize göre ise, sırf hareket suçlarından olan resmi belgede sahtecilik suçları TCK'nın 204. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile suç tamamlandığından kural olarak suçun icra hareketleri bölümlere ayrılamayacağından istisnai haller dışında bu suçlara teşebbüs mümkün değildir; ancak icra hareketlerin bölünebildiği istisnai hallerde teşebbüs söz konusu olabilecektir. Örneğin, başka birini aracı olarak kullanmak suretiyle de gerçekleştirilebilen kullanma seçimlik hareketi bakımından, sahte belgenin muhataba ulaştırılmak üzere aracı durumundaki kişiye verilmesi ile birlikte suçun icrasına başlanmış olacaktır.⁹ İşte sahte belge muhatap tarafından algılanabilir hale gelmeden önce fiil failin elinde olmayan sebeplerle tamamlanamazsa, suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

Gerçekten de, sırf hareket suçlarından olan resmi belgede sahtecilik suçları bakımından bir zarar ve tehlikenin oluşması için kanunda sayılan seçimlik hareketlerden birinin tamamlanmış olması gerekir. Aksi halde hukuken korunan bir değer ya da menfaat ihlal edilmeden bir fiil cezalandırılmış olacaktır. Bu suçlarda korunan hukuki değer kamu güveni olup, suçun icrasına dair hareketlerin bölünebildiği istisnai haller dışında suçun niteliği gereği suç tamamlanmadan önce fail tarafından gerçekleştirilen fiiller en fazla hazırlık hareketleri özelliğini taşıyacaktır ki, hazırlık hareketleri cezalandırılmaz.

3.1.2. İştirak

3.1.2.1. Genel Olarak

Suçta iştirak, bir kişi tarafından işlenebilecek kasıtlı bir suçun birden fazla kişi tarafından aralarında anlaşarak ve işbirliği yapmak suretiyle birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesidir.¹⁰

İnceleme konusu resmi belgede sahtecilik suçları bakımından, suç tek bir fail tarafından işlenebileceği gibi, iştirak iradesiyle bir araya gelen birden çok kişi tarafından da işlenebilir. Hem herkes tarafından hem de kamu görevlileri tarafından

⁹ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 740.

¹⁰ Demirbaş, **a.g.e.**, s. 492.

işlenebilen bu suçlar, birden çok kişi doğrudan doğruya beraber işleyebileceği gibi, faili azmettirme veya faile yardım etmek suretiyle de işlenebilir.¹¹

Belirtmek gerekir ki, TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunda genel iştirak kuralları uygulama alanı bulurken, özgü suç niteliğinde olan TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları ise iştirak yönünden özellik arz etmektedir

3.1.2.2. Faillik

Ceza kanunlarında yasaklanan haksızlığı yalnız başına gerçekleştiren kişiye müstakil (doğrudan) fail denir¹². Gerek kamu görevlisi tarafından işlenen (TCK m. 204/2), gerekse herkes tarafından işlenebilen (TCK m. 204/1) resmi belgede sahtecilik suçları fail tarafından tek başına işlenebilir. Örneğin, sahte sürücü belgesi düzenleyen kişi sahte resmi belge düzenleme suçunun müstakil failidir. Müşterek failliği açıklayan TCK'nın 37. maddesine göre, suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri fail olarak sorumlu olur. Örneğin, birden fazla kişi tarafından aynı suçu işleme kararı doğrultusunda ve suç üzerinde hakimiyet kurularak noterde düzenlenen bir vasiyetnamedeki miras paylarının değiştirilmesi fiilinde müşterek faillik söz konusu olacaktır.

Bir kişinin kamu görevlisini hataya düşürerek sahte bir resmi belge düzenlemesine neden olması halinde, belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin hatası nedeniyle kastı ortadan kalktığından resmi belgede sahtecilik suçu bakımından faillik sıfatı yoktur. Zira TCK'da bağlılık kuralını düzenleyen 40. maddesinde, suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı bir fiilin varlığı aranmaktadır.¹³ Bu durumda kamu görevlisini hataya düşürerek suç işlenmesine neden olan fail TCK 37/2. maddesi gereğince dolaylı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Failin bu durumda herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan mı yoksa kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan mı sorumlu tutulması gerektiği

¹¹ GÜNGÖR, a.g.e., s. 99.

¹² ÖZGENÇ, a.g.e., s. 483; HAKERİ, a.g.e., s. 558.

¹³ GÜNGÖR, a.g.e., s. 100.

konusunda gerek Yargıtay kararlarında gerekse doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, bu halde kamu görevlisini hataya düşürenin dolaylı fail olduğu, her ne kadar kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna uymasa da, dolaylı failin kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu olması gerekir.¹⁴ Diğer bir görüşe göre, Kanunun bağlılık kuralını düzenleyen 40. maddesinde suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığının aranması karşısında kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenleyen kişi azmettiren olarak cezalandırılmaz, zira ortada hataya düşürülen kamu görevlisinin kasten işlediği bir fiil bulunmamaktadır. Bu durumda kamu görevlisini hataya düşürerek sahte resmi belge düzenlenmesine neden olan kişi dolaylı fail olur, yani kamu görevlisinin işlediği fiilden sorumlu tutulması gerekir.¹⁵ Yargıtay'ın bu durumda failin herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutulması gerektiği yönünde kararları bulunmaktadır.¹⁶

Kanaatimizce, Yargıtay'ın uygulaması yerindedir. Her ne kadar doktrinde kamu görevlisini hataya düşürerek sahte resmi bir belgenin düzenlenmesine neden olan failin kamu görevlisinin işlediği fiilden, dolayısıyla TCK 204/2. maddesinden sorumlu olması gerektiği ileri sürülmüş ise de, TCK'nın 204. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen suçun özgü suç olması, kamu görevlisini hataya düşüren failin görevi sırasında ve görevi gereği resmi belge düzenlemeye yetkili kamu görevlisi olmaması ve bu nedenle özgü suçun faili olamayacağı dikkate alındığında, failin TCK'nın 204/1. maddesinden sorumlu tutulması gerekir.

Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgeyi kamu görevlisi olmayan bir kişi ile birlikte sahte olarak düzenlemesi durumunda, her iki fail yönünden de TCK'nın 204/1. maddesi gereğince herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır. Kamu görevlisinin görevi gereği

¹⁴ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 421.

¹⁵ Güngör, **a.g.e.**, s. 100-101.

¹⁶ "N. B. ile evli olan sanığın, Moldavyalı bir anneden doğan çocuğu kendi evliliklerinden doğmuş gibi nüfus kütüğüne 11.10.2000 tarihinde tescil ettirmekten ibaret oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen eyleminin, "resmi belge niteliğindeki nüfus kütüğünün gerçeğe aykırı oluşturulması nedeniyle" TCK'nun 342/1. (5237 sayılı TCK. nun 204/1) maddelerinde yazılı resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması. Yarg. 11. CD. 01.04.2008 gün, 6232/2318 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#> E.T. 20.11.2020

düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi kamu görevlisi olmayan bir kişi ile birlikte sahte olarak düzenlemesi halinde failerin sorumluluğunun nasıl belirleneceği aşağıda açıklanmıştır.

3.1.2.3. Şeriklik

Suçun kanuni tanımında öngörülen fiili gerçekleştirmeyen, ancak suçun gerçekleşmesi için nedensel değeri bulunan hareketleri icra eden suç ortakları şerik olarak kabul edilmektedir. Azmettiren ve yardım eden olmak üzere ikiye ayrılan şeriklikte, suç ortaklarının gerçekleşen kanuni tarife uygun haksızlıktan sorumlu tutulabilmeleri ancak TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralı vasıtasıyla mümkün olabilmektedir.

Herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu bakımından şeriklik müessesesi tüm halleri ile uygulama alanı bulabilmektedir. Dolayısıyla TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen suç bakımından azmettirme ya da yardım etme mümkündür. Örneğin, sahte nüfus cüzdanı ile notere başvurarak sahte içerikli bir vekaletname düzenleyen ve böylece tapu müdürlüğünden taşınmaz devrini gerçekleştiren kişi fail olarak, faile bu fiilleri gerçekleştirme kararını verdiren kişi ise azmettiren olarak sorumlu olacaktır. Bu suça azmettiren kişi özel kişi olabileceği gibi, bu işlemleri yapmaya görev ve yetkisi olmayan kamu görevlisi de azmettiren olarak sorumlu olabilir.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları ise şeriklik bakımında özellik arz etmekte ise de, TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralının somut olaylarda her ihtimale cevap vereceğini söylemek zordur.¹⁷ Şöyle ki, kamu görevlisi olmayan birinin kamu görevlisiyle birlikte gerçekleştirdiği resmi belgede sahtecilik suçu bakımından sorumluluğun nasıl belirleneceği sorusuna bağlılık kuralı çerçevesinde net bir şey söylemek mümkün değildir. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, ancak failin kamu görevlisi olması ve görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge üzerinde bu suçu işlemiş olması gerektiği için özgü suçtur. Kanunun 40/2. maddesi gereğince, özgü suçların

¹⁷ Güngör, a.g.e., s. 99.

işlenişine iştirak eden ve özel faillik niteliği taşımayan diğer kişilerin müşterek fail olması mümkün olmayıp bunlar ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur. Bunun yanında, kamu görevlisi olmayanların fiili onları aynı zamanda TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen suçun temel şekli bakımından da fail haline getirir.

Burada fiili işleyen bakımın fail mi yoksa şerik mi olacağı sorunu ve dolayısıyla yaptırım bakımından da farklı iki durum söz konusudur. Zira her iki durumun farklı sonuçları vardır. Kamu görevlisi olmayan bir kişi, doğrudan fail olarak resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinde TCK'nın 204/1. maddesinden sorumluluğuna gidilecekken, bu kişinin kamu görevlisini azmettirerek aynı sonuca varması halinde ise TCK'nın 204/2. maddesinden sorumluluğuna gidilecek ve dolayısıyla daha ağır bir yaptırımla karşılaşacaktır.

Doktrinde bir görüşe göre, kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçuna, kamu görevlisi olmayan kişinin kamu görevlisi ile birlikte suçun işlenişine ortak hakimiyet kurarak iştirak etmesi halinde, kamu görevlisi olmayan kişi müşterek fail olamayacağı için suça azmettiren ya da yardım eden olarak iştirak etmiş olacaktır (TCK m. 40).¹⁸

Diğer bir görüşe göre ise, TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu özgü suç niteliğinde olduğu için, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgelerde gerçekleştirdiği sahtecilik fiilinin icrasına katılan kamu görevlisi olmayan kişiler bu suçun ancak şeriki olabilirler. Kamu görevlisi olmayan kişinin bu fiili bu kişiyi aynı zamanda TCK'nın 204/1. fıkrasındaki temel suçun da faili haline getirebilmektedir. Bu durumda failliğin şerikliğe göre asliliği ilkesi gereğince kamu görevlisi olmayan kişi TCK'nın 204/1 fıkrası gereğince cezalandırılmalıdır.¹⁹ Belirli niteliklere sahip kişiler tarafından işlenebilen “özgü

¹⁸ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s. 953; Özbek/Kambur/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 855; Malkoç, **a.g.e.**, s. 3308; Yüksektepe, **a.g.e.**, s. 308-309; Şan, **a.g.e.**, s. 184.

¹⁹ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 741-742.; Gökçen'e göre, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu sivil şahıs ile kamu görevlisi müşterek fail olarak birlikte işlerlerse herkes kendi fiilinden sorumlu olur. Buna göre, kamu görevlisi TCK'nın 204/2. maddesinden, kamu görevlisi olmayan kişi ise TCK'nın 204/1. maddesinden sorumlu olur, Gökçen, **a.g.e.**, s.368-369; Yargıtay konuya ilişkin bir kararında bu hususu tartışmıştır. ‘5237 sayılı TCK'nın 40/2. maddesine göre özgü suç niteliğinde olan ve kamu görevlisi tarafından işlenebilen kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçuna iştirak eden diğer kişilerin azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilecekleri dikkate alınarak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62. maddesi gereğince kamu

suçlarda”, bu nitelikleri arayan norm, özel norm olarak kabul edilirken, özgü suçlarda aranan nitelikleri taşımayan kişiler tarafından suçun işlenmesi halinde böyle nitelikler olmaksızın uygulanabilen norm ise genel normdur. İnceleme konumuz resmi belgede sahtecilik suçları bakımından TCK’nın 1. ve 2. fıkraları arasındaki fark faillerin niteliğinden kaynaklanmaktadır. TCK’nın 204/2. fıkrası bakımından failin kamu görevlisi olması suçu özgü suç haline getirmiş ve bu sebeple TCK 204/2 fıkrası TCK 204/1 fıkrasına göre özel norm niteliği taşımaktadır. Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgede işlediği sahtecilik suçlarında 204/2. maddeye göre cezalandırılması ve 204/1. maddenin hiç göz önünde tutulmamasının nedeni, özel normun önceliği ilkesinden kaynaklanmaktadır.²⁰

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 18. 04.2019 tarihli kararında; *“Özel Daire ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık sanığın eyleminin kamu görevlisi olmayanın resmî belgede sahteciliği suçunu mu yoksa kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu mu oluşturduğunun belirlenmesine ilişkindir. İncelenen dosya kapsamından, ...kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun özgü suç niteliğinde olduğu ve bu suçun sadece kamu görevlisi olan ve bu nedenle özel fail olarak nitelendirilen kişiler tarafından işlenebileceği, özel faillik niteliğini taşımayan suç ortaklarının ise gerçekleşen fiilden dolayı 5237 sayılı Kanun’un 40. maddesinde düzenlenen bağıllık kuralı uyarınca sadece azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olabileceği, dolayısıyla özel faillik niteliğini taşımayan kişilerin özgü suça TCK’nın 37. maddesi kapsamında müsterek fail olarak iştirak edemeyeceği*

görevlisi gibi cezalandırılmasına olanak bulunmayan ancak sanık Cemalettin tarafından usulsüz olarak kooperatife üye yapılarak kendi adına düzenlenen senetleri borçlu sıfatıyla ve diğer bir kısım ortaklar adına düzenlenen senetleri de kefil sıfatıyla imzaladığı anlaşılan sanık Mustafa’nın bu eylemlerinin kamu görevlisinin zincirleme resmi belgede sahteciliği suçuna yardım etme niteliğinde olduğu, **ayrıca faillik sıfatının suç ortaklığına göre asli norm olması karşısında tali normun geriye çekilmesi kuralı gereğince** içerik olarak gerçeği yansıtmayan senetlerin düzenlenmesine bizzat katılmasının TCK’nın 204/1, 43. kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve 5237 sayılı TCK’nın 212. maddesindeki “sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” şeklindeki düzenleme nedeniyle, sanık hakkında bu suçtan da hüküm kurularak, sonucuna göre lehe yasa değerlendirmesi yapılması yerine yazılı şekilde uygulama yapılması, bozmayı gerektirmiştir. “ Yarg. 5. CD. 11.02.2013 gün, 2001/1852 Esas, 2013/1063 Karar, ayrıntı için bkz. Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 741-742.

²⁰ Kayıhan İçel, ‘Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu’ **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl :7, Sayı :14, Güz :2008, s. 41-42.

ancak şerik olabileceği göz önünde bulundurulduğunda,... olayın sübutu halinde sanığın kamu görevlisinin resmî belgede sahteciliği suçuna azmettiren olarak cezalandırılması gerekeceği, bu husus yasaca açık olarak düzenlendiğinden, failliğe göre şeriklik halinin tali norm niteliğinde olduğundan bahisle sanığın eyleminin TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmeyeceği kabul edilmelidir.” açıklaması ile bu durumda failin kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçuna iştirak eden olarak sorumlu olacağına karar vermiştir.²¹

Bize göre, özgü suç niteliğinde olan TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun icrasına katılan kamu görevlisi olmayan kişiler bu suçun ancak şeriki olabildikleri ve aynı zamanda TCK'nın 204/1. fıkrasındaki temel suçun da faili olabildikleri için failliğin şerikliğe göre asliliği ilkesi gereğince kamu görevlisi olmayan kişi TCK'nın 204/1 fıkrası gereğince cezalandırılmalıdır. Kaldı ki, her fail kendi fiili bakımından gerçekleşen özel durumdan sorumlu olmalıdır ve bu özel durumun oluşmadığı kişinin başkası bakımından gerçekleşen özel bir durum nedeniyle daha ağır bir yaptırım ile karşılaşması ceza adaleti yönünden uygun olamaz. Zira kamu görevlisi olmayan kişi, TCK'nın 204/1. maddesinden sorumluluğuna gidildiğinde daha hafif bir yaptırım ile karşılaşacakken, bu kişi kamu görevlisini azmettirmek suçundan sorumlu tutulduğunda TCK'nın 204/2. maddesi uygulama alanı bulacak ve dolayısıyla fail daha ağır bir yaptırımla karşılaşacaktır.

Karışıklığa mahal vermemek adına, belirtmek gerekir ki, işlenen suçta müşterek faillik değil de, azmettirme veya yardım etme iştirak şekli söz konusu ise, elbette ki TCK'nın 204/2'de düzenlenen suçtan bu iştirak şekillerine göre sorumlu tutmak gerekir.²²

3.1.3. İçtima

3.1.3.1. Genel Olarak

İçtima, bir kimsenin birden çok kanun hükmünü ihlal etmesi halinde sorumluluğunun ne şekilde belirleneceği problemi ile ilgilidir. Ceza hukukunda kural

²¹Yarg. CGK. 18.04.2019 gün, 2018/189 Esas, 2019/350 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 28.11.2020.

²² Özen, **a.g.e.**, s. 793.

olarak gerçek içtima kuralı geçerlidir. Buna göre, ‘‘*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır.*’’ prensibi geçerlidir.²³ Gerçek içtima kuralının üç istisnası vardır:

- Zincirleme suç (TCK m. 43),
- Aynı neviden fikri içtima (TCK m. 43/2, 3),
- Farklı neviden fikri içtima (TCK m. 44).

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçları, içtima bakımından özellik arz etmekte olup doktrinde bazı konularda görüş ayrılıkları bulunmakta ve uygulamada tereddütlerin olduğu ve hatta benzer olaylarda farklı kararların verildiği görülmektedir.

3.1.3.2. Görünüşte İçtima

Görünüşte içtima, çeşitli normların aynı fiille ilgili görünmelerine rağmen, aslında bunlardan yalnızca birinin uygulanabilmesidir.²⁴ Başka bir anlatımla görünüşte içtima hâlinde gerçekte sadece bir norm ihlal edilmekte olup; diğer normların ihlali sadece görünüştedir.

Aynı eyleme görünüşte uygulanabilir birden fazla norm olmakla birlikte normlardan biri diğer normların unsurlarının yanı sıra bazı ek unsur ve özellikleri de içeriyorsa özel-genel norm ilişkisi söz konusu olur ve özel normun önceliği ilkesi gereğince ilgili eyleme sadece özel norm uygulanacaktır.²⁵ Belirli niteliklere sahip kişiler tarafından işlenebilen ‘‘özgü suçlarda’’, bu nitelikleri arayan norm özel norm olarak kabul edilirken, özgü suçlarda aranan nitelikleri taşımayan kişiler tarafından suçun işlenmesi halinde böyle nitelikler olmaksızın uygulanabilen norm ise genel normdur. İnceleme konumuz resmi belgede sahtecilik suçları bakımından TCK’nın 1. ve 2. fıkraları arasındaki fark failerin niteliğinden kaynaklanmaktadır. TCK’nın 204/2. fıkrası bakımından failin kamu görevlisi olması suçu özgü suç haline getirmiş ve bu sebeple TCK 204/2 fıkrası TCK 204/1 fıkrasına göre özel norm niteliği taşımaktadır. Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgede işlediği sahtecilik

²³Özgenç, **a.g.e.**, s. 535; Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 486; Hakeri, **a.g.e.**, s. 595.

²⁴ İçel, **a.g.m.**, s. 36; Hakeri, **a.g.e.**, s. 639.

²⁵ İçel, **a.g.m.**, s. 37; Hakeri, **a.g.e.**, s. 640.

suçlarında 204/2. maddeye göre cezalandırılması ve 204/1. maddenin hiç göz önünde tutulmamasının nedeni, özel normun önceliği ilkesinden kaynaklanmaktadır.

Yukarıdaki paragrafta açıkladığımız husus aynı kanunun normları arasında özel - genel norm ilişkisi olduğu durumlara ilişkindir, zira herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu da kamu görevlinin resmi belgede sahteciliği suçu da Türk Ceza Kanunda düzenlenmiş normlardır. Bir de bunun yanında, özel-genel norm ilişkisi yönünden görünüşte içtima genel ceza kanunun normları ile yan (özel) ceza kanunlarının normları arasında da söz konusu olabilmektedir.²⁶ Örneğin; gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiilinin özel norm niteliğindeki bir başka kanun hükmünü de ihlal etmesi halinde, özel normun önceliği ilkesi gereği, fail özel norm niteliğindeki kanun hükmünden cezalandırılacaktır.²⁷ Buna göre, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun *“Gerçek dışı beyan”* başlıklı 67/1. maddesinde; *“Gerçeğe aykırı yerleşim yeri veya cüzdan talep belgesi veren köy veya mahalle muhtarları ile herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunanlar ve bunlara tanıklık edenler altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklindeki düzenlemesi nedeniyle, bu kanun kapsamında gerçeğe aykırı belgeler düzenlendiği takdirde, fail hakkında özel norm olan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu maddeleri gereğince cezaya hükmedilecektir.

Bir kişinin işlediği bir suçta hem fail hem de şerik olması halinde failliğin şerikliğe nazaran önceliği söz konusu olur ve fail şeriklikten değil faillikten cezalandırılır.²⁸ Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna kamu görevlisi olmayan kişinin iştirak etmesi halinde kamu görevlisi olmayan kişi TCK'nın 204/1. maddesi bakımından suçun faili, TCK'nın 204/2. maddesi bakımından ise suçun şeriki konumundadır. Bu durumda fail, failliğin şerikliğe önceliği ilkesi gereğince TCK'nın 204/1. maddesi gereğince cezalandırılır.

Failin fiilinin bir normla beraber zorunlu olarak diğer başka bir normu da ihlal etmiş olması halinde *“asli-yardımcı norm ilişkisi”* söz konusu olur ve bu

²⁶ İçel, **a.g.m.**, s. 42.

²⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s.338-339.

²⁸ Hakeri, **a.g.e.**, s. 641.

durumda yardımcı normun sonralığı ilkesi geçerli olacaktır.²⁹ Bir normun yardımcı norm mu asli norm mu olduğu düzenleme içinde, *"fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde"*, *"kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında"* ve *"eylemin başka bir suç oluşturmaması halinde"* gibi ifadelerin yer alıp almamasına göre de belirlenmekte, bu gibi ifadelerin yer aldığı normların yardımcı norm olduğu kabul edilmektedir. Failin bir fiili hem TCK'nın 204. maddesindeki normu hem de başka bir normu ihlal etmiş olması halinde "asli-yardımcı norm ilişkisi" söz konusu olabilir. Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; *"Resmi belge niteliğindeki menşe şahadetnamesinde sahtecilik eylemlerini düzenleyen 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununun 45. maddesinde 'filleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde' ifadesi yer aldığından bu düzenlemenin yardımcı (tali) norm niteliğinde olduğu, 5237 sayılı TCK'nun 204. maddesindeki düzenlemenin ise asli norm özelliği taşıdığı, 'yardımcı normun sonralığı' ilkesi uyarınca eyleme asli norm niteliğinde olan ve daha ağır cezayı gerektiren 5237 sayılı TCK'nun 204/1. maddesindeki düzenlemenin uygulaması gerektiği kabul edilmelidir. Bu nedenle, TCK'nun 204/1. maddesinin uygulanmasına ilişkin yerel mahkeme hükmünün bozulmasına dair Özel Daire kararında isabet bulunmamaktadır."* şeklinde karar vermiştir.³⁰

Bir normun diğer bazı normlar tarafından korunan hukuksal değerlerin tümünü ortak bir şekilde koruması halinde tüketen-tüketilen norm ilişkisi söz konusu olur. Resmi belgede sahtecilik suçları seçimlik hareketli suçlar olduğu için kanunda sayılan hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile suç işlenmiş olur. Fail hem gerçeğe aykırı resmi belge düzenleyip hem de bu sahte belgeyi kullanırsa yine tek suç vardır. Çünkü bu gibi durumlarda aynı normun birden çok ihlali ve bunun sonucu ihlal sayısınca suçun bulunması görünüştendir. Gerçekte norm bir defa ihlal edilmiştir ve dolayısıyla ortada bir suç vardır. Resmi belgede sahtecilik suçları seçimlik hareketli suçlar olması nedeniyle tüketen-tüketilen norm ilişkisi uygulama alanı bulacaktır. Bu sebeple failin gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemesi ve ardından bu sahte belgeyi kullanması halinde her seçimlik hareket için ayrı ayrı sorumlu

²⁹ Hakeri, a.g.e., s. 641

³⁰ Yarg. CGK. 10.06.2014 gün, 2012/1336 Esas, 2014/323 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 10.11.2020.

tutulamaz, sadece tek bir suçtan cezalandırılması gerekir. Ancak birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmiş olması TCK'nın 61. maddesi gereğince faile verilecek cezanın belirlenmesinde göz önüne alınmalıdır.

3.1.3.3. Gerçek İçtima

Failin başka bir suçu işleyebilmek amacıyla gerçekleştirdiği belgede sahtecilik suçları, bazen araç-amaç suç ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekirken bazen de başka bir suçun unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹ Örneğin, bir kişinin düzenlettirdiği sahte ruhsata bağlı olarak plaka düzenlettirmesi olayında, plaka düzenlettirmek amaç iken, bunu sağlamak için düzenlenen sahte ruhsat araç suçtur ve bu durumda gerçek içtima hükümleri uygulanır.³² Bunun yanında, TCK'nın 158. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunun işlendiği hallerde sahte belgenin kullanılması hileli davranış olarak ortaya çıkmakta ve dolandırıcılık suçu bakımından nitelikli hal oluşmaktadır.³³ Benzer şekilde TCK'nın 247/2. maddesinde, zimmet suçunun zimmet olgusunun açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, cezanın artırılacağı düzenlenmiştir. Burada hileli hareket resmi belgede sahtecilik yapmak suretiyle de gerçekleştirilebilir. Bu durumda gerçek içtima kuralı mı farklı neviden fikri içtima kuralı mı uygulanacak sorunu, resmi belgede sahtecilik suçu yönünden dikkat edilmesi gereken bir konudur.

765 sayılı mülga TCK döneminde, sahte belgenin kullanılmasının başka bir suça vücut vermesi halinde bileşik suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, faile tek bir ceza verilip verilemeyeceği tartışmalara neden oluyordu. Bu nedenle

³¹ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 743.

³² Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler**, s. 743.

³³ “Sanıklardan S nin yetkilisi olduğu şirkete ait çekin sanık A. tarafından keşide edilmek suretiyle şikayetçiye verildiği, ibraz tarihinde karşılıksız çıkan çekin icra takibine konu edilmesi üzerine imza itirazında bulunduğu, çekteki imzaların yetkililere ait olmadığı tespit edildiği, bu şekilde sanıkların birlikte hareket ederek haksız menfaat temin etmek suretiyle resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarını işledikleri iddia edilen olayda; Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 28.12.2004 gün ve 2004/173-228 sayılı kararında da açıklandığı üzere dolandırıcılık suçunun bankanın maddi varlığı olan çek kullanılmak suretiyle işlendiğinin iddia ve kabul olunması karşısında eylemin TCK'nın 158/1-f maddesinde öngörülen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdirinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi yerine, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması Bozmayı gerektirmiş...” Yarg. 23. CD. 22.01.2015 gün, 2015/11067 Esas, 2015/5569 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>; E.T. 23.11.2020.

5237 sayılı TCK'da özel bir içtima hükmü olan 212. maddeye yer verilerek, mülga kanun dönemindeki tereddütlere son verilmiştir.³⁴

TCK'nın 212. maddesine göre; *“Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır.”* Böylece, resmi ya da özel bir belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında sahte olarak düzenlenmesi halinde, gerçek içtima kuralı gereğince, her iki suçtan ayrı ayrı ceza verileceği hüküm altına alınmıştır.³⁵ Örneğin, resmi belgede sahtecilik suçu ile birlikte dolandırıcılık³⁶, ihaleye fesat karıştırma, rüşvet veya başka bir suçun işlenmesi halinde her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verilecektir.

Kanun metninde sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında *“kullanılması”* ifadesinden, bu hükmün resmi belgede sahtecilik suçunun sadece *“sahte resmi belgeyi kullanma”* seçimlik hareketi bakımından söz konusu olduğu anlamı çıkarılsa bile, kanun koyucunun amacının bu düzenlemenin resmi belgede sahtecilik suçlarının tüm seçimlik hareketleri bakımından geçerli olduğu konusunda şüphe yoktur. Zira maddenin gerekçesinde; *“...Keza, sahte belge düzenlenmek suretiyle zimmetin gizlenmeye çalışılması halinde, hem zimmet suçundan hem de resmi belgede sahtecilik suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır.”* şeklindeki açıklamadan bu kanun hükmünün resmi belgede sahtecilik suçlarının tüm seçimlik hareketleri için geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

³⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 286.

³⁵ Madde metninin gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır: *“Madde metninde, sahte resmi ve özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan ayrı ayrı cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir. Örneğin, sahte belgenin kullanılması sureti ile bir kimse aldatılarak bir yarar elde edilmiş olabilir. Bu durumda, hem dolandırıcılık hem de resmi veya özel belgede sahtecilik suçlarına ait cezaların içtima suretiyle verilmesi gerekecektir. Keza, sahte belge düzenlemek suretiyle zimmetin gizlenmeye çalışılması halinde, hem zimmet suçundan hem de resmi belgede sahtecilik suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır.”*

³⁶ “Dosya içeriğine göre; sanığın aslı bulunmayan ve bu sebeple hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmayan sahte tapu fotokopisi ile Kayseri 2. Noterliği’den 06.05.2008 tarihinde katılana içeriği itibarıyla sahte olan vekaletname çıkardığı ve 09.05.2008 tarihinde azlettiği, ayrıca katılana verdiği senedin yasaya göre bulunması gereken zorunlu unsurları taşımadığı için özel belge niteliğinde kabul edilmesi gerektiği anlaşılmakla sanığın eyleminin TCK’nın 204/1-3, 43/1. maddeleri kapsamında resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturmaya rağmen yalnızca TCK’nın 204/1 maddesi uygulanarak eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamış, TCK’nın 212. maddesindeki özel içtima kuralı gereği ayrıca dolandırıcılık suçundan da hüküm kurulması gerekirken ceza verilmesine yer olmadığına karar verildiği...” Yarg. 11. CD. 11.05.2016 gün, 2015/1573 Esas, 2016/4378 Karar. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 23.11.2020.

Kadı ki, TCK'nın 212. maddesindeki düzenlemenin özel belgede sahtecilik suçu için de söz konusu olduğu, özel belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için sahte özel belgenin kullanmasının yanında ayrıca özel belgeyi sahte olarak düzenleme veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme hareketlerinin de gerçekleşmiş olmasının arandığı dikkate alındığında TCK 212. maddesinde yer alan özel içtima hükmünün resmi belgede sahtecilik suçlarının tüm seçimlik hareketleri bakımından söz konusu olduğu açıktır. Ancak ister bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme ister gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme isterse de gerçeğe aykırı olarak belge düzenleme seçimlik hareketleri gerçekleşmiş olsun herhangi bir şekilde ortaya çıkarılan sahte belge bakımından TCK 212. maddesinin gündeme gelebilmesi için meydana getirilen sahte belgenin kullanılmış olması gerekir. Daha önce açıkladığımız gibi kullanma, sahte bir belgeyi elinde bulunduran kişinin, bu belgeyi bir hukuki ilişkide veya hukuki bir işlem tesisinde muhatabının dikkatine sunarak belgenin ulaşılabilir ve algılanabilir hale getirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle TCK 212. maddesinde düzenlenen gerçek içtima hükmünün söz konusu olabilmesi için resmi belgede sahtecilik suçunun yanında başka bir suçun da oluşabilmesi için sahte belgenin ulaşılabilir ve algılanabilir hale getirilmesi, dolayısıyla sahte belgenin kullanılması gerekir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, TCK'nın 247/2. maddesinde nitelikli zimmet suçu düzenlenmiş olup, zimmet suçunun, zimmet olgusunun açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm nedeniyle madde metninde geçen hileli hareketin belgede sahtecilik suçu olması halinde uygulamada sadece nitelikli zimmetten cezalandırma yoluna gidilmesi, içtima konusunda özel bir düzenleme olan TCK'nın 212. maddesi ile çelişmektedir.³⁷ Zira TCK'nın 212. maddesine göre, sahte resmi ya da özel bir

³⁷Üstüner, **a.g.e.**, s. 61; Göngör'e göre: "Sahtecilik diğer bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olması halinde bileşik suç söz konusu olur ve böyle bir durumda içtima hükmü uygulanmaz (TCK md. 42). Örneğin zimmet suçunun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hali, ağırlaştırıcı neden sayılmıştır (TCK MD. 247/2). Bu durumda fail, açığa çıkmaması için belgede sahtecilik yapmak suretiyle zimmet suçunu işlemesi halinde sadece TCK md. 247/2'den sorumlu olur. Ancak bunun için belgede sahtecilik fiili, zimmet suçu işlenirken gerçekleşmiş olmalıdır. Zira fail, işlemiş olduğu zimmet suçunu gizlemek için sonradan belgede sahtecilik yapması halinde, ortaya çıkan iki ayrı bağımsız suçtan dolayı gerçek içtima hükümlerine göre sorumlu olur." Ayrıntı için bkz. Göngör, **a.g.e.**, s. 103-104.

belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında oluşturulması halinde, gerçek içtima kuralı gereğince, her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verileceği hüküm altına alınmıştır. Yargıtay'ın bu durumda sadece zimmet suçundan ceza verilmesi gerektiği yönünde kararlarının³⁸ yanı sıra son zamanlarda aksi yönde kararları bulunmaktadır.³⁹

TCK'nın 212. maddesine paralel bir düzenleme de 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinde yer almaktadır.⁴⁰ Buna göre, ilgili kanunda tanımlanan suçların belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verilecektir.

Belirtmek gerekir ki her ne kadar Yargıtay TCK'nın 212. maddesinde düzenlenen bu özel içtima hükmünün yalnızca Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmiş olan suçlar yönünden uygulanacağını kabul etmiş ise de,⁴¹ bu kabul

³⁸ “Tahsil ettiği posta çek havalesi bedellerinin bir kısmını kayıt harici bırakmak suretiyle zimmetine geçiren sanığın eylemi, daire dışı gönderilen havale alıcılarının müracaatı üzerine ortaya çıkmış olması karşısında; nitelikli zimmet suçunu oluşturur.” Yarg. 5. CD. 28.11.2002 gün, 1364/8111 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 23.11.2020.

³⁹ “765 sayılı TCK uygulamasında nitelikli zimmet suçunun unsuru sayılan sahtecilik fiilleri için, 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.” şeklindeki düzenleme nedeniyle 5237 sayılı TCK uygulamasında ayrıca zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan ceza tayin edilmesi gerektiği, 5252 sayılı Kanunun 9/3. maddesi uyarınca lehe olan hükmün önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirleneceği, Dairemizin 05/11/2014 gün, 2013/17276 Esas, 2014/10536 sayılı Kararında da ifade edildiği gibi 5237 sayılı TCK hükümlerinin uygulanmasının somut olayda sanıkların lehine olduğu, bu itibarla Ceza Genel Kurulunun 17/09/2013 tarih ve 2013/2-499; 2013/375 sayılı Kararında da belirtildiği üzere dava zamanaşımının 5237 sayılı TCK'ya göre belirlenmesi gerektiği, 5237 sayılı TCK'nın 247/1-2 ve 204/2. maddelerinde yer alan zincirleme nitelikli zimmet ve zincirleme kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçlarına öngörülen ceza miktarına göre aynı Kanunun 66/1-d ve 67/4. maddelerinde belirtilen 22 yıl 6 aylık ilaveli dava zamanaşımına tabi olduğu, son suç tarihi olan 29/08/1995 ile inceleme günü arasında zamanaşımı süresinin gerçekleştiği anlaşıldığından, hükümlerin 5237 sayılı TCK'nın 7/2 ile 5320 sayılı Kanunun 8/1. maddeleri de gözetilmek suretiyle CMUK'nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ...” Yarg. 5. CD. 25.10.2018 gün, 2018/4788 Esas, 2018/8219 Karar; “uyulmasına karar verilen Dairemizin 16/05/2013 tarihli bozma ilamında da belirtildiği üzere sanıkların kendileri ya da üçüncü şahıslar yararına sağladıkları menfaat miktarı ve eyleme katkı dereceleri nazara alınarak temel cezanın her bir sanık için ayrı ayrı tayin ve takdiri yerine yazılı biçimde sanık ... hakkında temel cezanın alt sınırdan belirlenmesi, yine sanıkların suç tarihinden sonra yürürlüğe giren ve lehe olduğu kabul edilen 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki düzenleme nedeniyle zimmet suçunun yanında TCK'nın 40/2. maddesi yollamasıyla ayrıca TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen sahtecilik suçundan da cezalandırılmaları gerektiğinin gözetilmemesi suretiyle eksik cezalar tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.” Yarg. 5. CD. 07.02.2019 gün, 2016/11169 Esas, 2019/1640 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 30.11.2020.

⁴⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 666; Gökçen, **a.g.e.**, s. 291.

⁴¹ Yargıtay belgede sahteciliğin TCK dışındaki suçları işleyebilmek için işlendiği hallerde TCK'nın 212. maddesinin uygulanamayacağını, zira ceza normu ihtiva eden özel kanunlarda benzeri bir hüküm

kanunun 212. maddesinin ihdas amacıyla uyuşmamaktadır.⁴² Ayrıca madde metninde bu hükmüm uygulanması bakımından böyle bir sınırlama getirilmemiştir. Bu nedenle, TCK'nın 212. maddesi gereği sahte resmi ya da özel belgenin hangi kanunda düzenlendiğine bakılmaksızın başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde her iki suç bakımından da ayrı ayrı cezaya hükmedilmesi gerekir.

3.1.3.4. Fikri İçtima

Suçların içtimai; failin tek bir fiili ile oluşan birden çok suça rağmen, failin tek suçtan cezai sorumluluğuna gidilmesi durumudur. Bu hükmün amacı, kişi işlediği bir fiilden dolayı ancak bir defa cezalandırılır.

bulunmasının gerektiğini kabul etmiştir. “ Sanık ... hakkında resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık, sanıklar ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ... (...), ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ... (...), ... hakkında nitelikli dolandırıcılık suçlarından kurulan mahkumiyet hükümlerine yönelik temyiz istemlerinin incelenmesinde;

Otomotiv Ltd. Şti'nin sahipleri olan sanıklar ... ve ...'in, sanık ..., sanık ..., katılan ...Ş İzmit Sanayi Şubesi müdürü olan sanık ..., katılan ...Ş Körfez Yarımca Şubesi müdürü olan sanık ..., hakkındaki mahkumiyet hükmü temyiz edilmeksizin kesinleşen sanık ..., hakkındaki zamanaşımı nedeniyle düşme hükmü temyiz edilmeksizin kesinleşen sanıklar ..., ..., ... ve hakkındaki beraat hükmü temyiz edilmeden kesinleşen ... ile birlikte oluşturdukları organizasyonla, kredi müşterisi veya kefil olan inceleme konusu diğer sanıklarla birlikte sahte ikametgah ve gelir belgeleri ile vergi levhaları tanzin etmek ve/veya kullanmak suretiyle 01/10/2004-28/12/2005 tarihleri arası katılan ...Ş İzmit Sanayi Şubesi ve Körfez Yarımca Şubesinden toplam miktarları 750.836,00 TL olan 23 ayrı taşıt ve konut kredisini usulsüz şekilde çıkarttıkları, taşıt kredileri yönüyle araçların büyük bir kısmı gerçekte pert araçlar olduğu halde ... ve ...'in acenteliğini yaptıkları İsviçre sigorta aracılığıyla araçların yüksek bedelli kasko edilerek bu yüksek bedeller üzerinden kredi tahsisinin sağlandığı, banka şube müdürleri olan sanıklar ... ve ...'ın şubelerinde kredilerden görevli olan diğer personelin istihbarat yapmalarını engelledikleri, söz konusu kredi işlemlerini bizzat takip ederek, kendi yetkilerini kullanarak gerekli prosedürü işletmeden kredilere onay verdikleri, zaman zaman bu işlemler karşılığında diz üstü bilgisayar vb. hediyeler aldıkları, bir keresinde sanık ...'nın bu kapsamda sanık ...'den komisyon istediği, haklarındaki beraat hükümleri temyiz edilmeden kesinleşen diğer banka personeli olan sanıklar ... ve ...'in de bu organizasyona dahil oldukları ve böylece katılan bankanın zarara uğratıldığı iddiasıyla kamu davası açılmış olup, suçun sübutu halinde eylemin 4389 sayılı Bankacılık Kanununun 22/3. maddesi ile 5411 sayılı Kanunun 160. maddesinde belirlenen zimmet suçunu teşkil edebileceği, bu durumda 4389 ve 5411 sayılı Yasalarda zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca cezaya hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında zimmet eylemleri gerçekleştirilirken sahte belge tanzimi ya da kullanılması fiilinin de zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği nazara alınarak;” Yarg. 5. CD. 07.07.2020 gün, 2020/328 Esas, 2020/11252 Karar; “Dairemizde de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 06.04.2010 tarih ve 2010/7-38 Esas, 2010/79 sayılı kararında belirtildiği üzere; 5411 sayılı Bankacılık Yasasında zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında, sanığın zimmet eylemlerini gerçekleştirirken, sahte belge tanzim etmesi fiillerinin de zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden sanık hakkında belgede sahtecilik suçundan beraatine ilişkin yazılı şekilde hüküm kurulması, Yasaya aykırı,...” Yarg. 7. CD. 01.07.2020 gün, 2019/10495 Esas, 2020/10786 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 30.11.2020.

⁴² Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**, s. 744.

Belgede sahtecilik suçları bakımından özel bir içtima hükmü olan TCK'nın 212. maddesi nedeniyle resmi belgede sahtecilik suçları bakımından fikri içtima hükümlerinin uygulanma olanağının kalmadığı kabul edilmektedir.⁴³

Gökçen'e göre, aynı amaç için ve bir kereye mahsus kullanılmak üzere birden fazla resmi belge sahte olarak düzenlenmiş ya da gerçek resmi belge değiştirilmiş ise bu durumda aynı neviden fikri içtima kuralları (TCK m. 43/2) uygulanmalıdır.⁴⁴ Ancak Yargıtay eylemde bütünlük olduğu gerekçesi ile tek bir resmi belgede sahtecilik suçunun gerçekleştiğini kabul etmiştir. Örneğin; eczacının sahte ilaç küpürü ve fatura düzenleyerek tahakkuk memurundan bedelini alması olayında her ne kadar iki sahte belge düzenlenmiş ise de birden fazla belge aynı amaç için ve bir kereye mahsus düzenlendiği için tek bir resmi belgede sahtecilik suçu oluşur.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Yargıtay'ın kabulüne göre, belgede sahtecilik suçları bakımından TCK'nın 212. maddesinin uygulanabilmesi diğer suçun da Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olmasına bağlıdır. Yargıtay'ın bu kabulü dikkate alınırfa fail tek bir eylemi ile hem resmi belgede sahtecilik suçunu hem de TCK dışında özel bir kanunda düzenlenmiş olan bir suçu işlerse TCK'nın 44. maddesinin uygulanma ihtimali mümkün olacaktır.⁴⁵

3.1.3.5. Zincirleme Suç

Resmi belgede sahtecilik suçları bakımından özellik arz eden ve TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerine⁴⁶ bakıldığında zincirleme suçun, birden çok fiilin bulunması, fiillerin her birinin farklı zamanlarda işlenmesi ve aynı suçu oluşturmaları, aynı suçun birden çok defa aynı kişiye karşı işlenmesi olmak üzere

⁴³ Gökçen, **a.g.e.**, s. 305; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 647; Özen, **a.g.e.**, s. 796.

⁴⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 198.

⁴⁵ Gökmen, **a.g.e.**, s.104.

⁴⁶ 5237 sayılı TCK'nın 43. maddesi: "(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. (3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz."

üç objektif koşulu ile birden çok suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi olmak üzere bir tane de sübjektif koşulunun olduğu görülmektedir⁴⁷

Buna göre, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi halinde, fail bir suçtan cezalandırılacak ancak cezasında artırım yapılacaktır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi zincirleme suçun oluşabilmesi için, aynı suçun birden çok defa aynı kişiye karşı işlenmesi gerekmektedir. Resmi belgede sahtecilik suçları bakımından ise suçta korunan hukuki değer kamusal güveni olmasından yola çıkan Yargıtay kararlarında, suçun asıl mağdurunun toplum olduğu, işlenen sahtecilik suçu nedeniyle bir şekilde zarara uğratılan kişinin ancak ve ancak suçtan zarar gören olarak ifade edilebileceğini, bu sebeple farklı zaman aralıklarında bir suç işleme kararı doğrultusunda birden çok belgede sahtecilik suçu işleyen failin kamuya yani toplumun her bir ferdine karşı ayrı zamanlarda bu suçu işlemiş olacağından TCK'nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir.

Yargıtay'ın konuya ilişkin bir kararında; *'Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nın gerekse de 5237 sayılı TCK'nın belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi,... bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları göz önünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nın "Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi" başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, "Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir."*⁴⁸ açıklamasından anlaşıldığı gibi, bir

⁴⁷ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 500.

⁴⁸Yarg. CGK, 22.04.2014 gün, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 12.11.2020

suç işleme kararı kapsamında farklı zaman dilimlerinde birden fazla kişiye karşı resmi belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde fail tek bir suçtan cezalandırılacak ancak zincirleme suç hükümleri uyarınca cezada artırım yapılacaktır. Belirtmek gerekir ki, failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında mı yoksa yenilenen bir kastla mı aynı suçu işlediğine dikkat edilmelidir.⁴⁹ Zira yenilenen kastla suçun işlenmesi halinde birbirinden bağımsız suçlar söz konusu olacaktır.

Fail hakkında zincirleme suç hükümleri uyarınca tek bir suçtan ceza verilebilmesi için, failin fiilini bir suç işleme kararı altında gerçekleştirmiş olması gerekir. Yargıtay, bir suç işleme kararının tespitinde, fiiller arasında geçen zaman aralığına bakılarak fiilin yenilenen kasıtlı işlenip işlenmediğinin göz önünde bulundurulmasına dikkat çekmiştir.⁵⁰ Fiillerin kısa aralıklarla işlenmiş olmasının bir suç işleme kararına, uzun aralıklarla işlenmiş olmasının ise yenilenen suç kastına işaret olduğu değerlendirilmekle birlikte bunun her zaman doğru olduğu söylenemez. Aynı suçu işleme kararı şartının belirlenmesinde, *“suç tarihleri”*, *“sahteciliğe konu belgelerin niteliği, aidiyeti, alakalı oldukları yer ve kişiler”* gibi kriterler göz önüne alınacaktır.⁵¹

⁴⁹ Şan, **a.g.e.**, s. 190; “açıklanan ilkeler doğrultusunda sanığın fiillerinin her biri yenilenen kastla işlenmiş ayrı suçları mı, yoksa bir suç işleme kararının yerine getirilmesi amacıyla kanunun aynı hükmünü, kısa zaman aralıkları içerisinde, birkaç kez ihlal etmek suretiyle zincirleme tek suçu mu oluşturduğunun değerlendirilmesi açısından, Çanakkale 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2013/251 Esas, 2014/312 Karar sayılı dava dosyası ve UYAP üzerinden sanığın derdest ve kesinleşmiş mahkûmiyet hükümlerine konu benzer nitelikteki tüm diğer davaları da tespit edilip, her iddianameye kadar olan eylemlerin zincirleme biçimde işlenmiş tek bir resmi belgede sahtecilik suçunu, iddianameden sonraki eylemlerin ise ayrı suçları oluşturacağı, resmi belgede sahtecilik suçundan sanık hakkında kesinleşen hükümler bulunduğu göz önünde tutularak, sonradan sübutu kabul edilen eylemler nedeniyle zincirleme suça ilişkin hükümler de uygulanarak tayin olunacak cezadan kesinleşmiş önceki cezaların mahsup edilmesi gerekeceği dikkate alınarak, ...” Yarg. 11. CD. 13.02.2020 gün, 2017/16549 Esas, 2020/1332 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 28.11.2020.

⁵⁰ Gökcan, **a.g.e.**, s. 293; “... somut olayda sanığın suça konu aynı kişiye ait nüfus cüzdanı ve sürücü belgesini sahte olarak farklı zamanlarda aynı kast altında düzenleyip kullanması nedeniyle zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçu olduğundan tebliğnamedeki eylemlerin iki ayrı suçu oluşturduğu yönündeki düşünceye iştirak edilmemiştir.” Yarg. 11. CD. 21.02.2012 gün, 2009/15700 Esas, 2012/1970 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 30.11.2020.

⁵¹ Gökcan, **a.g.m.**, s.125; “Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 13.10.1998 gün ve 205-304 sayılı kararında da belirttiği üzere; aynı suç işleme kararının varlığı, olaysal olarak suçun işlenmesindeki özellikler, suçun işleniş biçimi, fiillerin işlendikleri yer ve zaman, fiiller arasında geçen süre, mağdurların farklı olup olmadıkları, ihlal edilen değer ve yarar ile korunan değer ve yarar, olayların oluşum ve gelişimi ile tüm özellikleri değerlendirilerek belirlenir.” YCGK 08.04.2014 gün, 2013/7-

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanması için işlenen suçların aynı olması gerekir. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır.⁵² Yine, zincirleme suçta, zinciri oluşturan suçlardan bazıları tamamlanmış bazıları teşebbüs aşamasında kalmış olsa bile, bu durum zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.⁵³ Örneğin, bir kişiye karşı bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenen üç resmi belgede sahtecilik suçunun ikisinin tamamlanıp birinin teşebbüs aşamasında kalması halinde üç fiil bakımından zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.

Uygulamada sıklıkla resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçunun birlikte işlendiği görülmekte ve bu durumda gerçek içtima kuralının uygulanıp uygulanmayacağı sorun teşkil etmektedir. Yargıtay uygulamalarında iki suç tipini de aynı suç kapsamında değerlendirmektedir.⁵⁴ Yüksek mahkeme, her iki suçta korunan hukuki yararın kamu güveni olmasını, suç isimlerinin aynı olmasını, her iki suç tipinin benzer şekilde düzenlenmiş olmasını gerekçe olarak göstermiştir.⁵⁵

591 Esas, 2014/171 Karar <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T.30.11.2020.

⁵² Gökçen, **a.g.e.**, s. 295.

⁵³ Gökçen, **a.g.e.**, s. 296.

⁵⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 295.

⁵⁵ “Resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarından sanığın mahkumiyetine ilişkin hükümlere yönelik yapılan temyiz incelemesinde: Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 tarih, 2013/11-397; 2014/202 E. K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK'nın “Kamu güvenine karşı suçlar” bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırıma bağlanan “resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik” suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişi de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulünün etkilenmeyeceği, sanığın, aynı suç işleme kararıyla ve aynı anda düzenlenen belgelerle ilgili olarak tek bir suçtan hüküm kurulması gerekeceği, buna karşın, aynı suç işleme kararıyla fakat değişik zamanlarda düzenlenen belgelerle ilgili olarak yine tek bir suçtan hüküm kurulup, aynı Kanun'un 43. maddesi gereğince zincirleme suç hükümleri gereğince cezanın arttırılması gerektiği, farklı suç işleme kastının bulunduğu ispatı halinde her bir eylemin ayrı bir suç oluşturacağı dikkate alınarak, suça konu nüfus cüzdanları asıllarının ele geçirilememesi nedeniyle aldatma yeteneğine haiz olup olmadıklarının tespit edilemediği, ancak, sanığın sahte olarak araç kira sözleşmesi tanzim ettiğinin ve noterde araç satış sözleşmesi düzenlenmesini sağladığının sabit olduğu, suça konu kira sözleşmesi ve araç satış sözleşmesinde yapılan sahteciliğin aldatma yeteneğine haiz olup olmadığının tespit edilmemiş olması ve sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayininin hakime ait olduğu da dikkate alınarak, suçun unsurlarının oluşup oluşmadığının tespiti amacıyla, söz konusu sözleşmelerin duruşmaya getirilerek mahkeme heyeti tarafından incelenip, özellikleri zapta geçirilerek, aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, söz konusu sahte sözleşmelerin aldatma yeteneğine haiz olduklarının tespiti halinde, noterde düzenlenen araç satış sözleşmesinin TCK'nın 204/3. maddesi anlamında kanun hükmü gereği sahteliği sabit

Kanaatimizce, Yargıtay'ın gerekçesi yerinde değildir, zira gerek resmi belgede sahtecilik suçlarında gerekse özel belgede sahtecilik suçunda korunan hukuki yarar kamu güveni olsa bile bundan yola çıkarak resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçunun birlikte işlenmesi halinde iki suç tipini aynı suç kapsamında değerlendirmek suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile kıyas yasağı ilkelerine aykırılık oluşturur. Her iki suç tipinin de kanunda birbirinden bağımsız olarak düzenlenmiş olması ve suçların maddi unsurlarının birbirinden farklı olması karşısında iki suçun birlikte işlenmesi halinde her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verilmesi isabetli olacaktır.

Yargıtay kararlarına göre, birden fazla belge üzerinde yapılan sahtecilik eyleminde, sahteciliğin farklı tarihlerde yapıldığının tespit edilememesi halinde, fiilin aynı anda işlendiği ve dolayısıyla zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı kabul edilmiştir.⁵⁶ Yine, failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında aynı fiili

oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması ve kira sözleşmesinin de niteliği gereği özel belge teşkil etmesi karşısında; sanığın aynı suç işleme kararıyla fakat değişik zamanlarda düzenlenen sahte sözleşmelerle ilgili olarak 5237 sayılı TCK'nın 204/1-3 maddesi gereğince TCK'nın 3/1. maddesi uyarınca işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olacak şekilde takdir hakkının kullanılması suretiyle alt ve üst sınırlar arasında bir belirleme yapıp 5237 sayılı TCK'nın 61. maddesinde sayılan kriterler esas alınarak, hak ve nesafet kuralları ile orantılılık ilkesine uygun şekilde cezaların alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle tek bir suçtan hüküm kurulup, aynı Kanun'un 43. maddesi gereğince zincirleme suç hükümleri gereğince cezanın artırılması gerektiği gözetilmeksizin, ayrı ayrı özel belgede sahtecilik ve iki kez resmi belgede sahtecilik suçlarından hükümler kurulması, Kanuna aykırı olup,..” 15. CD., 04.06.2020 gün, 2020/1636 Esas, 2020/4628 Karar; “Resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarından sanığın mahkumiyetine ilişkin hükümlerin temyiz incelenmesinde; Sanığın, kendi fotoğrafını kullanarak katılan adına sahte nüfus cüzdanları ve nüfus cüzdanı talep belgeleri düzenlettirerek kredi talebinde bulunması ve kredi sözleşmesi imzalaması şeklinde gerçekleşen eyleminin kül halinde tek TCK'nın 204/1 ve 43/1. maddeleri gereğince zincirleme şeklinde sahtecilik suçunu oluşturacağı dikkate alınmadan iki kez resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarından yazılı şekilde hüküm kurulması, Bozmayı gerektirmiş,..” 15. CD., 21.01.2020 gün, 2017/12286 Esas, 2020/682 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 12.11.2020.

⁵⁶ “Ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 E., 2014/202 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK'nin "Kamu güvenine karşı suçlar" bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırıma bağlanan "resmi belgede sahtecilik" suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişi de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulünün etkilenmeyeceği, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekeceği ve bir suç işleme kararının icrası kapsamında 5237 sayılı TCK'nin 43. maddesinde, "değişik zamanlarda" denilmesi karşısında; aynı anda işlenen eylemlerde zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanma olanağı bulunmadığından, suç tarihinin tespiti ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının belirlenmesi açısından, belgelerin aynı tarihli olmasına karşın haklarında suç konusu ustalık belgeleri düzenlenen..., ... ve

değişik zamanlarda değil, aynı zamanda birden fazla işlemesi ‘‘değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi’’ şartının oluşmaması nedeniyle tek suçtan ceza verilmektedir.⁵⁷

3.2. YAPTIRIM VE CEZA HUKAKEMESİ HÜKÜMLERİ

3.2.1. Yaptırım

Resmi belgelerin ispat gücünün özel belgelere göre daha yüksek olması nedeniyle resmi belgede yapılan sahtecilik için özel belgede yapılan sahteciliğe göre daha ağır bir ceza öngörülmüştür.⁵⁸ Yine, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda kamu güveni daha fazla zarar gördüğü için herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna göre daha ağır bir yaptırım uygulanması düzenlenmiştir.

TCK’nın 204/1. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçlarının cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiştir.

TCK’nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçlarının cezası üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiştir.

...’in celb edilerek tanıklaktan çekinme hakları da hatırlatılarak tanık sıfatıyla dinlenilerek, suç konusu belgelerin hangi tarihte düzenlenerek kendilerine verildiği hususlarında beyanlarına başvurulması; suça konu belgelerin aynı anda verildiğinin anlaşılması veya farklı tarihlerde düzenlendiklerine dair bir delil elde edilememesi halinde, suçun aynı anda işlendiğinin kabul edilmesi gerekliliği karşısında zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı, ancak belge sayısının TCK’nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın tayininde nazara alınarak; sanığın, ” Yarg. 11. CD. 09.07.2020 gün, 2017/11804 Esas, 2020/4331 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 13.11.2020.

⁵⁷İtişgen, **a.g.m.** s. 59; Gökcan, **a.g.m.**, s. 125; Gökcen, **a.g.e.**, s. 298; ‘‘Sanığın katılıandan aynı anda aldığı birer milyar TL bedelli iki adet çekin keşide tarihlerini değiştirerek parafladığı ve arkasını ciro ederek beraat eden diğer sanığa olan borcuna karşılık verdiğinde bir uyuşmazlık bulunmamakta, sanığın suça konu iki adet çek yaprağı üzerindeki sahteciliği de dosya içeriği karşısında aynı zaman dilimi içinde gerçekleştiğinin kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla sanık hakkında TCY’nın 43/1 maddesinin tatbik koşulları gerçekleşmemiş bulunmaktadır.’’ YCGK, 08.06.2010 gün, 2010/11-98 Esas, 2010/143 Karar. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 13.11.2020.

⁵⁸ Şan, **a.g.e.**, s. 197.

TCK'nın 204/3. maddesi cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmiş olup, buna göre, failin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik yapması halinde verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır.

TCK'nın 211. maddesinde cezayı hafifletici nitelikli hal düzenlenmiş olup, buna göre, failin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağının ispatı ya da gerçek bir durumu belgelemek amacıyla sahtecilik suçunu işlemesi halinde cezası yarı oranında indirilecektir.

TCK'nın 212. maddesinde ise, resmi belgede sahtecilik suçları bakımından özel bir içtima kuralı düzenlenmiş olup, buna göre, sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik suçundan hem de ilgili suçtan ayrı ayrı ceza verilecektir.

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun alt sınırının iki yıl olduğu göz önüne alındığında sanık hakkında verilen sonuç ceza miktarı 2 yıl veya daha az olduğu takdirde mağdurun veya kamunun zararının giderilmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.⁵⁹

Yapılan yargılama neticesinde fail hapis cezasına mahkum edilirse, *“Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma”* başlığını taşıyan TCK'nın 53. maddesinde yer alan hakları kullanmaktan yoksun bırakılacaktır. Failin TCK'nın 204/2. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi halinde, mahkumiyetinin kanuni bir neticesi olarak kamu görevini yerine getirmekten mahkumiyetin kesinleşip hapis cezasının infazının tamamlandığı ana kadar yoksun bırakılacaktır.

3.2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

Belgede sahtecilik suçları şikayete tabi olmaksızın re'sen soruşturulan suçlardır. Bu anlamda, ihbar ya da başkaca herhangi bir suretle suçun işlendiği

⁵⁹Gökçen, **a.g.e.**, s. 313; “Sanık hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan verilen mahkumiyet hükmüne yönelik yapılan temyiz başvurusunun incelenmesinde; Sanığın adli sicil kaydına göre suç ve karar tarihinde sabıkasız olduğu, duruşma tutanaklarına yansıyan olumsuz bir kişiliği bulunmayan, hakkında takdiri indirim nedeni uygulanan sanık hakkında; yeterli bir gerekçe gösterilmeden TCK'nın 51/1. maddesinde belirtilen erteleme ve 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde belirtilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanmamasına hükmedilmesi, Kanuna aykırı olup, ...” Yarg. 15. CD. 02.06.2020 gün, 2018/5715 Esas, 2020/4195 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 24.11.2020.

izlenimini veren bir durum karşısında Cumhuriyet savcısı resen soruşturma yapacaktır.

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/1) ile kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/2) soruşturma usulü bakımından birbirine göre farklılık arz etmektedir. Kamu görevlisi olmayanlar tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları herkes tarafından işlenen suçlar olması nedeniyle suç genel hükümlere tabidir. Dolayısıyla CMK'nın 160. maddesi gereğince soruşturma Cumhuriyet savcılıklarınca doğrudan yapılacaktır.⁶⁰

Buna karşın, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlediği belgelerde işlenen resmi belgede sahtecilik suçları muhakeme şartı olarak izne tabidir.⁶¹ Anayasa'nın 129/6. maddesine göre; *“Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirtilen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.”* Yine 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'nun 17/1. maddesine göre; *“Bu kanunda ve 18.06.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikap, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında ve görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 02.12.1999*

⁶⁰ Şan, a.g.e., s. 194.

⁶¹ ‘O. Sürücü Kursu sahibi ve yöneticisi olan sanık T.İ. ile M. Sürücü Kursu sahibi ve yöneticisi olan sanık R.A. ‘nun motorlu araç sürücü belgesi almak isteyen kişiler yerine Joker diye tabir edilen diğer sanıkları sahte belgelerle sınava girmesini sağladıklarının iddia edilmesi ve İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 16.01.2009 günlü yazı cevabından sanıklar T.İ. ve R.A.’nın kurs sahibi, yönetici ve direksiyon öğretmeni, sanık H.Ş.’nin direksiyon öğretmeni ve kurs müdürü, sanık S.E.’nin ise direksiyon öğretmeni olduğunun belirtilmesi karşısında; suç tarihinden önce 14.02.2007 gün ve 26434 sayılı R.G.’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5580 sayılı Yasanın 9/b maddesi hükmü gereği 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca haklarında yetkili merciden soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden genel hükümlere göre açılan davaya devamla yazılı şekilde hükümler kurulması...” Yarg. 11. CD. 30.12.2010 gün, 2010/17341 Esas, 2010/15289 Karar, bkz. ayrıntı için Gökçen, a.g.e., s.377-378; “Kamu görevlisi olan sanık hakkında görevi sebebiyle işlediği resmi belgede sahtecilik suçu yönünden 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yetkili merciden soruşturma izni alındıktan sonra dava açılması gerektiği gözetilmeden, genel hükümlere göre yapılan soruşturma sonucu açılan kamu davasına devamla yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 5. CD. 10.02.2020 gün, 2015/1712 Esas, 2020/4242 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 20.11.2020.

*tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.” Resmi belgede sahtecilik suçları bu kanunda sayılan istisnalardan olmadığı için kamu görevlisi olan fail hakkında izin usulü uygulanmalıdır. Bu usul kamu görevlileri bakımından bir güvence olup, amaç görevlerini daha rahat ifa etmelerini sağlamaktır.*⁶²

Ayrıca 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un 2/3. maddesi gereğince, kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunu işlerken suçüstü yakalanması halinde, artık soruşturma izni alınmaksızın genel hükümlere göre işlem yapılacaktır.

İzin alınmaksızın kamu davasının açıldığının anlaşılması üzerine, yerel mahkemenin CMK’nın 223/8. maddesine göre durma kararı vererek dosyayı soruşturma izninin verilmesi için izin vermeye yetkili idari merciye göndermesi gerekir. İdari merciin izin vermesi üzerine yerel mahkeme yargılamaya devam ederek hüküm kurmalıdır.⁶³

Yargıtay resmi belgede sahtecilik suçlarında davaya katılma hususunda, doğrudan doğruya zarar görmüş olmayı aramaktadır.⁶⁴ Konuya ilişkin bir kararda Yargıtay; *“Suça konu noter vekaletnamesi ve nüfus cüzdanının tamamen sahte oluşturulduğunun anlaşılması, bu belgelerle tapuda işlem yapılmış olması ve getirilen belgelerin heyetçe gözlemlenip incelenmesi karşısında; belgelerin aldatma özelliğinin bulunduğu, tapuda yapılan işlemler nedeniyle suçtan zarar görenlerin, mal sahipleri olup idarenin doğrudan bir zararı bulunmadığından davaya katılma hakkının olmadığına gözetilmemesi...”* gerekçesi ile kararı bozmuştur.

Sahtelik iddiası ceza mahkemelerinde inceleme konusu olabileceği gibi hukuk mahkemelerinde de sahtelik iddiası ileri sürülebilir. 6100 sayılı HMK’nın *“Sahtelik hakkında hukuk ve ceza mahkemesi kararlarının etkisi”* başlıklı 214. maddesine göre, *“(1) Belgenin sahte olmadığına dair hukuk mahkemesince verilen*

⁶² Muharrem Özen, “5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Bağlamında Noterlerin Cezai Sorumluluğu”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, S: 137, Y: 2008, s. 25.

⁶³Alper İnanç, **Türk Ceza Kanununda İrtikap Suçu**, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2010, s. 99.

⁶⁴Yarg. 11. CD. 18.01.2012 gün, 2011/9830 Esas, 2012/510 Karar, ayrıntı için bkz Gökçen, **a.g.e.**, s. 311.

karar kesinleştikten sonra, söz konusu belge hakkında ceza mahkemesinde de sahtelik iddiası dinlenmez. (2) Ceza mahkemesince belgeyi düzenleyen hakkında ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı verilmiş olması, hukuk mahkemesinin belgenin sahteliğini incelemesini engellemez.” Buna göre, hukuk mahkemeleri tarafından belgenin sahte olmadığına dair verilen kesinleşmiş karar ceza mahkemelerini de bağlarken, ceza mahkemeleri tarafından sanık hakkında verilen ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı hukuk mahkemeleri bakımından bağlayıcı değildir, hukuk mahkemesi belgenin sahteliğini inceleyebilir. Zira sanık hakkında verilen beraat kararı ya da ceza verilmesine yer olmadığı kararı belgenin sahte olmadığı anlamına gelmez.⁶⁵ Belirtmek gerekir ki ceza mahkemesi tarafından davaya konu edilen belgenin sahte olmadığı yönünde bir karar verilmiş ise bu karar hukuk mahkemelerini bağlayacaktır.

Aynı belge hakkındaki sahtelik iddiası hem ceza mahkemesinde hem de hukuk mahkemesinde inceleme konusu olmuş ise, sorun bekletici mesele yolu ile çözülmeye çalışılacaktır. Buna göre, usul ekonomisi ilkesi gereğince, hangi mahkeme inceleme bakımından daha ileride ise, diğeri onun bu konudaki kararını beklemelidir.⁶⁶

Resmi belgede sahtecilik suçlarında, uygulamada sahtelik iddiası çeşitli delillerle ileri sürülmesine rağmen suça konu sahte belge ele geçirilemediği takdirde sahteliğin nasıl ispat edileceği sorunu ile karşılaşilmektedir. Bir görüşe göre suça konu sahte belge ele geçirilmemiş olsa ve sanığın ikrarı olmasa bile, suç başka delillerle ispatlanabiliyorsa fail cezalandırılmalıdır.⁶⁷ Diğer bir görüşe göre ise, suçun ispatı için suça konu sahte belgenin aslının ya da onaylı suretinin ele geçirilmiş olması gerekir.⁶⁸ Biz bu hususta ikinci görüşe katılıyoruz, zira sahtecilik suçunun unsurlarından biri olan aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığı ancak belge üzerinde yapılacak inceleme ile anlaşılacaktır. Nitekim Yargıtay yerleşik

⁶⁵İtişgen, **a.g.m.**, s. 60.

⁶⁶ Seyithan Deliduman, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri**, Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001, s. 151-153.

⁶⁷ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 478-479.

⁶⁸ Ersan Şen/Mert Maviş, “Resmi Belge ve Özel Belge Sahteciliği Ayrımı”, **Yargı Dünyası Aylık İctihat, Mevzuat ve Hakemli Bilimsel İncelemeler Dergisi**, S: 212, Y: 2013, s. 22; Gündel, **a.g.e.**, s. 808, Atalan, **a.g.e.**, s. 777.

içtihatlarında, belgede aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayinin hakime ait olduğunu, bu nedenle suça konu belgenin getirilerek incelenmesini ve duruşma tutanağına geçirilmesini, gerekirse bu konuda bilirkişinin görüşüne başvurulmasını belirterek bozma yönünde kararlar vermiştir.⁶⁹

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 367. maddesine göre, Vergi Usul Kanununa göre düzenlenen belgelerde yapılan sahtecilik suçları bakımından Vergi Dairesi Başkanlığının veya Defterdarlığının mütalaasının alınması bir dava şartıdır.⁷⁰

3.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Ceza uyuşmazlığının konusu olan olayın hukuki boyutunu teşkil eden suç türünün yargılamasının ilk derece mahkemelerinin hangisinde yapılacağı görev kuralları çerçevesinde belirlenerek görevli mahkeme tespit edilir.⁷¹

CMK'nın 3. maddesi görev kurallarının kanunla belirlenmesini öngörmüştür. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesine göre herkes

⁶⁹ "Sanık ... hakkında, diğer sanık ... tarafından kendisine gönderilen trafik tescil belgeleri üzerinde sahte muayene işlemi yaptırdığı iddiasıyla açılan kamu davasında; sanığın, iddianamede adı geçen diğer sanıkları tanımadığını, suç konusu muayene işlemlerini kendisinin yapmadığını savunması karşısında; maddi gerçeğin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde belirlenmesi açısından, belgede sahtecilik suçlarında aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığının takdiri mahkemeye ait olduğundan, suç konusu belge asılları getirtilip incelenmek suretiyle özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, bu gözlem sonucunda gerekçeli kararda sahte muayene işleminin aldatma niteliğine sahip olup olmadığının tartışılması, sanığın, suç tarihine yakın tarihlerde atılmış bol miktarda samimi imza ve yazı örneklerini içerir belgelerin çeşitli kurum ve kuruluşlardan araştırılarak temin edilmesi, ayrıca huzurda bol miktarda yazı ve imza örnekleri alınarak, temyize konu dosyadaki motorlu araç trafik ve tescil belgelerindeki aracın muayenesi bölümünde yer alan sahte muayene işlemlerindeki yazı ve imzaların aidiyeti yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması, ..." Yarg. 11. CD. 02.06.2020 gün, 2017/13055 Esas, 2020/2584 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 23.11.2020.

⁷⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, a.g.e., s. 857-858; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 367. maddesine göre; "Yaptıkları inceleme sırasında 359. maddede yazılı suçların işlendiğini tespit eden maliye müfettişleri, hesap uzmanları ile bunların yardımcıları ve gelirler kontrolörleri ile stajyer gelirler kontrolörleri tarafından doğrudan doğruya ve vergi incelemesine yetkili olan diğer memurlar tarafından ilgili vergi dairesinin bağlı bulunduğu vergi dairesi başkanlığının veya defterdarlığın mütalaasıyla, keyfiyetin Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmesi mecburidir.

359'uncu maddede yazılı suçların işlendiğine sair suretlerle itila hasıl eden Cumhuriyet başsavcılığı hemen ilgili vergi dairesine haberdar ederek inceleme yapılmasını talep eder.

Kamu davasının açılması, inceleme neticesinin Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesine talik olunur."

⁷¹ Murat Aydın, "Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler", **SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 3, S: 1, Y: 2013, s. 32.

tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları bakımından asliye ceza mahkemeleri görevlidir. Aynı Kanuna göre, TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun cezai yaptırımı kanuni tarifte on yıldan az hapis cezası olarak belirlenmiş olmasına rağmen; bu suça atfedilen önem nedeniyle yargılama yapma görevi Ağır Ceza Mahkemelerinin görevi kapsamına dâhil edilmiştir.

TCK'nın 204/1. ve 204/2. fıkraları arasındaki ayrım belgeyi sahte olarak düzenleyen kimliğine göre yapılmıştır. Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgenin geçerliliğine kamu güveninin daha fazla olması nedeniyle kanun koyucu tarafından kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun kamu düzenine etkisinin büyük ve sonuçlarının daha ağır olduğu düşüncesi ile bu suç bakımından Ağır Ceza Mahkemesi görevli mahkeme olarak belirlenmiştir.⁷²

5271 sayılı CMK'nın 5. maddesi gereğince iddianamenin kabulünden sonra, resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiği iddiası ile yapılan bir yargılamada işin davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir. Ancak CMK'nın 6. maddesi gereğince duruşmada suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosyanın alt dereceli mahkemeye gönderilemeyeceğini düzenlemiştir. Örneğin, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği iddiası ile Ağır Ceza Mahkemesinde görülen bir davada mahkeme duruşmada suçun hukuki niteliğinin değiştiği ve herkes

⁷² 5235 sayılı Kanunun 12. maddesi gerekçesi: "Ağır ceza mahkemesi, 9 uncu maddede belirtildiği üzere bir başkan ile yeteri kadar üyeden oluşacak, bir başkan ve iki üye ile toplanacaktır. Bu düzenleme, ağır ceza mahkemesinin görevinin ağırlığının bir sonucudur. Kamu düzenine etkisi büyük ve sonuçları ağır olan suçlara bu mahkemede bakılacaktır. Nitekim, idam, ağır hapis ve on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren cürümlerle ilgili dava ve işler ağır ceza mahkemesinde görülecektir. Ancak, kanunların bu düzenlemeden ayrı bir şekilde ağır ceza mahkemesini görevli kıldığı hâller saklı olacak, bu gibi durumlarda özel kanun hükümleri uygulanacaktır.", görevli mahkemenin belirlenmesinde suç türünün de dikkate alınmasının uygulamada görev uyumsuzluğu sorunları doğuracağından bahisle eleştiriler yapılmıştır, "Görevli mahkemelerin belirlenmesinde karma sistemin uygulanmasının yani ceza miktarının yanı sıra suç türlerinin de dikkate alınmasının uygulamada görev uyumsuzluğu sorunları doğuracağı, uzmanlaşmayı engelleyeceği savunulmaktadır. Kanaatimizce bu görüş yerindedir. Aşağıda açıklanacak olan nitelikli hallerin görevli mahkemenin belirlenmesine etkisi durumunda da bu problemle karşı karşıya kalınabilecektir. Bu çerçevede bir suça bakmaya görevli mahkeme ne nitelikli hal dolayısıyla ne de kanunda yer alan düzenleme dolayısıyla farklı kılınmamalıdır. TCK m. 204 kapsamında belgede sahtecilik suçunda 1.fıkra için asliye ceza mahkemesi görevli iken 2.fıkra için kanun ağır ceza mahkemesi görevli olarak belirlenmiştir. Bu örnek açısından da kanaatimizce her iki fıkra için de asliye ceza mahkemesinin yetkili kılınması yerinde olacaktır."

tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun oluştuğundan bahisle dosyayı alt dereceli mahkemeye gönderemez. Alt dereceli mahkemeler ise görev değişikliği durumunda görevsizlik kararı vererek dosyayı üst dereceli mahkemeye göndermek durumundadırlar. Örneğin Asliye Ceza Mahkemesinde görülen herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturduğu kanaatine varan mahkeme görevsizlik kararı vererek dosyayı üst dereceli mahkemeye göndermelidir.⁷³

Resmi belgede sahtecilik suçlarında yetki konusunda genel yetki kuralları geçerlidir. Buna göre suçun işlendiği yani seçenek hareketlerin icra edildiği yer mahkemesi yetkilidir. Fail sahte resmi belgeyi düzenleyip aynı zamanda bu belgeyi kullanmış ise, resmi belgenin düzenlendiği yer değil, kullanmanın sona erdiği yer mahkemesi davaya bakmaya yetkilidir.⁷⁴

⁷³ “Özel ... Sürücü Kursu kurucusu sanık ... ve diğer sanıkların zincirleme biçimde sahte resmi belge düzenleyip kullandırma ve kullanma suçunu fikir ve eylem birliği içerisinde işledikleri iddia edilmesi karşısında; suç tarihinden önce 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve iddianamenin düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 9/son maddesindeki "Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılır." hükmü ile aynı Kanunun 9. maddesinin 5. fıkrasının b bendi gereğince 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca sanık hakkında soruşturma yapılmasının izne tabi bulunduğu, dosya içinde yetkili makamca verilmiş bir soruşturma izninin bulunmadığı cihetle, sanık ...’e yüklenen eylemin TCK’nin 204/2. maddesindeki kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturup oluşturmayacağı ve diğer sanıkların bu suça iştirak edip etmedikleri konusunda delilleri değerlendirme görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait bulunduğu gözetilmeden görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı şekilde mahkumiyet hükümleri kurulması,” Yarg. 11. CD. 26.12.2019 gün, 2017/13013 Esas, 2019/10158 Karar, “Sanıkların, özel tertibatlı sakat aracı ithal etmek amacıyla ...Otomotiv firmasına ait sahte faturayı serbest dolaşıma giriş beyannamesine ekleyerek, gerçeğe aykırı serbest dolaşıma giriş beyannamesi tanzim etmek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri iddiasıyla açılan kamu davasında; suç tarihinde yürürlükte bulunan 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun geçici 6. maddesinin 6.fıkrasına göre, "Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu’nun devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır" hükmü karşısında; suça konu 31.07.2009 tarihli gümrük beyannamesini düzenlediği iddia olunan ve gümrük müşaviri olan sanık ...’ın fiilinin sabit olması halinde, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’nin 204/2. maddesinde yaptırma bağlanan "kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği" suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delilleri takdir ve değerlendirme yetkisinin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu, memur olmayan diğer sanıkların da bu eyleme iştirak ettiklerinden bahisle yargılanmaları gerektiği gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yarg. 11. CD. 25.12.2018 gün, 2017/11580 Esas, 2018/10880 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T.21.11.2020.

⁷⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 650; Gökçen, **a.g.e.**, s. 381.

3.2.4. Zamanaşımı

Zamanaşımı, kanunda öngörülen belli sürelerin geçmesi ile devletin yargılama ve cezalandırma yetkisinin ortadan kalkması, dolayısıyla belli şartların varlığı halinde devletin cezalandırma yetkisinden vazgeçtiği bir kurum olarak tanımlanabilir.⁷⁵

Resmî belgede sahtecilik suçları, seçimlik hareketli suç olduğu için suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile suç tamamlanır. Buna göre, resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmî belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi, gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi veya sahte resmî belgenin kullanılması durumunda suç oluşacaktır. Seçimlik hareketlerden birkaçı ya da hepsi birlikte işlenmiş olsa dahi yine de tek bir suç işlenmiş olacaktır. Bu suçlarda, en son seçimlik hareketin yapıldığı tarihten itibaren zamanaşımı işlemeye başlayacaktır.⁷⁶ Zincirleme olarak işlenen resmi belgede sahtecilik suçlarında en son suçun işlendiği günden itibaren zamanaşımı işlemeye başlar.

Yukarıda sayılan bu seçimlik hareketlerden “kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunun” ne zaman tamamlandığı hususu zamanaşımı bakımından önem taşımaktadır. Örneğin; bir kişinin kendi adına düzenlediği sahte nüfus cüzdanını kullanmak suretiyle defalarca hastanede muayene olduğu olayda, bu kişi kendi adına sahte nüfus cüzdanı düzenlemek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlemiştir. Düzenlenen sahte nüfus cüzdanı kullanılmamış olsa bile, suç tamamlanmıştır. Failin bu nüfus cüzdanı ile hastaneye gitmesi halinde, yeni bir resmi

⁷⁵ Mehmet Emin Alşahin, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s. 4-5.

⁷⁶ “ Resmî belgede sahtecilik suçu ise 5237 sayılı TCK’da (m.204/1) “seçimlik hareketli” bir suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi (sahte bir varaka tanzimi), gerçek bir resmî belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi (hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyleme) veya sahte resmî belgenin kullanılması durumunda (sahte bir varakayı bilerek kullanma) suç oluşacaktır. Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile tamamlanabilen suçlardır. Seçimlik hareketlerin tamamının işlenmesi şart olmayıp, bir tanesinin işlenmesi suçun oluşması için yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birkaçı ya da hepsi birlikte işlenmiş olsa dahi tek suç oluşacak, ancak bu durum temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulabilecektir. Seçimlik hareketlerden birisi tamamlanmış ise diğeri teşebbüs aşamasında kalsa dahi suç tamamlanmış kabul edilecektir. Bu suçlarda, suç tarihi en son seçimlik hareketin yapıldığı tarih olup dava zamanaşımı da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.” YCGK. 09.05.2019 gün, 2019/196 Esas, 2019/392 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 20 E.T. 28.03.2021.

belgede sahtecilik suçu işlenmemekte suçun seçimlik hareketlerinden biri olan kullanma hareketi ile suç aynı konu üzerinde tekrar işlenmektedir. Bu durumda, dava zamanaşımı süresi sahte nüfus cüzdanının düzenlendiği andan itibaren değil, kullandığı andan itibaren işlemeye başlayacaktır. Aynı sahte nüfus cüzdanının müteaddit defa kullanılmış olması halinde de, kullanma seçimlik hareketi birden fazla gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, suçun konusu aynı olduğu için tek bir resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiği kabul edilmeli ve dava zamanaşımı süresi ise, son kullanma tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.⁷⁷

Resmi belgede sahtecilik suçunun kesintisiz suç şeklinde işlemesi halinde, örneğin sahte olarak üretilmiş olan plakanın takılı olduğu aracın trafikte kullanılması durumunda, kesintisiz olarak işlenen bu resmi belgede sahtecilik suçu bakımından zamanaşımı kullanmanın sona erdiği günden itibaren başlar. Zira kesintisiz suçlarda zamanaşımı kesintinin gerçekleştiği, yani suçun sona erdiği günden itibaren başlar.⁷⁸

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu bakımından TCK'nın 66/1-e maddesindeki düzenleme uyarınca, zamanaşımı süresi sekiz yıldır. Suçun cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hallerinden birini oluşturması halinde dava zamanaşımı süresi TCK'nın 66/3. maddesi gereğince on beş yıldır. Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından ise dava zamanaşımı süresi, TCK'nın 66/1-d maddesi gereğince on beş yıldır.

3.3. BAZI ÖZEL DURUMLAR

3.3.1. Sağlık Mesleği Mensubu Kişilerin Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi

5237 sayılı TCK'nın 210/2. maddesinde sağlık mensubu⁷⁹ kişiler tarafından düzenlenen özel belge niteliğindeki belgelerde yapılan sahtecilik suçları bakımından özel bir düzenlemeye yer verilmiştir.

⁷⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s.195-196.

⁷⁸ Alşahin, **a.g.e.**, s. 116.

⁷⁹ 5237 sayılı TCK'nın 280/2. maddesine göre; ‘Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.’

TCK'nın 210/2 maddesine göre; *‘‘Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur.’’* Buna göre, sağlık mensubu kişiler tarafından gerçeğe aykırı olarak belge düzenlenmesi nedeniyle kişinin haksız bir menfaat sağlanması ya da kamunun veya kişilerin bir zarara uğratılmış olması halinde fail resmi belgede sahtecilik suçu hükümlerine göre cezalandırılacaktır. Benzer düzenleme 765 sayılı mülga TCK'nın 354. maddesinde yer almaktaydı.

Madde gerekçesinde; *‘‘Maddenin ikinci fıkrasında, kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin, görevlerinin gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır. Böylece, belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır.’’* şeklinde açıklamalarda bulunulmuştur.

Madde gerekçesinde de *‘‘kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile’’* şeklinde belirtildiği gibi, kamu görevlisi sıfatı taşımayan sağlık mensubu kişilerin gerçeğe aykırı belge düzenlemeleri halinde, söz konusu belgeler özel belge niteliğinde olmalarına rağmen bu belgelere duyulan kamu güveninin diğer özel belgelere oranla daha fazla olması nedeniyle kanun koyucu daha ağır bir yaptırım öngörmüştür. Zira sağlık mesleği mensubu kişiler tarafından hukuki açıdan önemli sonuçlar doğuran belgeler düzenlenebilmektedir. Örneğin, akıl sağlığı ile ilgili düzenlen raporlar gerek hukuk davaları bakımından gerekse ceza davaları bakımından davanın sonucunu

önemli oranda değiştirebilmektedir.⁸⁰ Hukuken ispat bakımından önemli bir yeri olan bu belgelere doğal olarak kamu tarafından güvenilmektedir.⁸¹

Yukarıda belirttiğimiz gibi, maddede gösterilen belgeler yaptırım yönünden resmi belgeye benzetilmiş özel belgeler olduğu için, yaptırım dışında kalan hususlara özel belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanması gerekir.⁸² Belirtmek gerekir ki, özel belgede sahtecilik suçları bakımından fikri sahtecilik söz konusu olamaz. TCK'nın 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçu, ancak özel bir belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya gerçek bir özel belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve kullanılması suretiyle gerçekleşir. Dolayısıyla gerçeğe aykırı özel bir belge düzenlemek suç sayılmamaktadır. Ancak TCK'nın 210/2. maddesinde belirtilen özel belgeler bakımından ise fikri sahtecilik olarak adlandırılan sahtecilikler suç sayılmaktadır.⁸³ Örneğin, bir doktor hastayı muayene etmeksizin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir sağlık raporu ya da reçeteyi

⁸⁰ Prof. Dr. Adem Sözüer maddenin TBMM Adalet Komisyonundaki görüşmelerinde; "Resmî belge hükmündeki belgelere, birinci fıkrada hisse senedi, tahvil, kambiyo senedi gibi belgeler yazıldı. Bugünkü Türk Ceza Kanunu'nda da var olan bir düzenleme. Ancak, bunun yanında, gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi, özellikle sağlık raporları vesaire konusunda da, bunların da özel doktorlar tarafından düzenlenmesi durumunda da, bunların da resmî belge sayılmasını arzulamıştık baştan. Çünkü bu tür belgelerle, bazı davalarda analık, babalığa karar veriliyor, özel doktorların verdiği raporlarla veya akli durumu hakkında çok önemli sonuçlar doğuruyor kamu görevlisi olmayan hekim ve sağlık memurlarının da, görevlilerinin de verdiği raporlar çok çok önemli sonuçlar doğuruyor. Bundan dolayıdır ki, bunların da resmî belge hükmünde olması gerektiğini önermiştik. Ancak bu noktada, biraz önce Fatih Bey'in de beyan ettiği, özellikle çocukların üniversite sınavlarına hazırlanırken vesaire raporlar almıyor, bu çok ağır olabilir bu durumda denildiği için, buraya daha az bir ceza öngörüldü. Bu az ceza öngörülürken, yine demin söylediğim sakıncayı gideremiyorduk. Yani, bir sağlık memurunun veya bir özel doktorun vereceği rapor çok çok önemli zararlara neden olabileceği gibi, bazen de çok önemli haksız çıkarlara da yol açabilir. O sakıncayı gidermek için de, ikinci cümleye konuldu. Aslında burada, benim kanımca, bu anlamda bir çelişki yok, bir tercih var. Daha az haksızlık oluşturan durumlara daha az ceza verelim. Yani, çocuk üniversite sınavına hazırlanmak için rapor almışsa, bu çok büyük bir haksızlık oluşturmaz, buna daha az ceza verelim. Ama, buna karşılık bir kişinin akli durumu, miras durumu, analık babalık durumunu etkileyecek derecede bir zarar söz konusuysa veya bu yolla bir haksız menfaat temin edilmesi söz konusuysa, bu durumda daha ağır bir haksızlık meydana gelecektir. O yüzden, resmî belgede sahtecilik hükümleri olsun. Bu nedenle, haksızlığın derecesine göre bir derecelendirme vardır burada. Ya bu böyle korunmalıdır, bir sakıncası yoktur yahut da birinci fıkradaki indirim tümüyle kalmalıdır, bunlar da resmî belge sayılmalıdır denilmelidir. Ancak, o zaman da, dediğim gibi, bazı, daha az haksızlık oluşturduğu düşünülen durumların ağır cezalandırılması sonucunu doğuracaktır. O yüzden, böyle kalması bir derecelendirmeye yol açtığı ve haksızlığın ağırlığına göre ceza verme olanağı sağladığı için bu şekilde kalması daha yerinde olur diye düşünüyorum." şeklinde ifade etmiştir. Bkz: Niyazi Güney/Kenan Özdemir/Yusuf Solmaz Balo, **Gereke ve Tutanaklarla Karşılaştırmalı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Adil Yayınevi, 2004, s.574.

⁸¹ Rahime Erbaş, "Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu", **İÜHF**, C:71, S: 1, Y: 2013, s. 331.,

⁸² Güngör, **a.g.e.**, s. 74.

⁸³ Güngör, **a.g.e.**, s. 74; Gökçen, **a.g.e.**, s. 136.

düzenlediği takdirde, içerik itibariyle gerçeği yansıtmayan bir belge düzenlediğinden fikri sahtecilik söz konusudur.⁸⁴

Maddede gösterilen belgeler ceza yönünden resmi belgeye benzetilmiş özel belgeler olduğu için, yaptırım dışında kalan hususlara özel belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştik. Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için sahte belgenin kullanılması zorunlu bir unsur olduğu halde TCK'nın 210/2. maddesinde belirtilen özel belgeler bakımından suçun oluşması için belgenin kullanılması şartına yer verilmemiştir. Bu konu doktrinde de tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre, suçun oluşması bakımından belgenin düzenlenmesi yeterli olup ayrıca kullanılmasına gerek yoktur.⁸⁵ Karşı görüşe göre ise, düzenlemek fiilini yazma ve imzalama fiili yanında vermek olarak da anlamak gerektiği için kullanma fiili de aranmalıdır⁸⁶. Bu durum hem özel belgede sahtecilik bakımından kullanma unsurunun zorunlu olması nedeniyle hem de gerçeğe aykırı olarak düzenlenen belgelerin kamunun veya kişilerin zararına sonuç doğurması için genellikle belgenin kullanılmış olması gerektiğinden ortada bir çelişki olduğu görüşü de ileri sürülmüştür.⁸⁷ Bize göre ise, kanun maddesinde kullanma unsuruna yer verilmemiş olması ve bu belgelerin hukuki açıdan önemli sonuçlar doğurması, dolayısıyla kamu güveninin diğer özel belgelere göre daha yüksek olması nedeniyle suçun tamamlanması için sahte belgenin ayrıca kullanılmasına gerek yoktur.

Maddede belirtilen suç ancak kanunda sayılan kişiler tarafından işlenebildiği için bu suç özgü suç niteliğindedir.⁸⁸ Failin bu hükümden sorumluluğu için düzenlenen belgenin görevi gereği olması gerekir.

Maddede belirtilen sağlık mesleği mensubu kişilerin kamu görevlisi olması halinde TCK'nın 204/2. maddesinden mi yoksa 210/2. maddesinden mi sorumlu olacağı tartışma konusu olmuştur. Bizim de katıldığımız görüşe göre, gerçeğe aykırı belge düzenleyen sağlık mesleği mensubu kişinin kamu görevlisi olması halinde

⁸⁴ Erbaş, **a.g.m.**, s. 338.

⁸⁵ Hakan Hakeri, **Tıp Hukuku**, 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 339; Erbaş, **a.g.m.**, s. 340; Üstüner, **a.g.e.**, s. 50.

⁸⁶ Ali İhsan Erdağ, "Tıp ve Ceza Hukukunda Belgede Sahtecilik Suçu", V. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, **Türkiye Barolar Birliği**, 2008, s. 544.

⁸⁷ Güngör, **a.g.e.**, s. 94.

⁸⁸ Bakıcı/Yalvaç, **a.g.e.**, s. 1161.

TCK'nın 204/2. maddesinden sorumlu tutulması gerekir.⁸⁹ Zira, TCK'nın 210/2. maddesinde belirtilen kişiler serbest meslek mensubu kişilerdir ve bu kişiler tarafından düzenlenen belgeler özel belgelerdir. Ayrıca TCK'nın 204/2. maddesinin uygulanabilmesi için zarar şartı aranmamaktadır. Oysaki TCK'nın 210/2. maddesi gereğince failin resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılabilmesi için kamunun ya da kişilerin zarara uğramış olması ya da failin haksız bir menfaat sağlamış olması gerekmektedir.⁹⁰ Fail bu eylemi nedeniyle cezalandırılma bakımından TCK'nın 204/1. maddesi hükümlerine tabi olacaktır.⁹¹

Buna karşın, suçun failinin kamu görevlisi olması halinde bile, bu hükmün TCK'nın 204/2. maddesine göre özel bir hüküm olması nedeniyle failin TCK'nın 210/2. maddesinden sorumlu tutulması gerektiğini savunan görüş de bulunmaktadır.⁹²

3.3.2. Elektronik ve Elektronik İmzalı Belgelerin Resmi Belgede Sahtecilik Suçları Bakımından İncelenmesi

Teknolojinin hızla gelişmesi ve özellikle 1980'li yıllardan itibaren bilgisayarın kullanılmaya başlanması ile birlikte fiziki olarak düzenlenen yazışmaların yerini sanal ortamda düzenlenen yazışmalar almaya başlamış ve hem

⁸⁹ Erdağ, **a.g.m.**, s. 739; Erbaş, **a.g.m.**, s. 331; Gökçen, **a.g.e.**, s. 350.

⁹⁰ Erbaş, **a.g.m.**, s. 341.

⁹¹ Erbaş, **a.g.m.**, s. 332; “Özel bir tıp merkezinde doktor olarak görev yapan sanığın sahte olarak düzenlediği reçetelerin, katılan kuruma ibraz edilerek resmi belgeler oluşturulduğu, bu belgelere dayanarak ödeme yapılmasının sağlandığı ve bu suretle katılan kurumun zarara uğratıldığı iddiasıyla kamu davası açılmış olması karşısında, sanığa isnat olunan eylemin sübutu halinde, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 342/1 ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 210/2. maddesinde düzenlenen suç oluşacak, 5237 sayılı TCK'nun 210/2. maddesinde, gerçeğe aykırı olarak düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacağı belirtildiğinden, sanık hakkında aynı Kanunun 204/1. maddesinin uygulanması gerekecektir...” Yarg. 11. CD. 20.12.2016 gün, 2014/196 Esas, 2016/2107 Karar, “Sahtecilik suçu bakımından; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9. maddeleri hükmü uyarınca, sanığa yüklenen TCK'nın 210/2. maddesi delaletiyle 204/1. maddesinde düzenlenen “resmi belgede sahtecilik” suçunun, suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesinde öngörülen cezasının miktarı ve üst sınırına göre aynı Kanun'un 66/1-e ve 67/4. maddelerinde öngörülen dava zamanışımının, suçun işlendiği 04.08.2005 tarihinden hüküm tarihine kadar gerçekleşmediği gözetilmeden, suç tarihinde yanılı ile yürürlükte olmayan 765 sayılı TCK'nın 102/4, 104/2. maddeleri uyarınca düşme hükmü kurulması...” Yarg. 11. CD. 03.10.2018 gün, 2017/16572 Esas, 2018/7615 Karar,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 24.11.2020.

⁹² Güngör, **a.g.e.**, s. 95-96.

kişisel bazda hem de kurumsal bazda irade açıklamalarına yer verilen bu yazışmalara güvenilmesi ve hukuki sonuçlar doğurabilmesini sağlamak amacıyla yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle belgede sahtecilik açısından önemli bir konu olan belgenin niteliği tartışılmış ve belge kavramının somut bir nesne mi olduğu yoksa elektronik ortam üzerinden erişilebilen verilerin de belge olarak kabul edilip edilemeyeceği konusu sorun teşkil etmiştir. Yine *“Sahtecilik eylemin fiziki olarak düzenlenmiş evrak üzerinde değil de, elektronik ortam üzerinden erişilebilen veriler üzerinde yapılması halinde, fail kanunun hangi maddesinden sorumlu tutulacaktır? Fail, belgede sahtecilik suçlarından mı yoksa teknolojik gelişmelere koşut olarak ortaya çıkan bilişim suçlarından mı sorumlu tutulacaktır?”* gibi sorular izaha muhtaçtır.

Bu hususların anlaşılması bakımından elektronik veri, elektronik belge ve elektronik imza nedir, bunların açıklanmasında fayda vardır. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’nun (EİK) 3/a maddesine göre elektronik veri; *“elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan kayıtlar”* olarak ifade edilmiştir. Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesinin 1/b maddesine göre, elektronik veri, bir bilgisayar sisteminin belli bir işlevi yerine getirmesini sağlayan yazılımlar da dahil olmak üzere, bir bilgisayar sistemindeki işlenmeye uygun nitelikteki her türlü bilgi ve kavram olarak tanımlanmıştır.⁹³ O halde kısaca, bilgisayar üzerinde işlem yapılması mümkün olan her türlü değer elektronik veri olduğunu söyleyebiliriz.⁹⁴

Elektronik belge ise, elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış şekilde bulunan veriler olarak tanımlanabilir.⁹⁵ Yazılı belgelerden farklı olarak doğrudan algılanamayan elektronik belgelerden bahsedilebilmesi için öncelikle elektronik verilerin algılanabilir olması gerekir.⁹⁶ Bu durum, ancak verilerin kayıtlı olduğu bir veri taşıyıcısının ekranı ile okunabilir hale getirilebilmekte, dolayısıyla algılanabilmektedir.

⁹³ Yüksektepe, **a.g.e.**, s. 40.

⁹⁴ Arslan/Baştürk, **a.g.m.**, s. 204.

⁹⁵ Mine Erturgut, **Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2004, s. 29; Tekin, **a.g.m.**, s. 932.

⁹⁶ Erturgut, **a.g.m.**, s. 67 vd.; Güngör, **a.g.e.** s. 46.

Kural olarak elle atılması gereken ıslak imzanın istisnalarından biri elektronik imzadır. Elektronik imza, elektronik ortamda düzenlenen dökümanları imzalamak için kullanılan şifrelenmiş elektronik bir koddur. Başka bir anlatımla elektronik imza, elektronik ortam üzerinden erişilebilen verilerin gerçekliğini, güvenilirliğini ve bütünlüğünü korumak ve imza sahibinin bu verinin içeriğini kabul edip onayladığını göstermeye yarayan bir araçtır. Taraflar arasında yapılan hukuki işlemlerde güvenlik, kimlik tespiti ve inkar edilmeme gibi özellikleri sağlaması nedeniyle elektronik imza tercih edilmektedir.⁹⁷

Elektronik imzanın hukuki ve teknik yönleri ile kullanım esaslarını düzenleyen⁹⁸ 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 3/b maddesinde; *“Elektronik imza, başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri”* olarak tanımlanmıştır.

Türk hukuk sisteminde basit imza ve güvenli elektronik imza olarak iki çeşit elektronik imza yer almaktadır. Basit elektronik imza, hukuki geçerliliği, bağlayıcılığı ve güvenliği bakımından yeterli bir etkiye sahip olmayan elektronik imzalardır. Örneğin, bilgisayar ekranına kalemle atılan imza, tarayıcıdan bilgisayara aktarılan imza, biyometrik imza, dijital imza gibi örnekler basit elektronik imzalardır.⁹⁹

Güvenli elektronik imza ise, nitelikli elektronik sertifikaya dayanılarak, imza sahibi kişinin bilgilerini içerecek şekilde kişiye özel olarak oluşturulan ve diğer elektronik imzalara göre daha güvenli olan elektronik imzalardır.

5070 sayılı EİK'nun 4. maddesinde güvenli elektronik imzanın şartları sayılmıştır. Buna göre;

- Münhasıran imza sahibine bağlı olma,
- Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulma,

⁹⁷ Erturgut, **a.g.e.**, s.55.

⁹⁸ Atalan, **a.g.e.**, s. 776; Gökçen, **a.g.e.**, s. 97.

⁹⁹ Güngör, **a.g.e.**, s. 46.

- Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlama,
- İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlama,

şartları güvenli elektronik imza bakımından sağlanmış olmalıdır.

EİK'nun 5. maddesinde, güvenli elektronik imzanın, elle atılan imza ile aynı hukuki sonuçları doğuracağı hüküm altına alındığına göre, güvenli elektronik imza elle atılan imza ile hukuken eşdeğer kabul edilmiştir.¹⁰⁰ Ancak aynı kanunda, resmi şekle veya özel bir merasime tabi tutulacağı kanunen düzenlenen hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin elektronik imza ile yapılamayacağı istisna olarak belirtilmiştir.

Benzer düzenleme başka kanunlarda da yer almaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun 15/1. maddesine göre, *“Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur.”* Yine, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 205. maddesine göre; *“Usulüne göre, güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir.”* Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'na 6352 sayılı kanunla bu düzenlemelere paralel olarak Elektronik İşlemler başlıklı 38/A maddesi eklenmiştir. Buna göre; *“Bu kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebilir, saklanabilir ve güvenli elektronik imza ile imzalanabilir.”*¹⁰¹

Güvenli elektronik imzanın elle atılmış imza ile aynı hukuki sonuçlar doğurduğunun hukuken kabul edilmesinin nedeni, bu şekilde oluşturulmuş olan ve hukuken önem taşıyan irade beyanlarının imza sahibine ait olduğu konusunda yeterli güvencenin sağlanmış olmasından kaynaklanır.¹⁰² Nitekim imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlama unsuru yukarıda açıkladığımız üzere 5070 sayılı EİK'nun 4. maddesinde güvenli elektronik imzanın şartları arasında sayılmıştır. Elektronik imzalı veride sonradan

¹⁰⁰ Erturgut, **a.g.e.**, s.187.

¹⁰¹ Ayrıntı için bkz Gökçen, **a.g.e.**, s. 98.

¹⁰² Güngör, **a.g.e.**, s. 47.

yapılan değişikliklerin tespit edilmesi, değişikliğin yapılması ile elektronik imzanın metinden kalkması ve metne tekrar imza atılmasının gerekmesinden kaynaklanır.¹⁰³ Bu anlamda, güvenli elektronik imza ile oluşturulan belgelerde sahtecilik yapılmasının, ıslak imzalı belgelere göre daha zor olduğunu ifade edebiliriz.¹⁰⁴

Güvenli elektronik imza ile oluşturulan bir belgedeki imzanın kime ait olduğu, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından elektronik sertifika aracılığıyla yapılır. Yapılan bu tespit, yalnızca elektronik imza sahibine ait olan ve bir benzeri olmayan şifreler, kriptografik gizli anahtarlar gibi elektronik imza oluşturma verilerinin imza doğrulama verileri ile karşılaştırılması suretiyle olur.¹⁰⁵

Doktrinde elektronik imza ile oluşturulan belgelerde yapılan sahtecilik eyleminin kanunda karşılığının olup olmadığı tartışmalıdır. Bu tartışmalar sahtecilik suçlarının konusu olan belgenin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bir görüşe göre, bilişim sistemine girilerek bir belgenin elektronik ortamda değiştirilmesi ya da gerçeğe aykırı bir belgenin meydana getirilmesi eyleminde, bazı şartların varlığı halinde oluşturulan sahte elektronik belge, belgede sahtecilik suçunun konusu olur.¹⁰⁶ Zira sahtecilik suçlarının düzenlendiği kanun maddelerinde de belge kavramının tanımı yapılmadığı vurgulanmıştır.¹⁰⁷ Güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş ve düzenleyenin belli olduğu elektronik belgenin, belgede sahtecilik suçunun konusu olacağı belirtilmiştir.

Diğer görüşe göre ise, belgede sahtecilik suçunun konusu fiziki bir varlığı olan yazılı belgeler olabileceği için elektronik belgeler bu suçun konusu olamaz. Zira sanal ortamda bulunan belgenin çıktısı alınıp yazı somut hale getirilse de, belgedeki imza ancak veri taşıyıcısı üzerinde bulunan yazılım aracılığıyla doęrulanabileceęi¹⁰⁸ ve belgenin bir unsurunun düzenleyenin belli olması olduğuna göre bu yazı belge olarak kabul edilemez. Buna göre, elektronik imzalı belge ancak gönderici tarafından oluşturulan veri aktarımı ile alıcıya iletilen bir kodlama ile

¹⁰³ Ayşe Ece Acar, **Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Niteliği**, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2013, s. 96.

¹⁰⁴ Güngör, **a.g.e.**, s. 47.

¹⁰⁵ Güngör, **a.g.e.**, s. 47-48.

¹⁰⁶ Tekin, **a.g.m.**, s. 934; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 296.

¹⁰⁷ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 296.

¹⁰⁸ Güngör, **a.g.e.**, s. 48.

algılanabildiği ve doğrulanabildiği için¹⁰⁹ elektronik imzalı belgenin çıktısı tek başına hiçbir hukuki sonuç doğurmaz.¹¹⁰

Erman'a göre, bir içeriğe sahip olan otomatik aletler belge kavramına girmediği için en doğrusu elektronik veya otomatik cihazları bozmak suretiyle menfaat temin edilmesini müstakil bir suç olarak saymaktır.¹¹¹

Doktrinde yapılan bu tartışmalar sürerken, teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte elektronik verilerde yapılan sahtecilik eylemlerinin hızla artması nedeniyle kanun koyucu bu konuda bir kanun boşluğu olduğunu düşünmüş olacak ki, bu amaçla gerek 765 sayılı mülga TCK'da gerekse 5237 sayılı TCK'da çeşitli düzenlemeler yapmıştır. 765 sayılı mülga TCK'nın 525/1. maddesinde; *'verilere veya veri işleme zarar vermek suçu'* düzenlenmiştir. Buna göre; *'Başkasına zarar vermek veya kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadıyla bilgileri otomatik işleme tabi tutulmuş bir sistemi veya verileri veya diğer herhangi bir unsuru kısmen veya tamamen tahrif eden veya değiştiren veya silen veya sistemin işlemesine engel olan veya yanlış biçimde işlemlerini sağlayan kimseye iki yıldan altı yıla kadar hapis ve 5 milyon liradan 50 milyon liraya kadar ağır hapis cezası verilir.'* şeklinde düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCK'nın *'sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme'* başlıklı 244/2. maddesinde; *'Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.'* şeklinde düzenleme yer almaktadır.

5070 sayılı EİK'nda da bu konuda özel düzenlemeler yapılmıştır. Kanunun 16. maddesinde¹¹² *'imza oluşturma verilerinin izinsiz kullanımı suçu'* ile 17. maddesinde¹¹³ *'elektronik sertifikalarda sahtekarlık suçu'* düzenlenmiştir.

¹⁰⁹ Erturgut, **a.g.m.**, s. 67.

¹¹⁰ Tekin, **a.g.m.**, s. 935.

¹¹¹ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 307.

¹¹² EİK'nun 16. maddesi: *'Elektronik imza oluşturma amacı ile ilgili kişinin rızası dışında; imza oluşturma verisi veya imza oluşturma aracını elde eden, veren, kopyalayan ve bu araçları yeniden oluşturanlar ile izinsiz elde edilen imza oluşturma araçlarını kullanarak izinsiz elektronik imza*

Belgede sahtecilik suçunun konusunun ancak fiziki bir varlığı olan yazılı belgeler olabileceğini savunan görüşe göre, bu tür eylemlerin TCK'nın 244/2. maddesinde yer alan suçu oluşturabileceği, kaldı ki TCK'nın 244/2. maddesi TCK'nın 204. maddesine göre özel bir hüküm niteliği taşıdığı savunulmuştur. Yine, elektronik ortamda oluşturulan sahte belgenin, belgede sahtecilik suçuna konu edilmesinin, *“suç ve cezaların kanuniliği ilkesine”* aykırı olduğu, ayrıca kıyas yasağı ve genişletici yorum yasağı gereğince bu eylemler hakkında TCK'nın 204. maddesinin tatbik edilemeyeceği ileri sürülmüştür.¹¹⁴

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında, üniversite öğrencisi olan sanığın öğrenci işlerinde çalışan kişi ile anlaşarak ders notlarının üniversitenin bilişim sisteminde değiştirilmesini sağlaması olayında, eylemin belgede sahtecilik suçunu oluşturmadığını, TCK'nın 244/2. maddesinde yer alan bilişim sistemindeki verilerin değiştirilmesi suçunun meydana geldiğini ifade etmiştir.¹¹⁵

Bize göre de, belgede sahtecilik suçunun konusu oluşturan belgeler fiziki bir varlığı olan belgeler olmalıdır. Oysa elektronik ortamda oluşturulan yazılar ancak buna ilişkin verilerin kayıtlı olduğu bir veri taşıyıcısının ekranı aracılığı ile okunabilir hale getirilebilmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, sanal ortamda

oluşturanlar bir yıldan üç yıla kadar ve elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.” olarak düzenlenmiştir.

¹¹³ EİK'nun 17. maddesi: *“Tamamen veya kısmen sahte elektronik sertifika oluşturanlar veya geçerli olarak oluşturulan elektronik sertifikaları taklit veya tahrif edenler ile bu elektronik sertifikaları bilerek kullananlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.”* olarak düzenlenmiştir.

¹¹⁴ Taneri, **a.g.e.**, s. 162.

¹¹⁵ Yarg. CGK, 9.10.2007 gün, 2007/11-44 Esas, 2017/200 Karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#>, E.T. 12.11.2020, “5237 sayılı TCK'nun 204/2. maddesinde düzenlenen “Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği” suçunun oluşması için sahte resmi belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin belgeyi düzenlemeye yetkili olması, görevi sırasında ve kanuni yetkisine dayanarak bir belgeyi sahte olarak düzenlemesi ve düzenlenen belge ile kamu görevlisinin görevi arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Somut olayda ise suç tarihinde ... İlköğretim Okulunda İngilizce ve Bilişim Teknolojileri Formatör Öğretmeni olarak görev yapan sanığın, kendisine verilen e-okul şifresi ile sadece kendi girdiği derslere ilişkin elektronik ortamda kayıtlı olan not giriş ekranını görerek not girişi yapmakla görevli ve yetkili olduğu halde, kendisinde bulunmaması gereken e-okul idareci şifresi ile evinde bulunan bilgisayarı kullanarak başkaca öğretilerin görevli ve yetkili olduğu Türkçe, Matematik ile İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerine ilişkin not giriş ekranlarına girerek, öğrencisi Ö. E.'in, anılan ders notlarını yükselttiğinin anlaşılması karşısında; sanığın sübut bulan eyleminin TCK'nun 244/2. madde ve fıkrasında öngörülen “bilişim sistemindeki verileri değiştirme” suçunu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfının belirlenmesinde hataya düşülmesi,” Yarg. 11. CD. 07.10.2015 gün, 2013/19283 Esas, 2015/29214 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 14.11.2020.

bulunan belgenin çıktısı alınıp yazı somut hale getirilse bile, belgedeki imza ancak veri taşıyıcısı üzerinde bulunan yazılım aracılığıyla doğrulanabileceği ve bir belgeden bahsedebilmek için düzenleyenin belli olması gerektiği için bu şartlardaki yazının belge olduğundan bahsedilemez. Bu nedenle, elektronik ortamda oluşturulan belgelerde yapılan sahtecilik eylemleri bakımından TCK'nın 244/2. maddesinde yer alan bilişim sistemindeki verilerin değiştirilmesi suçuna ilişkin hükümlerin tipiklik açısından daha uygun olduğu düşüncesindeyiz.

Öte yandan TCK'nın 244/2. maddesinde düzenlenen suçun yaptırımının, resmi belgede sahtecilik suçunun yaptırımına göre daha hafif olması karşısında unsurları ve doğurduğu hukuki sonuç itibarıyla ıslak imzalı belgeler ile aynı güce sahip olan, hatta daha güvenilir bulunan elektronik belgelerde yapılan sahtecilik için daha az ceza öngörülmesi ceza adaleti açısından uygun değildir.¹¹⁶

3.3.3. Resmi Belgede Sahtecilik Suçları (TCK m. 204) ile Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunma Suçu (TCK m. 206) Arasındaki İlişki

TCK'nın 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu; *“Bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır”* şeklinde düzenlenmiştir.¹¹⁷

¹¹⁶ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 298.

¹¹⁷ TCK'nın 206. maddesi gerekçesinde; *“Madde, doktrinde “fikrî sahtecilik” olarak adlandırılan bir suç tipini düzenlemektedir. Kişi, kendi beyanıyla, sahte bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olmak hakkına sahip değildir. Kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmî belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması suçun oluşması için gereklidir. Aksi takdirde düzenlenen belge, yapılan beyanın doğruluğunu ispat edemeyeceğinden, kişi kendi beyanı ile böyle bir belgenin düzenlenmesine etmen olmuş sayılamaz ve kendisinin bu madde uyarınca cezalandırılmasının neden ve hikmeti kalmaz. O hâlde bakılacak husus şudur: Beyanın doğruluğu düzenlenen resmî belgeyle ispat edilecek ise, madde uygulanacaktır; buna karşılık beyanı alan memur, beyanın doğruluğunu tahkik edip, buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz. Nitekim, kişiyi çok geniş bir*

“Yalan” sözlükte;¹¹⁸ doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, uydurma anlamlarına gelmekte olup, “beyan” ise;¹¹⁹ söyleme bildirme demek olup, yazılı veya sözlü açıklama şeklinde yapılabilir.

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçunun fiili, resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında, o belgeyi düzenlemeye yetkili ve görevli kamu görevlisine gerçeğe aykırı bir beyanda bulunmaktır.¹²⁰ İlginin beyanı üzerine düzenlenmesinin esas olduğu hallerde, düzenlenen resmi belge bu beyanın doğruluğunu ispat etmektedir. Bu nedenle maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi kişi, kendi beyanıyla, sahte bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olmak hakkına sahip değildir ve resmi belgenin düzenlenmesinde doğruyu söyleme yükümlülüğü vardır.¹²¹

Bu suçun faili herkes olabilir. Suçun mağduru ise toplumu oluşturan herkeştir. Suçta korunan hukuki değer resmi belgede sahtecilik suçlarında olduğu gibi kamu güvenidir.¹²² Bir tehlike suçu olarak düzenlenen bu suçta, resmi belgenin düzenlenmesi sırasında failin yalan beyanda bulunması halinde, suçla korunan hukuki değer olan kamu güveni bakımından bir tehlikenin olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle, yalan beyana dayanılarak düzenlenecek olan bir resmi belgenin varlığı kamu güvenliğini sarsacaktır.¹²³

surette “doğruyu söylemek”le yükümleyen İtalyan Ceza Kanununun 483 üncü maddesi de aynı esası kabul etmiş ve İtalyan Yargıtay’ının yerleşmiş içtihadı da bu yönde olmuştur. Bu nedenle, gümrük muayene memuruna, belirli bir malı ithal veya ihraç edeceği yolunda yalan beyanda bulunan kişi, bu maddedeki suçu işlemiş olmaz; zira beyanı alan gümrük muayene memuru sırf bu beyanla yetinmeyip, beyanın doğruluğunu incelemekle yükümlüdür. Resmî belge ile doğruluğu ispat edilecek olayların ne olduğu, belgenin niteliğine göre belirir. Hâkime, değişik olaylar karşısında, yalan beyanın niteliğine göre temel cezayı belirlemek bakımından takdir yetkisi sağlamak maksadıyla maddedeki ceza üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası olarak saptanmıştır.” şeklinde açıklama yapılmıştır.

¹¹⁸ “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>.

¹¹⁹ “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>.

¹²⁰ Üstüner, **a.g.e.**, s.76; Şan, **a.g.e.**, s. 223-224.

¹²¹ Koca/Üzülmüş, **Özel Hükümler.**, s. 754; Handan Yokuş Sevik, “Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunma Suçu (TCK 206)”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan**, C. 21, Özel S., 2019, s. 142.

¹²² Güngör, **a.g.e.**, s. 113; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 862; Üstüner, **a.g.e.**, s. 76.

¹²³ Yokuş Sevik, **a.g.m.**, s.142

Bu suç, kastla işlenebilir. Fail, beyanının gerçekdışı olduğunu, bu beyanını kamu görevlisine yaptığını ve bu fiilin beyanın belgelenmesine yönelik olduğunu bilmeli ve istemelidir.¹²⁴ Suçun olası kastla işlenmesi de mümkündür.¹²⁵

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunun oluşması için, beyanın gerçeğe aykırı olmasının yanında ayrıca belgenin delil gücünün de bu beyana dayanması gerekir.¹²⁶ Zira suçun oluşumu için, belgenin gerçeği yansıtmaması failin yapmış olduğu açıklamaya dayanmalıdır. Bu nedenle, fail söz konusu resmi belge ile ispatı gerekmeyen olgulara ilişkin yalan beyanda bulunmuş ise bu suç oluşmaz.

Suçun oluşumu bakımından, belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin fail tarafından yapılanın açıklamanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunmaması gerekir. Beyanı alan kamu görevlisinin, beyanın doğruluğunu incelemesi ve inceleme sonucunda beyanın doğruluğuna kanaat getirdikten sonra resmi belgeyi düzenleme yükümlülüğü varsa, salt yalan beyanda bulunmak bu suçu oluşturmaz.¹²⁷ Örneğin; fail gümrük muayene memuruna belirli bir malı ithal veya ihraç edeceği yönünde yalan beyanda bulursa bile, gümrük muayene memurunun sırf beyanla yetinmeyip beyanın doğruluğunu inceleme yükümlülüğü olduğu için fail bu suçu işlemiş olmaz.

¹²⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**, s. 757.

¹²⁵ Gökçen, a.g.e., 445; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 686; Yokuş Sevik, **a.g.m.**, s. 148.

¹²⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 863; Şan, **a.g.e.**, s. 226; Yokuş Sevik, **a.g.m.**, s. 144.

¹²⁷ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**, s. 755; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 863; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s. 681; “5237 sayılı TCK’nin 206. maddesinde düzenlenen ve doktrinde “fikri sahtecilik” olarak adlandırılan “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak” suçunun oluşması için kişinin açıklamaları üzerine yetkili bir kamu görevlisi tarafından düzenlenen resmi belgenin, beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması gerekir. Yalan beyanın tek başına kanıtlama gücünün bulunmadığı, bu beyana rağmen görevlinin, beyan edilen hususların doğruluğunu araştırıp da belgeyi sonra düzenlemesinin gerekli olduğu takdirde, belgeye dayanak oluşturan bilgi yalan beyan olmayıp görevlinin araştırması sonucu ulaştığı bilgi olduğundan yine beyan olunan bilgiler ilgili memur ya da makamın başkaca araştırma yapmasını, belge incelemesini gerektirirse veya yalan beyan üzerine memurun kandırılabilmesi neticesinde doğru şekilde belge oluşturulması durumunda anılan suçun oluşmayacağı açıktır. Somut olayda Mahkemenin sanığın beyanıyla yetinmeyip dava konusu çekin kaybolup kaybolmadığını araştırma yükümlülüğünün bulunması karşısında, yüklenen suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi „..” Yarg. 11. CD. 04.02.2019 gün, 2017/16556 Esas, 2019/1015 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T. 14.11.2020.

Özellikle suça teşebbüs bakımından önem arz eden suçun tamamlanma anı konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre; maddede “*yalan beyanla*” birlikte “*resmi belge düzenlenmeden*” söz edildiği için suçun oluşumu bakımından bu iki unsurun birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. O halde suç, yalan beyanda bulunulduğu anda değil, bu beyan esas alınarak belgenin düzenlendiği anda tamamlanır.¹²⁸ Bu nedenle, yalan beyanda bulunulmuş olmasına rağmen, beyan henüz kayda geçirilmemiş veya herhangi bir şekilde beyanın gerçek dışı olduğunun anlaşılması nedeniyle belge düzenlenmemiş ise, suça teşebbüsün söz konusu olacağı ileri sürülmüştür. Yargıtay belgenin düzenlendiği anda suçun tamamlandığına dair kararlar vermektedir.¹²⁹

¹²⁸ Güngör, **a.g.e.**, s. 115; Taşdemir, **a.g.e.**, s. 414; İzzet Özgenç, ‘resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunulma suçu’nun tamamlanması bakımından failin gerçeğe aykırı beyanına istinaden resmi belgenin düzenlenmiş olması gerektiğini ve bu şartın bir objektif cezalandırılabilme koşulu olduğunu ileri sürmüştür, <https://twitter.com/izzetoezgenc/status/133824026118337024>, E.T. 13.01.2021.

¹²⁹ “TCK’nın 206. maddesi gerekçesi ve başlığı ile birlikte değerlendirildiğinde, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun oluşması için, kişinin beyanı sonucu bir resmi belgenin düzenlenmesi gerekir. Yalan beyanı üzerine kamu görevlisi tarafından henüz belge düzenlenmeden veya düzenlenmesine başlanıp tamamlanmadan fail kendiliğinden gerçeği bildirirse, gönüllü vazgeçmeye ilişkin TCK’nın 36. maddesi uyarınca faile ceza verilmeyecektir. Belge düzenlenmeden veya belgenin düzenlenmesi tamamlanmadan önce gerçek durum başka şekilde öğrenilmiş ise suç teşebbüs aşamasında kalacaktır./Somut olayda; cezaevi firarisi olan sanığın polisleri görünce kaçması sonucu yakalandığında yapılan işlemler sırasında kolluk görevlilerine ismini gerçekte kardeşi olan “R. Ç.” olarak bildirmesi karşısında, henüz tutanak oluşturulmadan polis memurlarının sanığı adresine götürdükleri ve sanığın babasının sanığın isminin “M. Ç.” olduğunu söylemesi üzerine sanığın gerçek kimliğinin tespit edilip tüm belgelerin de gerçek ismiyle düzenlenmiş olması nedeniyle; suçun teşebbüs aşamasında kaldığı ve 5237 sayılı TCK’nın 35. maddesi gereğince sanığın cezasında indirim yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde fazla ceza tayini” Yarg. 11. CD. 15.03.2017 gün, 2015/3432 Esas., 2017/1912 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T.13.11.2020; ‘Olay tarihinde 2,30 promil alkollü olması nedeniyle emniyetli bir şekilde araç kullanamayacak hâlde bulunan inceleme dışı sanık ...’ün, sevk ve idaresindeki araçla seyir hâlindeyken, direksiyon hâkimiyetini kaybedip takla atmak suretiyle asli kusurlu olarak trafik kazasına ve araç içerisinde bulunan sanık ...’in basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte yaralanmasına neden olduğu, ancak kaza sonrasında aracın yanına gelen inceleme dışı sanık ...’in karakolda verdiği ifadesinde kolluk görevlilerine inceleme dışı sanık ...’ün kullandığı aracı gerçeğe aykırı olarak kendisinin kullandığını ve kazayı kendisinin yaptığını bildirdiği, sanığın da bu hususu doğrular nitelikte ifade verdiği ve görevli polis memurlarında araç sürücüsünün kim olduğuna dair şüphe oluşması nedeniyle bu olay hakkında düzenlenen trafik kazası tespit tutanağının sürücü hanesinin boş bırakıldığı olayda, Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun oluşabilmesi için, kişinin beyanı üzerine düzenlenen resmî belgenin, bu beyanın doğruluğunu ispatlayıcı nitelikte olması, bir başka ifadeyle beyanın doğruluğunun kamu görevlisi tarafından araştırılmasının zorunlu olmamasının gerektiği göz önüne alındığında, dosya kapsamında yalan beyan sonucunda meydana getirilmiş resmî belge olarak kabul edilen trafik kazası tespit tutanağı düzenlenirken görevli polis memurlarınca beyanlara itibar edilmemiş olup duyulan şüphe nedeniyle belgedeki sürücü hanesinin boş bırakıldığı ve sürücü hanesinin neden boş bırakıldığına dair 29.04.2006 tarihli başka bir tutanak daha tanzim edildiği, doğrudan sanık veya inceleme dışı sanıkların beyanlarına itibar edilerek bir belge düzenlenmediği

Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise, resmi bir belgenin düzenlenmesine esas teşkil etmek üzere yalan beyanda bulunulması ile birlikte suç tamamlanır, suçun oluşması için ayrıca belgenin düzenlenmiş olması gerekli değildir.¹³⁰ Buna göre, kamu görevlisi tarafından resmi belge düzenlenmemiş olsa dahi, failin belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisine gerçeğe aykırı beyanda bulunulması durumunda suç tamamlanmış olacaktır. Zira TCK'nın 206. maddesinde kamu görevlisine “*yalan beyanda bulunan*” kişinin cezalandırılacağı amaçlanmış olup, yalan beyanda bulunulması sebebiyle kamu güveni bakımından oluşan tehlike göz önüne alınarak, başlı başına resmi belgenin düzenlenmesinde gerçeğe aykırı beyanda bulunma fiili yasaklanmıştır.¹³¹

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin fikri sahteciliğine benzetilmektedir. Zira her iki suç bakımından da resmi belgenin muhteviyatı gerçeği yansıtmamaktadır.¹³² 1930 İtalyan Ceza Kanununun 483. maddesi “özel kişiler tarafından işlenen resmi evrakta fikri sahtecilik” olarak bu suçu isimlendirmiştir.¹³³

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunda yalan beyan üçüncü kişi tarafından kamu görevlisine karşı yapılırken, gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu bizzat kamu görevlisi tarafından yapılmaktadır.

Failin yazılı beyanı sonucunda sahte bir resmi belge oluşturulmuşsa ya da sahil bir resmi belge sahte hale getirilmişse veya sahte bir resmi belge kullanılmışsa, bu durumda resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçundan değil resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilecektir.¹³⁴

anlaşıldığından sanığın eyleminin resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu kapsamında değerlendirilemeyeceği,..” Yarg. CGK. 28.11.2019 gün, 2015/15-489 Esas, 2019/682 Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, E.T.13.01.2021.

¹³⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 448; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**, s. 757; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 864; Yokuş Sevük, **a.g.m.**, s. 150.

¹³¹ Yokuş Sevük, **a.g.m.**, s. 150-151.

¹³² Şan **a.g.e.**, s. 226; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s. 862.

¹³³ Gökçen, **a.g.e.**, s. 420.

¹³⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 421; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**, s. 755; Şan, **a.g.e.**, s. 227; “Sanığın resmi nikahlı eşi ...’nin bilgilerinin, ...’ün fotoğrafının bulunduğu nüfus cüzdanı talep belgesini düzenleyip, Bursa Demetevler Mahalle Muhtarına onaylatmak şeklindeki eyleminin, 5237

Suç failin yalan beyanda bulunması ile tamamlanır. Yalan beyan üzerine resmi bir belge düzenlenmiş ise, bu durumda dolaylı faillik yoluyla resmi belgede sahtecilik suçunun olduğu kabul edilmelidir.¹³⁵ Failin bu durumda herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan mı yoksa kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan mı sorumlu tutulması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Özgü suça ilişkin düzenleme karşısında failin TCK'nın 204/1. maddesinden sorumlu tutulması gerektiğini savunan görüşün¹³⁶ aksine her ne kadar kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna uymasa da, dolaylı failin kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu olması gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır.¹³⁷ Yargıtay'ın bu durumda failin herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutulması gerektiği yönünde kararları bulunmaktadır.¹³⁸

Failin yalan beyanda bulunması ve resmi belgeyi düzenlemeye yetkili ve görevli kamu görevlisinin yalan beyanda bulunulduğunu bilmesine rağmen belgeyi yalan beyan doğrultusunda düzenlemesi halinde, kamu görevlisinin TCK m.206'daki suça iştirakinden bahsedilemez. Bu durumda gerek yalan beyanda bulunan gerekse yalan beyan üzerine bu belgeyi düzenleyen kamu görevlisi bakımından resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır.¹³⁹ Kamu görevlisi olan kişi TCK'nın 204/2. maddesinin faili olup, kamu görevlisi olmayan kişi bakımından ise inceleme

sayılı TCK'nın 204/1. maddesindeki resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında hataya düşülerek, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçundan hüküm kurulması,..” Yarg. 11. CD. 13.01.2020 gün, 2017/14492 Esas, 2020/101 Karar; “Gayrimenkul malları ve traktörü bulunan sanığın, hiç malvarlığı ve geliri bulunmadığına ilişkin beyanını içeren “yeşil kart başvuru ve bilgi” formunu muhtara onaylatıp, yeşil kart başvurusu sırasında Kaymakamlığa ibraz etmekten ibaret eyleminin TCK'nın 204. maddesinde tanımlanan suçu oluşturduğu gözetilmeden memura yalan beyanda bulunma suçundan hüküm kurulması, “ Yarg. 11. CD. 24.09.2008 gün, 2006/3917 Esas, 2008/9245 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s.421-422.

¹³⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s. 423; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler.**,755.

¹³⁶ Gökçen, **a.g.e.**, s. 361.

¹³⁷ Erman, **Sahtekarlık Suçları**, s. 421; Güngör, **a.g.e.**, s. 100-101.

¹³⁸ “Sanık S.A.’nın kamu kamu görevlileri olan sanıklar H.K ile B.E’i aldatarak gerçeğe aykırı trafik kaza tutanağı düzenlettirmesinde olaydan haberdar olmayan kamu görevlisi sanıklar sahtecilik suçundan sorumlu tutulmayıp eylemlerinin görevi ihmal suçu olarak değerlendirilmesi karşısında, sanık S.A.’nın eyleminin de TCK’nın 204/1. maddesi kapsamındaki suçu oluşturacağının gözetilmemesi, “ Yarg. 11. CD. 13.04.2010 gün, 2007/507 Esas, 2010/4415 Karar, ayrıntı için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 361.

¹³⁹ Yokuş Sevik, **a.g.m.**, s. 151; Şan, **a.g.e.**, s. 227

konusu olan resmi belgede sahtecilik suçlarının iştirak konu başlığı altında yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

TCK'nın 212. maddesinde yer alan özel içtima kuralı sadece resmi ve özel belgede sahtecilik suçları için geçerli olduğu için, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu bakımından uygulanmaz. Yine TCK'nın 211. maddesindeki daha az cezayı gerektiren nitelikli unsurun bu suç bakımından uygulanması mümkün değildir.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 445.

SONUÇ

Toplumsal ve tarihsel gelişmelerle birlikte, insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin artmasına paralel olarak hukuksal ve ekonomik ilişkiler de daha karmaşık hale dönüşmektedir. İşte bu karmaşıklık içerisinde, toplumsal hayatın sürdürülebilmesini ve iktisadi ilişkilerin daha güvenilir ve daha hızlı bir şekilde geliştirilmesini sağlamak amacıyla bazı alamet ve şekiller yaratılmış ve zaman içerisinde toplum tarafından bunlara belli bir güven duyulmaya ve bu alamet ve şekiller sahtecilik fiillerinden korunmaya başlanmıştır.

Sahtecilik, gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi, gerçeğin hileli şekilde tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi olarak tanımlanabilir. Sahtecilik suçları arasında en karmaşık ve uygulamada en çok karşılaşılan suç, resmi belgede sahtecilik suçlarıdır. Resmi belgede sahtecilik suçları, 5237 sayılı TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar*" başlığını taşıyan üçüncü kısmının "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" adlı dördüncü bölümünde 204. maddede düzenlenmiştir.

Belgede sahtecilik suçlarıyla korunmak istenen hukuki değer, kamu güvenidir. Kamu güveni, hukuk düzeninin herhangi bir hukuki olayı ispat kabiliyeti tanıdığı şeylerle, doğruluk ve gerçekliğine herkes tarafından güvenilmesini emrettiği dış şekil ve alametlerin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmekten ibaret genel ve toplumsal bir hak ve menfaattir.

Belgede sahtecilik suçlarında, yapılan sahteliğin aldatma kabiliyetine haiz olması gerekir. Aldatma kabiliyeti, belgedeki sahteciliğin ilk bakışta anlaşılabilmesini, başkasını aldatabilecek biçim ve içerikte olmasını ifade eder. Aldatma yeteneğinin tespitinde objektif kriter esas alınmış olup, sahtecilik ilk bakışta herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabiliriyorsa o zaman aldatma kabiliyetinin olmadığı kabul edilecektir.

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında resmi belgede sahtecilik suçları bakımından, maddi sahtecilik ve fikri sahtecilik ayrımı yapılmıştır. Maddi sahtecilik belgenin maddi yapısına, fikri sahtecilik ise belgenin özüne, içeriğine ilişkin eylemlerdir. Başka bir deyişle, belge nesnel açıdan gerçek olmadığında maddi sahtecilik, sahil olmasına karşın doğru olmaması halinde ise fikri sahtecilik söz

konusu olur. Bir belgede yapılan her türlü sahteciliğin daima ve kesinlikle maddi olduğu ve kanunda cezalandırılan ve fikri sahtecilik olarak kabul edilen pek çok durumun da aslında maddi sahteciliğin bir türü olduğu, her iki sahteciliğin de içeriğe ilişkin olduğunu, yalnızca maddi sahtecilikte önceden ortada bir belgenin varlığının ayrımı yapmaya değecek kadar önemli olmadığı savunarak bu ayrımı gereksiz gören görüşler bulunmaktadır.

Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusu belgedir. Bir belgeden bahsedebilmek için yazılı olması, düzenleyenin belli olması ve hukuki bir içeriğe sahip olması gerekir. Bir olayı nakleden veya bir irade beyanını içeren, toplumsal hayatta uyumsuzlukların önlenmesi veya bir olayın ispatına yarayan belgeler, resmi belge, özel belge ve resmi belge hükmünde belgeler olmak üzere belgeler üçe ayrılır. Bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlenme olmak üzere iki unsurun bulunması gerekir.

5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçlarında, maddenin ilk fıkrasında herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu, ikinci fıkrada kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu düzenlenmiş, maddenin son fıkrasında ise suçun nitelikli unsuruna yer verilmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçları, seçimlik hareketli suçlar olup suçun gerçekleşmesi bakımından kanunda sayılan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Buna göre, TCK'nın 204/1. maddesi bakımından, resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte bir resmi belgenin kullanılması olmak üzere üç seçimlik hareket düzenlenmiştir. Kanunun 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği bakımından ise, kanun 204/1. maddesinde sayılan hareketlere ek olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi düzenlenmiştir.

TCK'nın 204/1. maddesinin faili herkes olabilir. TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen eylemin faili ise ancak kamu görevlisi olabilir. Kamu görevlisinin TCK'nın 204/2. maddesinden sorumlu tutulabilmesi için suça konu belgeyi görevi

sırasında ve görevi gereği düzenleme yetkisine sahip olması gerekir. Bu nedenle, TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suç özgü suç niteliğindedir. Suçun mağduru ise herkeştir.

Resmi belgede sahtecilik suçları bakımından, TCK'nın 204/3. maddesinde yer alan *“resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olması”* ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan *“suçun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi”* düzenlemeleri cezayı ağırlaştırıcı nitelikli unsurlar olarak, TCK'nın 211. maddesinde yer alan *“bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik”* düzenlemesi cezayı hafifletici nitelikli unsur olarak kanunlarda yer almaktadır.

Belgede sahtecilik suçlarının manevi unsuru kasttır. Doktrinde kasttan ne anlaşılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Failin, fiil neticesinde başkalarının veya toplumun zarar görebileceği ihtimalini öngörmesi kast için yeterlidir. Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızasının varlığı halinde, failin fiili işlerken zarar vermek bilinç ve iradesi ile suçu işlemediğinden suç işleme kastının olmadığı, dolayısıyla suçun manevi unsuru itibarıyla oluşmayacağı yönünde kararlar vermektedir. Bazı istisnai hallerde suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür.

Belgede sahtecilik suçlarında hukuken korunan değer kamu güveni olduğu için hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilirliği doktrinde tartışma konusu olmuştur. TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu açısından TCK'nın 25. maddesinde düzenlenen meşru savunma ile TCK'nın 26. maddesinde düzenlenen ilgilinin rızası bu anlamda önem taşımaktadır. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçları, mahiyeti gereği ilgilinin rızası, meşru savunma ve hakkın kullanılması çerçevesinde işlenemeye uygun fiiller değildir. Ancak *“görevin ifası”* bir hukuka uygunluk sebebi olarak uygulanabilir.

Sırf hareket suçlarından olan resmi belgede sahtecilik suçları TCK'nın 204. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile suç tamamlandığından, kural olarak suçun icra hareketleri bölümlere ayrılamayacağından

bu suçlara teşebbüs mümkün değildir; ancak icra hareketlerinin bölünebildiği istisnai hallerde teşebbüs söz konusu olabilecektir.

Resmi belgede sahtecilik suçları, tek bir fail tarafından işlenebileceği gibi iştirak iradesiyle bir araya gelen birden çok kişi tarafından da işlenebilir. TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunda genel iştirak kuralları uygulama alanı bulurken, özgü suç niteliğinde olan TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisince işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçları ise iştirak yönünden özellik arz etmektedir. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, özgü suç niteliğinde olması nedeniyle, TCK'nın 40/2. maddesine göre, kamu görevlisi olmayan kişi bu suçta ancak azmettiren ya da yardım eden olarak katılabilir. Kamu görevlisinin ve kamu görevlisi vasfı olmayan kişinin müşterek failliği sonucu kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun işlenmiş olması halinde, bize göre, kamu görevlisi TCK'nın 204/2. maddesinden sorumlu tutulmalı, kamu görevlisi olmayan kişi hakkında ise TCK'nın 204/1. maddesi hükmü uygulanmalıdır.

5237 sayılı TCK'da özel bir içtima hükmü olan 212. maddeye yer verilerek, sahte resmi ya da özel bir belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında işlenmesi halinde, gerçek içtima kuralı gereğince, her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verileceği hüküm altına alınmıştır.

Resmi belgede sahtecilik suçlarında, suçta korunan hukuki değerın kamu güveni olmasından yola çıkan Yargıtay kararlarında, suçun asıl mağdurunun toplum olduğunu, işlenen sahtecilik suçu nedeniyle bir şekilde zarara uğratılan kişinin ancak ve ancak suçtan zarar gören olarak ifade edilebileceğini, bu sebeple farklı zaman aralıklarında bir suç işleme kararı doğrultusunda birden çok belgede sahtecilik suçu işleyen failin kamuya yani toplumun her bir ferdine karşı ayrı zamanlarda bu suçu işlemiş olacağından TCK'nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını kabul etmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 210/2. maddesindeki özel düzenleme gereğince, sağlık mensubu kişiler tarafından düzenlenen özel belge niteliğindeki belgelerin gerçeğe aykırı olarak oluşturulmuş olması nedeniyle, kişinin haksız bir menfaat sağlanması

ya da kamunun veya kişilerin bir zarara uğratılmış olması halinde fail yaptırım bakımından resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılacaktır.

Kural olarak imza elle atılır. Bunun istisnalarından biri elektronik imzadır. HMK'nın 205. maddesine göre, usulüne göre, güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir. Güvenli elektronik imzanın elle atılmış imza ile hukuken eşdeğer kabul edilmesinin nedeni, bu şekilde oluşturulmuş olan ve hukuken önem taşıyan irade beyanlarının imza sahibine ait olduğu konusunda yeterli güvencenin sağlanmış olmasından kaynaklanır. Genel kabule göre, belgede sahtecilik suçunun konusu somut olarak var olan belgeler olabileceği ve elektronik ortamda oluşturulan yazılar ise ancak buna ilişkin verilerin kayıtlı olduğu bir veri taşıyıcısının ekranı aracılığı ile okunabildiği için, elektronik ortamda oluşturulan belgelerde yapılan sahtecilik eylemleri bakımından resmi belgede sahtecilik suçları değil, TCK'nın 244/2. maddesinde yer alan bilişim sistemindeki verilerin değiştirilmesi suçuna ilişkin hükümler değerlendirilmelidir.

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu ile kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu sonucunda muhteviyatı gerçeği yansıtmayan resmi belgeler oluşturulduğu için iki suç tipi birbirine benzetilse de, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunda yalan beyan üçüncü kişi tarafından kamu görevlisine karşı yapılırken, gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu bizzat kamu görevlisi tarafından yapılmaktadır. Bir tehlike suçu olarak düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunda, resmi belgenin düzenlenmesi sırasında failin yalan beyanda bulunması nedeniyle, suçla korunan hukuki değer olan kamu güveni bakımından bir tehlikenin oluştuğu varsayılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ayşe Ece : **Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Niteliği**, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2013.
- Alşahin, Mehmet Emin : **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Arsan, Çetin/Azizoğlu Bahattin : **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, Ankara, Asil Yayıncılık, 2004.
- Arslan, Çetin/Baştürk İhsan : “Belgede Sahtecilik Suçunun Ortak Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, **ERÜHFD**, C: VIII, S: 2, Y: 2013.
- Artuç, Mustafa : **Pratik Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.
- Artuk, Mehmet : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- Emin/Gökcen, Ahmet/Yenidünya, Caner
- Atalan, Mustafa : **Uygulamalı-Yorumlu-Örnekli Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Aydın, Hüseyin : “Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S: 2010/1, Yıl: 67, Ankara, 2010.
- Aydın, Murat : “Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler”, **SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 3, S: 1, Y: 2013.
- Bakıcı, Sedat/Yalvaç, Gürsel : **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler 2**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.
- Birincioğlu İsmail/Özkara Erdem : “Adli Belge İncelemelerinde Bilinmeyenler, Örneklerle Yazı ve İmza Analizi ile Islak İmza Kavramı”, **TBB Dergisi**, S: 87, Y: 2010.

- Bozer, Ali/Göle, Celal : **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Banka Araştırma Enstitüsü, Sözkese Matbaacılık, 2013.
- Çetin Erol/Malkoç İsmail : **Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara, Adalet Yayınevi, 1995.
- Deliduman, Seyithan : **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri**, Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001.
- Demirbaş, Timur : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 12. Baskı, İzmir, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Devrim, Aydın : 'Suça Teşebbüs'', **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 55, S: 1, Y: 2006.
- Domaniç, Hayri : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, C: IV, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.
- Ekinci, Mustafa/ Esen, Sinan : **Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanunu Kapsamında Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.
- Erbaş, Rahime : 'Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu'', **İÜHFİM**, C:71, S: 1, Y: 2013,
- Erdağ, Ali İhsan : 'Tıp ve Ceza Hukukunda Belgede Sahtecilik Suçu'', V. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, **Türkiye Barolar Birliği**, 2008.
- Erem, Faruk/Toroslu Nevzat : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2000.
- Erem, Faruk/Toroslu Nevzat : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Basım, Ankara, Savaş Yayınevi, 1983.

- Erman, Sahir : “Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur” **SBOD**, C: II, S: 1-2, Y: 1947, (Çevirimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/38546>, E.T. 14.11.2020.
- Erman, Sahir : **Ticari Ceza Hukuku Cilt: III, Sahtekarlık Suçları**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basım Atölyesi, 1987.
- Erman, Sahir/Özek, Çetin : **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, (TCK 316-368)**, İstanbul, “Globus”, Dünya Basımevi, 1996.
- Erturgut, Mine : “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza”, **Bankacılar Dergisi**, S: 48, Y: 2003.
- Erturgut, Mine : **Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2004.
- Gökcan, Hasan Tahsin : “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 67, S: 3, Y: 2009.
- Gökcan, Hasan Tahsin : “Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı”, **CHKD**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2015.
- Gökcen, Ahmet : **Belgede Sahtecilik Suçları**, 4. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.
- Gökmen, Mustafa Kemal : “Belgede Sahtecilik Suçlarında Genel Kavramlar ve Manevi Unsur”, **Ankara Barosu Dergisi**, S: 1, Y: 2019.
- Günday, Metin : **İdare Hukuku**, 9. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2004.
- Gündel, Ahmet : **5237 sayılı TCK’da Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma Suçları**, Ankara, 2009.

- Güney, Niyazi/Özdemir, Kenan/Balo, Yusuf Solmaz : **Gerekçe ve Tutanaklarla Karşılaştırmalı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Adil Yayınevi, Kasım 2004.
- Güngör, Devrim : **Resmi Belgede Sahtecilik Suçu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.
- Hakeri, Hakan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.
- Hakeri, Hakan : **Tıp Hukuku**, 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- İçel, Kayıhan : **“Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”**, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 14, Güz: 2008.
- İnanç, Alper : **Türk Ceza Kanununda İrtikap Suçu**, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2010.
- İtişgen, Rezzan : **“Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”**, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, S: 84, Y: 2013.
- Keskin, Kaylan : **Belgelerde Sahtecilik Suçları (765 sayılı TCK. ile Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca Kabul Edilen Tasarı Metnindeki Düzenlemelere göre Karşılaştırmalı Bir İnceleme)in : Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar**, Ankara, 2004.
- Keskin, Kaylan ; **Adalet Komisyonu Zabıtları,in: Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Şubat 2005 (TC. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı).
- Keskin, Kaylan : **Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar**, Yeni Türk Ceza Adaleti Sistemi Tanıtım Sitesi (Çevirimiçi) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm>, E.T. 05.11.2020.
- Koca, İlhan Mahmut/Üzülmez, : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip : **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Birinci Cilt, İstanbul, 2008.
- Malkoç, İsmail : **Açıklamalı Türk Ticaret Kanunu (Son Değişiklikler ve İçtihatlarla)**, Cilt: 3, Ankara, 2013.
- Meran, Necati : **Dolandırıcılık, Sahtecilik, Güveni Kötüye Kullanma**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Özen, Muharrem : “5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Bağlamında Noterlerin Cezai Sorumluluğu”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, S: 137, Y: 2008.
- Özen, Mustafa : **Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.
- Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal : **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 21. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Soyaslan, Doğan : “Ceza Hukukunda Memur Kavramı (Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar)”, **A.Ü.H.F.D.** Ankara, C: 45, S: 1-4, Y: 1996.
- Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.
- Şan, Sedat : **Resmi Belgede Sahtecilik Suçu**, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2013.

- Şen, Ersan/Maviş, Mert : “Resmi Belge ve Özel Belge Sahteciliği Ayrımı”, **Yargı Dünyası Aylık İctihat, Mevzuat ve Hakemli Bilimsel İncelemeler Dergisi**, S: 212, Y: 2013.
- Taneri, Gökhan : **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2017.
- Taşdemir, Kubilay : **Belgelerde Sahtecilik Suçları**, Ankara, Ütopya Grafik Ertem Basım, 2013.
- Taşdemir, Kubilay/ Özkepir Ramazan : **5237 sayılı TCK’da Açıklamalı İctihath Sahtekarlık Suçları**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2009.
- Tekin, Nurullah : “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 5, Ankara, S: 19, Y: 2014.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhen/Önok, R. Murat : **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 16. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Toroslu, Nevzat : **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen Abuzer/Kaya, Arslan : **Kıymetli Evrak Hukuku**, 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.
- Üstüner, Ali : **Resmi Belgede Sahtecilik Suçu**, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013.
- Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa : **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu** Cilt: IV, Madde 147-204, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.
- Yokuş Sevük, Handan : **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan**, C. 21, Özel S., 2019.

Yüksektepe, Mert Asker

:Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri ve Yargıtay İlamları ile Belgede Sahtecilik Suçları (Resmi Belgede Sahtecilik, Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek, Resmi Belgelerin Düzenlenmesinde Yalan Beyan, Özel Belgelerde Sahtecilik, Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek), İstanbul, Aristo Yayınevi Yayınları, 2018.

ELEKTRONİK
KAYNAKLAR

: “Güncel Türkçe Sözlük”, **Türk Dil Kurumu**, (Çevirimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>,

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=7396#;>

<https://twitter.com/izzetoezgenc/status/1338240261118337024> ,

<http://development.bilirkisi.net/imza-incelemeleri-ve-bilirkisilik/>